

De Nederlandsche strafbepalingen tegen bedelarij en landloperij: een historisch, statistisch en kritisch onderzoek

<https://hdl.handle.net/1874/231116>

N° 102
1895

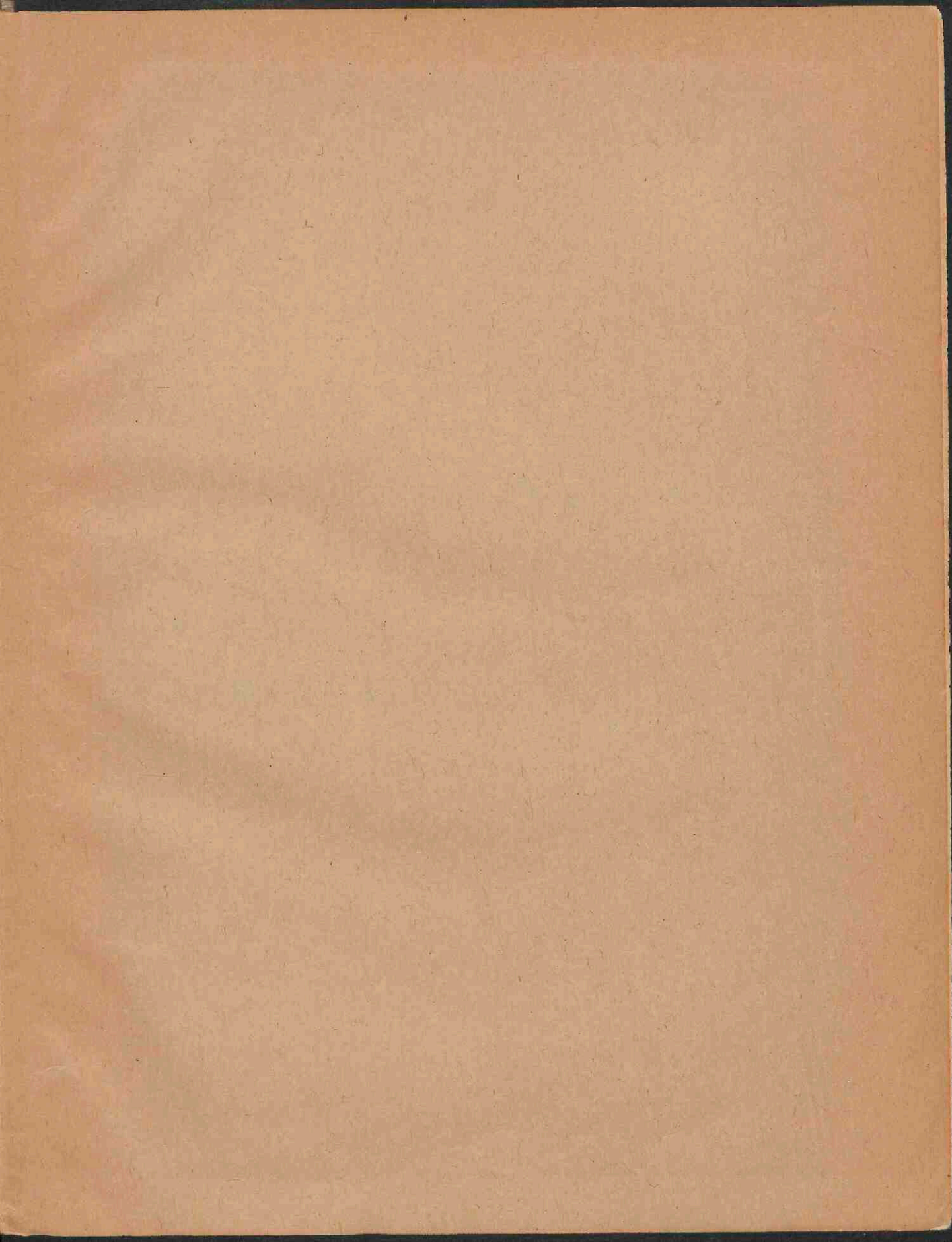
Jur. 24 Febr.

DE NEDERLANDSCHE
STRÄFBEPALINGEN
TEGEN BEDELARIJ
EN LANDLOOPERIJ.
DOOR J. BIERENS DE HAAN.

UITGEGEVEN TE UTRECHT BIJ J. DE KRUYFF.

A. qu.
192

DE NEDERLANDSCHE STRAFBEPALIN-
GEN TEGEN BEDELARIJ EN LAND-
LOOPERIJ. EEN HISTORISCH, STA-
TISTISCH EN KRITISCH ONDERZOEK.

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

1088 4363

DE NEDERLANDSCHE STRAFBEPALINGEN

TEGEN

BEDELARIJ en LANDLOOPERIJ.

Een historisch, statistisch en kritisch onderzoek.

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD

VAN

Doctor in de Rechtswetenschap

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT,

NA MACHTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

DR. H. C. DIBBITS,

Hoogleraar in de Faculteit der Wis- en Natuurkunde,

VOLGENS BESLUIT VAN DEN SENAAAT DER UNIVERSITEIT

TEGEN DE BEDENKINGEN VAN

DE FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID,

TE VERDEDIGEN

Woensdag 27
op Dinsdag ~~26~~ Februari 1895, des namiddags ten 3½ ure,

DOOR

JACOB BIERENS DE HAAN,

geboren te Haarlem.

UTRECHT,

J. DE KRUYFF. — Korte Nieuwstraat.

1895.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

DEPARTMENT OF CHEMISTRY

RESEARCH REPORT NO. 100

1950

REPORT OF THE

COMMISSION ON

THE

RESEARCH

PROGRAM

OF

THE

UNIVERSITY

OF CHICAGO

1950

1950

1950

1950

1950

1950

1950

Aan mijne Ouders.

Het mag misschien verwondering wekken, dat, waar reeds zoo veel over bedelarij en landlooperij geschreven en gesproken is, nu nog een dissertatie over dit onderwerp het licht ziet. Juist echter het feit, dat er tegenwoordig over dit vraagstuk zooveel geschreven wordt en dat verscheidene congressen hieraan gewijd werden en nog worden, heeft mij aangespoord de Nederlandsche strafbepalingen tegen bedelarij en landlooperij in hun historische ontwikkeling en praktische werking na te gaan.

Theoretische, juridische beschouwingen zal men in dit geschrift weinig aantreffen: een algemeene verwijzing naar het op die congressen behandelde moge hier volstaan.

Uit den aard der zaak zijn bij een geschrift, dat hoofdzakelijk de praktijk behandelt, inlichtingen van mannen der praktijk voor den schrijver onmisbaar. Van zeer velen heb ik die hulp mogen ondervinden, waarvoor ik niet na wil laten hier mijn dank te betuigen.

Waar het te ver zou voeren alle personen, waarvan ik die zoo zeer gewenschte mededeelingen mocht verkrijgen, afzonderlijk te memoreeren, daar wil ik toch niet nalaten mijn hooggeachten promotor, Prof. POLS, mijn oprechten dank te brengen voor de raadgevingen en aanwijzingen van hem in zoo grooten getale ontrangen.

Hiermede zend ik dezen, mijn eersteling, de wereld in, moge hem een niet te slecht onthaal ten deel vallen.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

INHOUD.

HOOFDSTUK I.

Historisch Overzicht.

- § 1. Inleiding. — 1 Maart 1811.
Het Oude Testament. — Homerus. — Romeinsche wetten. —
Karel de Groote. — Philips van Bourgondië. — Karel V. —
De bedeljachten. — Staatsregeling van 1798 . pag. 1—12.
- § 2. 1 Maart 1811—29 Juni 1854.
Code Pénal, theorie en praktijk. — Koninklijke Besluiten. —
Ontwerp 1815. — Ontwerp 1827. — Ontwerp 1842. —
Ontwerp 1847. pag. 12—27.
- § 3. 29 Juni 1854—1 September 1886.
Wet van 29 Juni 1854, Stbl. n°. 102. — Wet van 28 Juni
1854, Stbl. n°. 100. — Overgang der gestichten te Ommerschans
en te Veenhuizen aan het rijk. — Wet van 1 Juni 1870,
Stbl. n°. 85. — Ontwerp 1874. — De bedelaarsgestichten onder
het departement van justitie. — Ontwerp 1874 verder behandeld.
— Behandeling van het ontwerp Wetboek van Strafrecht. —
Wijzigingswet van 15 Januari 1886, Stbl. n°. 6. —
Wet van 3 Januari 1884, Stbl. n°. 3. — Stelsel Modderman
en stelsel du Tour van Bellinchave pag. 27—65.

§ 4. 1 September 1886—1 September 1894.

Wet van 18 Maart 1888, Stbl. n°. 41. — Wet van 10 December 1888, Stbl. n°. 176. — Oordeel Juristen-Vereeniging 1 September 1894 pag. 65—68.

HOOFDSTUK II.

De werking van art. 432—434 W. v. S.

Het totaal cijfer der veroordeelingen neemt niet toe in verband met den aanwas der bevolking. — Loop der veroordeelingen in de verschillende arrondissementen. — Verband tusschen de verschillende arrondissementen. — Veenhuizen. — Hoorn. — Leiden. — Conclusie. — Verg. der Ned. Jur. Vereen. 1 Sept. 1894 . pag. 68—120.

HOOFDSTUK III.

De Belgische wet van 27 Nov. 1894.

„Pour la répression du vagabondage et de la mendicité.”

De principes der wet. — Hare resultaten. — De Patronage Conclusie pag. 120—136.

BIJLAGEN.

A. Code Pénal, artt. 269—282. — B. Ontwerp W. v. S. 1815, artt. 349—356. — C. Ontwerp W. v. S. 1827, artt. 341—346. — D. Ontwerp W. v. S. 1842, Bk. II, § 3, artt. 2—8. — E. Ontwerp W. v. S. 1847, Bk. II, § 3, artt. 4—13. — F. Art. 19, wet 29 Juni 1854, Stbl. n°. 102. — G. Ontwerp 1874 tot wijzig. art. 19, wet 29 Juni 1854, Stbl. n°. 102. — H. Ontwerp Staatscommissie W. v. S. artt. 152—155 en 533. — I. Oorspr. Regeerings-ontwerp W. v. S., artt. 150—153 en 489. — K. Gewijz. Regeer.-ontwerp W. v. S., artt. 429—431 en W. v. S. 3 Maart 1881, Stbl. n°. 35, artt. 432—434. — L. Ontwerp tot wijzig. artt. 432—434 W. v. S. en Gewijz. W. v. S. 15 Jan. 1886, Stbl. n°. 6, artt. 432—434. — M. Wet 27 Nov. 1891: Pour la répression du vagabondage de la mendicité. pag. 136—170.

Stellingen pag. 173—176

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

[Faint handwritten text]

[Faint handwritten text]

[Faint handwritten text]

HOOFDSTUK I.
HISTORISCH OVERZICHT.

§ I. Inleiding. — 1 Maart 1811.

„Toen de maatschappijen binnen grenzen besloten, de oevers, de grasvelden, de akkers, verdeeld waren, toen de eigendommen niet konden vermeederen dan ten kosten van sommigen, of van eene meerdere en algemeene inspanning van krachten: men mag, dunkt mij, vaststellen, dat, toen, eigenlijke armoede als de natuurlijke hebbelijke staat van een gedeelte der maatschappij, een aanvang genomen hebbe.”

„En van daar, tot aan het te kennen geven zijner behoeften aan anderen, met wie de nauwe bloedsbetrekkingen en gemeenschappelijke omgang niet meer bestonden, — tot het bedelen, — was slechts één stap.” 1)

Het kan dan ook geenszins verwondering wekken, dat in de oude Israëlitische wetgeving, die op het gebied van armenzorg zoo vele merkwaardige bepalingen bevat, ook telkens aanmaningen voorkomen om toch aan bedelaars te geven. Zoo leest men o. a., „wanneer er onder u een arme zal zijn, een

1) Mr. J. C. W. Le Jenne. Geschiedk. nasporingen omtrent den toestand der armen en de bedelarij. 's Gravenhage 1816 pag. 2.

uit uwe broederen , in een uwer poorten , zoo zult gij uw hart niet verstijven , noch uwe hand toesluiten voor uwen broeder, die arm is." 1)

Ook bij Homerus vindt men telkens aansporingen tot onbeperkte weldadigheid , want :

*θεοὶ ξείνοισιν ἑοικότες ἀλλαδαπῶσιν ,
παντῶσι τελέθοντες . ἐπιστρωφῶσι πόλιμα ,
ἀνθρώπων ὕβριν τε καὶ εὐνομίην ἐφορῶντες 2).*

Niet lang duurde het of van deze goede gezindheid jegens de bedelaars werd misbruik gemaakt; als noodwendig gevolg daarvan draaide de publieke opinie om en werden ze als voorwerpen van verachting en als vijanden der maatschappij beschouwd.

„Mijn kind , leid geen bedelaarsleven; het is beter te sterven dan te bedelen. In den mond des onbeschaamden is bedelarij zoet, maar in zijn buik zal een vuur branden" 3) klinkt het nu. Ook in de Homeriaansche tijden werd niet altijd welwillend van bedelaars gesproken :

*ἀλλ' ἐπεὶ οὖν δὴ ἔργα κακ' ἔμαθεν , οὐκ ἐβελήσει ,
ἔργον ἐπόιχεσθαι , ἀλλὰ πτάσσειν κατὰ δῆμον ,
βούλεται ἀπιζῶν βόσκειν ἢ γαστὲρ ἀναλκτον 4).*

Hoe groot ook de last mag geweest zijn , die men in de oude tijden van landloopers en bedelaars ondervond , nooit heeft deze zulk een uitbreiding kunnen nemen , dat de maatschappij er door in

1) Deuteronomium 15: 7 vlg.

2) Odyssea XVII 485 vlg.

3) Boek der Wijsheid. hfdst. XL: 28—31.

4) Odyssea XVII 226 vlg.

gevaar kwam, zooals Granier de Cassagnac opmerkt „tant que l'esclavage a existé la mendicité n'a pas pu faire de grands progrès, parce que chacun se trouvait ou maître ou esclave et s'il se trouvait esclave, son maître pourvoyait naturellement à tous ses besoins durant sa vie.” 1)

Eerst toen de vrijlatingen niet meer individueel plaats grepen, maar in 't groot geschieden, namen armoede en bedelarij zeer toe.

Spoedig dan ook treft men herhaalde klachten aan over de onbeschaamdheid en den overlast van bedelaars en worden er telkens wetten uitgevaardigd om de bedelarij tegen te gaan.

Keizer Valentinianus beval, dat uit Rome al die bedelaars verdreven zouden worden, welke niet bevonden werden, werkelijk onbekwaam te zijn om hun onderhoud te verdienen. 2)

In den codex Justinianus vindt men een wet, die een onderzoek beval naar de integritas corporum en den robur annorum, bleek het dan dat de bedelaars valide, tot werken in staat, waren, dan werden ze veroordeeld tot colonatus perpetuus. 3) Afdoende hielp dit echter niet, want in novelle 80 zag Justinianus zich verplicht de strafbepalingen wederom te herhalen.

Een gansche omkeer in de positie der armen is door het christendom veroorzaakt, dat door zijn beginsel van onvoorwaardelijke liefdadigheid zeer zeker eenerzijds veel goeds heeft tot stand

1) Granier de Cassagnac: l'Histoire des classes Ouvrières et des classes bourgeoises Bruxelles 1838 pag. 294.

2) Codex. Theodosianus lib. XIV tit. XVIII l.

3) Codex. Just. XI 25 de mendicantibus validis.

gebracht, maar even zeker anderzijds de bedelarij tot een geweldigen omvang heeft doen toenemen. Aan wien men geeft is nu onverschillig, het eenige noodige is, dat men geeft, steeds meer, ja liefst zijn geheele vermogen. Door hun verschijning alleen reeds herinnerden de bedelaars aan dezen plicht van weldadigheid; ja zelfs werd langzamerhand het bedelen als een verdienstelijk werk beschouwd en werd de bedelaar met een waas van heiligheid omgeven en zijn zegen met rijke giften betaald.

Onder deze omstandigheden moest dan ook wel in de middeleeuwen de bedelarij ten zeerste toenemen, daar ondoordacht uitreiken van aalmoezen en pauperisme, volgens een wet in de sociale wetenschap, als twee aan elkander verbonden reservoirs steeds op gelijk peil blijven.

„Betteln ist ja gar keine Schande, Betteln ist, man möchte fast sagen ein Beruf. Es gibt förmliche Bruderschaften und Gilden der Bettler in denen, mit Genehmigung der Obrigkeit das Betteln geordnet ist” 1).

„Toenemende bedelarij en toenemende armoede was er; steeds meer werd er gegeven, maar altijd meer nog werd er gevraagd; niettegenstaande een ruime liefdadigheid, de jammerlijkste ellende: dat was in 't kort het tafereel van de armverzorging in de middeleeuwen” 2).

De steeds verergerende toestand dwong het wereldlijk gezag

1) Uhlhorn: die Christliche Liebesthätigkeit.

2) Jhr. Mr. H. Smissaert: het aandeel van den staat in de verzorging der armen. Pag. 8.

tusschen beide te treden, maar meestal te vergeefs. Vooral Karel de Grootte heeft veel gedaan om aan de jammerlijke armoede en bedelarij een einde te maken.

Zoo is o. a. van hem bekend een capitulare van 806 „de mendicis, qui per patrias discurrunt”, waarin bevolen werd: „ubi tales inventi fuerint, nisi manibus laborent, nullus eis quidquam tribuere praesumat”. Hoogstwaarschijnlijk heeft dit verbod van iets te geven aan dergelijke personen weinig succes gehad, want een paar jaar later treft men een capitulare aan luidend: „ut isti mangones et cotiones, qui sine omni lege vagabundi vadunt, per istam terram non sinantur vagari et deceptiones hominum agere, nec isti nudi cum ferro, qui dicunt se data sibi poenitentia ire vagantes.”

Na Karel's dood vervielen al zijne maatregelen weder en werd de toestand nog erger door een toenemend aantal vrijlatingen en door de strooptochten der Noormannen, die roofden wat nog met moeite verkregen was.

Al wat er in den Graventijd gedaan werd tot leniging der armoede, beperkte zich tot het strooien van geld door aanzienlijken op hunne tochten en de bedelingen der kloosters aan ieder, die zich slechts aanmeldde, waardoor deze laatste omgeven werden met een aureool van bedelaars en alle mogelijke luijaards. Hierbij gevoegd het goede voorbeeld, door de bedelmonniken gegeven, en men kan zich voorstellen hoe welig de bedelarij bloeien moest.

Meerdere beschaving maakte dan ook verbodsbepalingen tegen de bedelarij dringend noodig. De oudst bekende stedelijke kour, waarbij

de bedelarij verboden werd, dateert van het jaar 1390, toen de vroedschap van Haarlem bepaalde: „item so en sal niemant bidden bi den husen, tensi bi den Heyligen-geest meesteren etc. 1).

Merkwaardiger dan de zeer vele stedelijke keuren met hunne verbodsbepalingen tegen de bedelarij, is het placaat door Philips van Bourgondië den 14^{den} Augustus 1459 uitgevaardigd, waarvan art. 1 aan alle lediggangers boven de 16 jaar en onder de 60 „geen renten hebbende daer sij hen moghen op ontdraghen” gelast binnen drie dagen na publicatie van dit gebod met een ambacht of werk hun brood te verdienen op straffe van gevangenis, de eerste twee maanden te water en brood.

Verder bepaalt art. 24 dat binnen 8 dagen na publicatie van dit gebod niemand in het land van Brabant zal mogen bedelen, dan kinderen onder de 12 jaar en oude lieden, van 60 jaar en ouder, en degene, die door ziekte en gebreken hun brood niet kunnen verdienen. De personen, die bedelen mochten, moesten een teeken aan den hals dragen, hun door de stedelijke besturen of in de dorpen door de Heiligen-geest meesteren verstrekt 2).

Vrij gunstig was de toestand dus blijkbaar niet; maar door de aanhoudende binnenlandsche oorlogen, mislukte oogsten en telkens weder keerende overstromingen namen de armoede en de bedelarij dusdanig toe, dat men in 1531 besloot een deputatie naar den Keizer

1) J. de Bosch Kemper. Geschiedkundig onderzoek naar de armoede in ons Vaderland. 1851. Pag. 59.

2) Idem pag. 314 vlg.

te zenden om hem met den toestand bekend te maken en hulp van hem te verzoeken. Hieraan heeft het belangrijke placaat van 7 October 1531 tot wering der bodelarij zijn oorsprong te danken gehad. Hoewel grootendeels niet meer dan een nadere regeling van wat in vele plaatsen reeds bestond, is het langen tijd de grondwet geweest voor de bedeeing in ons vaderland.

Merkwaardig reeds is de considerans, waarmede het stuk aanvangt: „Ende want de Armen in onsen Lande van herwaerts over tegenwoordelijck ende meniehvuldlick overkomen in vele grooteren ghetale, dan sij van oudts tijde gewoonlich zijn: ende bij experientie bevonden wort, dat midts ghedoogende eenen yegelijcken te mendi-ceeren ende Aelmoessen te bidden vele faulten ende mesusen daeruyt gebeuren, om dies wille dat sy henlieden stellen tot ledicheyt — de welke beginsel is van alle quaden — ende dat sy ende hare Kinderen geen Ambacht en doen nochte andere Neeringe, daermede sij haer Broot souden moghen winnen, ende voorts henlieden geven tot snooden ende quaden leven, ende de Dochters tot armoede ende miserie, ende tot alle snoodicheyt. Ende hoewel dat sij jonck, sterck ende welvarende van Lijve zijn, sy nochtans bij groote importuniteyt extorqueren 't geen des den armen oude Siecken, Impotenten ende groot ghebreek hebbende, ghegheven souden worden. Ende want wy voor onsen vertrecke van desen onsen Landen begeeren, daer op te remedieren ende regule te stellen, tot profijte van der gemeender welvaert, en boven al dat de arme siecke ende andere, niet machtich wesende haer Broot te winnen, gevoedt ende onderhouden mogen wesen, ende nae Godts geboden uyt

rechter liefde ende charitate hebben wy gheordonneert ende ghestatueert 't geene des hier naer volgt ¹⁾).

In dit stuk vindt men dus reeds dezelfde gedachte weergegeven, die vier eeuwen later Alphonse Karr zou uitdrukken met de bekende woorden: „le mendiant vole le pauvre.”

Door dit placaat werd alle bedelarij bij dag of bij nacht, heimelijk of openbaar, op de straten, in de kerken, in of voor de huizen, verboden op straffe van „tot Water ende Broot ghevangen te worden ghestelt”. Alleen aan religieuze bedelaars, gevangenen en Lazarussen werd het bedelen toegestaan, mits zij voorzien waren van de vereischte teekens.

Behalve verdere verbodsbepalingen tegen het trekken van de eene plaats naar de andere en tegen het „rabauwen, mendiceren of 't om Aelmoessen bidden,” bevatte dit placaat een menigte bepalingen, die er voor moesten waken, dat de ware armen, zieken „ende andere, niet machtig wesende haer Broot te winnen,” ruim bedeed werden.

Om een einde te maken aan het goede leven, dat vele bedelaars in dien tijd leidden, werd aan allen, die zelf of wier kinderen van bedeeling leefden, verboden „tavernen ende cabaretten” te bezoeken, en zich bezig te houden met kegelen en andere spelen „consenteerende ende ghedoogende dat sy somtijds voor recreatie eenen Pot Biers met haren Huysvrouwen sullen moghen drincken, sonder hen nochtans droncken te drincken.”

¹⁾ De Bosch Kemper. t. a. p. pag. 321 vlg.

Niettegenstaande deze verbodsbepalingen schijnt het bedelen weinig verminderd te zijn; in de oproeping toch van Willem I aan de Staten en het volk in 1572 wordt het betugelen der bedelmonniken en anderen met hen samengezworenen als een der hoofdpunten aangegeven.

Een bijzonder soort van bedelaars, waarmede men tot aan het einde der 18^e eeuw te doen heeft gehad, vormden de Lazarussen of melaatschen, die voorzien van bedelbrieven en van een klep, waardoor ze van verre hoorbaar waren, vrij mochten bedelen, om van hun ziekte te genezen ¹⁾.

In alle landen van Europa is de last van bedelaars en landloopers in de 16^e, 17^e en 18^e eeuw zeer groot geweest; te oordeelen naar de telkens hernieuwde strafbepalingen, die men overal aantreft. En waarlijk over een te zachtzinnige behandeling hadden bedelaars en landloopers niet te klagen: geselen, ooren afsnijden en alle mogelijke andere lijfstraffen was in alle landen wat hun gewoonlijk ten deel viel.

Ook in ons land staat men verbaasd over de telkens herhaalde klachten over bedelaars en landloopers, terwijl onze handel en scheepvaart een bloei bereikt hadden, waar geheel Europa afgunstig van was. Zoo verklaarden in 1607 de Staten van Zeeland „dat door den zwaren druk der tijden en groote ongeregeldheden, de vagabonden, dieven en bedelaars zeer vermeerderen”; een paar jaar

¹⁾ Het eten van gebedeld brood werd algemeen als geneesmiddel voor deze ziekte beschouwd.

later verneemt men dezelfde klachten van de Staten van Holland ; zelfs werd voor het kwartier van Haarlem door de Staten in 1612 een landdrost met twee man te paard en vijf man te voet aangesteld tot wering der bedelarij.

Het zou te ver voeren de zeer talrijke gewestelijke en stedelijke verordeningen tegen de bedelarij en landlooperij na te gaan ; het zij voldoende hier te vermelden , dat deze elkaar met tusschenruimten van slechts enkele jaren voortdurend hebben opgevolgd en zeer strenge strafbepalingen behelsden. Toch is hun resultaat , zij het dan al misschien niet geheel negatief , dan toch zeker uiterst gering geweest.

Een nieuwe maatregel , die in het einde der 17^e eeuw , waarschijnlijk voortgesproten uit wanhoop over het mislukken van alle vroegere strafbepalingen , werd toegepast , waren de bedeljachten. Zoo bestaat er een ordonnantie van de Staten van Holland van het jaar 1695 waarin bepaald werd , dat wanneer de landdrosten „vermits de menichvuldigheid of resistentie der bedelaars” hulp mochten noodig hebben , de dorpsklok moest geluid worden en dat , zoo de bedelaars „resistentie” mochten bieden , zij zouden kunnen doodgeslagen worden.

In Gelderland werden in dezen zelfden tijd in het ambt Over-Betuwe vier bedeljagers aangesteld , in wier instructie stond , dat zij eenen goeden hond moesten hebben en met een houwder en een geweer moesten gewapend zijn.

In de eerste helft der 18^e eeuw werd de toestand beter en werden de klachten over bedelaars en landloopers minder gehoord. Door

de buitenlandsche oorlogen en het verval van den handel, duurde deze gelukkige periode slechts kort, de bedelarij nam weer ontzaglijk toe, bedeljachten werden wederom uitgeschreven en talrijke placaten, de een nog strenger dan de ander, verschenen wederom.

Zoo was de toestand toen de revolutie plaats greep, die de armoede zou doen ophouden en overal welvaart om zich heen verspreiden zou; te grooter was dan ook de dis-illusie toen men armoede en bedelarij nog zag toenemen, zoozeer zelfs, dat een der eerste maatregelen van de Provisioneele Representanten een publicatie was tegen de verregaande bedelarij, waaraan de lagere klassen van het volk zich schuldig maakten.

Te midden van al deze jammer en ellende verscheen de constitutie van 1798, waarvan art. 47 bepaalde: de maatschappij, bedoelende in alles de welvaart van hare leden, verschaft arbeid aan de nijveren, onderstand aan de onvermogenen. Moedwillige lediggangers hebben daarop geen aanspraak. *De maatschappij vordert de volstrekte wering der bedelarij*"

Bekend is het, dat, nu de republiek een en ondeelbaar was verklaard, ook direct pogingen aangewend werden om eenheid van recht te verkrijgen en een einde te maken aan de chaotische verwarring, die op dit terrein bestond.

Het eerste resultaat dier pogingen, het crimineel wetboek voor het koninkrijk Holland van 1809, bepaalde in artikel 7, sub. 27, dat door dit wetboek niet afgeschaft werden de wetten, reglementen of voorzieningen tegen bedelaars en vagabonden, voor zoo verre die nog in gebruik waren.

Het wetboek op de rechterlijke instellingen en rechtspleging van datzelfde jaar bevatte echter een bepaling, volgens welke alle bedelaars of die hunne kinderen deden bedelen na summier verhoor en zonder vorm van proces behoorden te worden gestraft met gevangenis van 1 of 2 weken.

§ 2. 1 Maart 1811—29 Juni 1854.

Bij Keizerlijk decreet van 25 November 1810 werd van den 1sten Maart 1811 af de Fransche Code Pénal in ons land executoir verklaard, waarmede evenals voor ons geheele strafrecht in 't algemeen, ook voor het onderwerp, dat ons hier bezig houdt in 't bijzonder een gansch nieuwe periode aanbrak.

In titel I boek III bevatte dit wetboek in de artikelen 269—282 de bepalingen aan bedelarij en landlooperij gewijd, die, verbonden met de strafbepalingen tegen „verbindtenissen van kwaaddoeners,” samen een afdeeling vormden „van misdaden tegen de openbare rust.” 1)

Na in art. 267 vermeld te hebben, dat de Code Pénal landlooperij als een wanbedrijf beschouwt, geeft art. 270 de vereischten aan, waaraan iemand zal moeten voldoen om als landlooper gestraft te kunnen worden; nl.:

- I. het niet hebben van een vaste woonplaats;
- II. het niet hebben van middelen van bestaan;
- III. het niet gewoon zijn conig beroep uit te oefenen.

1) Zie Bijlage A.

Vrees voor verstoring van de openbare orde is de grond, waarop de landlooperij strafbaar wordt gesteld: „et comment n'inspireraient ils pas de craintes, quand leur position et leurs besoins leur font en quelque sorte une loi impérieuse du crime et que leurs courses incessantes, en effaçant les traces de leurs pas, les dérobent aux recherches de la police.

C'est que le vagabondage est moins un fait criminel en lui même, qu'un genre de vie, que la loi a voulu reprimer en raison de ses périls Le vagabondage à ses yeux est donc un acte préparatoire plutôt qu'un délit accompli”, teekenen Chauveau en Helie hierbij aan. 1) Tevens inziende, dat het niet aangaat iemand te straffen voor hetgeen hij misschien in de toekomst zal doen, voegen zij er aan toe: „ce serait une erreur que de n'y voir qu'un acte préparatoire: l'un des devoirs (de l'homme) est de ne pas devenir une charge pour le corps social; or s'il l'enfreint en se livrant à une vie fainéante et oisive, si privé de ressources, il méconnaît la loi du travail, il y a en lui une sorte d'immoralité. 2)

Een praktische bepaling was, dat de ongelukkige, die deze 3 negatieve vereischten bezat, na zijn gevangenisstraf, ten minste niet in denzelfden toestand werd vrijgelaten, maar onder toezicht van de regeering werd gesteld, om hem door ambacht of beroep of anderszins weder in betere conditie te brengen.

Weldadig doet ons na al het geeselen, brandmerken, ooren afsnijden

1) Chauveau et Helie: Theorie du code pénal n°. 2252.

2) t. a. p. n°. 2254.

en verdere lijfstraffen, zooals die in de vorige paragraaf vermeld zijn, het humane stelsel aan van den Code Pénal tegenover de bedelarij.

Waar vroeger iedere bedelaar gestraft werd, gaat de Code Pénal uit van het idee, dat er niets strafbaars gelegen is in het vragen van een aalmoes; eerst dan wordt bedelarij een strafbare handeling „quand elle ne se fonde pas sur une nécessité flagrante, où elle prend sa source dans la fainéantise et l'oïveté.” ¹⁾ In aansluiting met dit denkbeeld, wil de Code Pénal aan ieder de noodzaak van te bedelen ontnemen, door voor elke gemeente een openbare inrichting te vestigen tot voorkoming van bedelarij, waar ieder die geen anderen uitweg had om in zijn bestaan te voorzien, zich kon aanmelden om ondersteuning. Werd nu in zulk een gemeente toch iemand bedelende gevonden, dan was dit een duidelijk bewijs, dat zijn bedelen uit luiheid voortspoot, hem werd onverbiddeijk gevangenstraf opgelegd en hij na het einde van zijn straf gebracht in het bedelaarshuis: een administratieve maatregel, waarvoor het administratief gezag den duur zou regelen.

Een uiterst eenvoudig en humaan stelsel; te meer als men bedenkt, dat met het in stand zijn van het bedelaarshuis — het Fransche organiséé — bedoeld was, dat ieder, die zich aanmeldde, opgenomen moest worden. Zooals Morin het uitdrukt: „il faut en un mot pour que la mendicité puisse être puni, que l'indigent, ait été pour ainsi dire, en demeure de se faire admettre dans un dépôt, sur la

¹⁾ t. a. p. n°. 2282.

simple justification de son état d'indigence et du lieu de son domicile ou de sa résidence." 1) Als voorloopige maatregel voor die plaatsen, waar nog geen dépôt de mendicité „était organisé" bepaalde de Code Pénal, dat daar alleen gestraft zouden worden die bedelaars van wie duidelijk bleek, dat alleen luiheid de reden van hun bedelen was, dus alleen die van gezonden lijve (valide) hun werk van bedelen maakten (médians d'habitude). De ware armen en gebrekkigen, voor wie bedelen het eenige was, wat hun overbleef, mochten dus vrij de hand uitstrekken.

Bedelarij vergezeld van verzwarende omstandigheden als bedreigingen, veinzen van ziekten en gebreken etc. werd streng gestraft, onverschillig of de schuldige valide dan wel invalide was, onverschillig ook of er al dan niet een dépôt de mendicité bestond.

Zelden is grooter verschil tusschen theorie en praktijk vertoond, dan bij de toepassing van den Code Pénal in ons land. Men hoore hierover de woorden van den heer Smidt in de 2de Kamer bij de vaststelling van de begroting voor de gestichten Ommerschans en Veenhuizen, den 14^{den} December (1872. 2)

„Aan de bedoeling van de wet wordt niet voldaan en bedelarij wordt niettemin gestraft, enkel ten gevolge van het aannemen van een serie van fictiën, en wel: 1°. de rechter neemt aan, dat er op alle plaatsen in ons rijk een gesticht bestaat *ter voorkoming van bedelarij*. Dit fingeert men op grond, dat er *bedelaarsgestichten* bestaan te

1) Morin, Rép. v^o. Vagabondage n°. 17.

2) Handel. 2de Kamer 1872—1873 pag. 766, 767.

Ommerschans en te Veenhuizen en dat een Koninklijk Besluit verklaard heeft, dat die voor het geheele rijk gelden. De grond van de strafbepalingen tegen bedelarij is, dat de ongelukkige of hulpbehoevende niet noodig heeft te bedelen, omdat *in de plaats, waar hij is*, zich een gesticht bevindt, waarin hij kan worden opgenomen. Dit is zoo waar, dat in artikel 275 Code Pénal, dit met zooveel woorden wordt uitgedrukt: daarin toch wordt bij tegenstelling gesproken van *les lieux où il n'existe point de tels établissemens*. Een duidelijk bewijs, dat het er niet toe doet of een gesticht *bestemd of verklaard* wordt te zijn voor het rijk, maar, dat het daarop alleen aankomt of *in de plaats* een dergelijke inrichting *bestaat*;

2°. dat de gestichten te Ommerschans en Veenhuizen beschouwd worden te zijn, gestichten tot *voorkoming* van bedelarij;

3°. dat ieder, die het verlangt in de bedelaarsgestichten kan worden opgenomen. Het spreekt van zelf, dat het de bedoeling van den strafwetgever niet is, dat alleen het bestaan van een gebouw of van eenige inrichting in een plaats het bedelen aldaar strafbaar maakt, maar dat daartoe ook noodig is, dat degeen, die daaraan behoefte heeft, in die inrichting kan worden opgenomen. En wat is nu de toestand: het is niet genoeg, dat iemand zijn verlangen te kennen geeft om in die gestichten geplaatst te worden, er moet ook een aanvraag door het gemeentebestuur geschieden aan den minister, en de minister moet dan die aanvraag eerst nog inwilligen. Er moeten alzoo verschillende formaliteiten in acht genomen worden, die dagen en weken kunnen vorderen en het ten eenenmale tot een onwaarheid maken, dat hij, die het behoeft en

verlangt in een bedelaarsgesticht kan komen, zoodat er voor hem geen noodzakelijkheid bestaat om te bedelen,

4°. neemt de rechter aan, dat ieder, die voor hem wegens bedelarij terecht staat, geacht moet worden de opneming in de bedelaarsgestichten niet gevraagd te hebben." Hierna besluit de heer Smidt met een verzoek aan de regeering om in plaats van het euphemistische woord fictie een goed Hollandsch woord te gebruiken en vraagt dan aan den minster of het aangaat zulk een toestand nog langer te doen voortduren.

Drie kwart eeuw zijn in ons land in strijd met de wet allen, validen en invaliden, die slechts één enkele maal door houding, gebaren of andere kennelijke teekenen (¹) gebedeld hadden, gestraft; terwijl alleen valide gewoonte-bedelaars krachtens art. 275 Code Pénal veroordeeld hadden kunnen worden, niet medegerekend de schuldigen aan gequalificeerde bedelarij.

Dépôts de mendicité, zooals art. 274 die bedoeld had of andere dergelijke openbare inrichtingen „ter voorkoming van bedelarij”, zijn noch onder het Fransche bewind, noch later, na het herstel onzer onafhankelijkheid tot stand gekomen. Wel bestonden er in enkele gemeenten werkhuisen, doch spoedig is ook daaraan een einde gekomen, toen het Koninklijk Besluit van 13 Maart 1822 de overbrenging van alle valide bedelaars uit de bedelaarswerkhuisen naar de kolonien van de Maatschappij van Weldadigheid beval, waar ze verpleegd zouden worden voor rekening der gemeenten, waar de

1) Zie Schooneveld: Het wethoek van strafrecht pag. 227 n°. 3 en 8.

bedelaars hun onderstands-domicilie hadden. In het K. B. van 12 October 1825 n°. 175, werd reeds vermeld, dat er bedelaarskoloniën voor alle gedeelten van het rijk bestonden, maar uitdrukkelijk werd in het K. B. van 17 Augustus 1827 n°. 125 verklaard, dat de nog bestaande bedelaarswerkhuisen te Hoorn en Veere opgeheven zouden worden en de koloniale stichtingen te Ommerschans en te Veenhuizen *bedelaarswerkhuisen zouden zijn voor de Noordelijke provincien.*

In het bovenvermeld K. B. van 12 October 1825 werd tevens ter kennis van de ingezetenen gebracht, dat al wie geen werk had en onvermogen was in zijn onderhoud te voorzien, beide kon vinden in de bedelaarskolonien. Hiertoe behoefde men zich slechts aan te melden bij de plaatselijke besturen, die de gebruikelijke maatregelen moesten nemen voor de inwilliging van dit verzoek.

Nog dient vermeld het K. B. van 14 September 1826 n°. 102, waarbij, tot uitvoering van art. 271 Code Pénal, de veroordeelden ter zake van landlooperij, na het ondergaan hunner straf ter beschikking gesteld werden van den minister van binnenlandsche zaken, ten einde naar de kolonien van de Maatschappij van Weldadigheid opgezonden te worden.

Op grond van deze Koninklijke Besluiten was het, dat de Hooge Raad zijn jurisprudentie vestigde, dat aan de vereischen van art. 274 Code Pénal was voldaan. Hoezeer dit in strijd was met hetgeen de Code Pénal bedoeld had is boven reeds aangetoond.

Door deze maatregelen was de regeering steeds meer en meer in aanraking gekomen met de oorspronkelijk zuiver particuliere philanthropische instelling: de Maatschappij van Weldadigheid. Sterker

nog werd deze band door verschillende contracten tot leverantie van bedelaars tegen een vast bedrag, door de regeering met de Maatschappij gesloten.

Hierbij kwam nog, dat de Maatschappij ongeveer chronisch in finantieele moeilijkheden verkeerde, waaruit ze wederom door de Staten-Generaal door subsidiën geholpen moest worden. In 1843 werd, om een einde aan deze moeilijkheden te maken een contract gesloten, waarbij de staat eigenaar werd van ongeveer alle eigendommen der Maatschappij, wederom aan haar, onder voortdurende strenge controle, in vruchtgebruik afgestaan, met de verplichting om voor een bedrag van f 322.000 jaarlijks, steeds een getal van 9200 personen, door de regeering opgezonden, te verplegen.

Als gevolg van deze maatregelen verscheen het K. B. van 25 October 1843 n°. 74 waarbij o. a. herhaald werd, dat de gestichten te Ommerschans en te Veenhuizen bij voortduring bedelaarsgestichten zouden zijn *voor het geheele rijk* en dat de plaatselijke besturen personen, wier domicilie van onderstand erkend was en die onvermogen waren in hun onderhoud te voorzien op hun schriftelijk verzoek om arbeid en verzorging in de bedelaarswerkhuizen, voor rekening van die besturen naar de bedelaarsgestichten konden doen overbrengen.

Voor deze paragraaf te eindigen, dient nog met een enkel woord melding gemaakt van de verschillende pogingen, die in dit tijdsbestek aangewend zijn om de Code Pénal door een nationaal strafwetboek te vervangen.

Het eerste resultaat van dit streven, het ontwerp 1815, bevatte in boek II titel X onder het opschrift „Van bedelaars en landloopers” een 8tal artikelen aan dit onderwerp gewijd. ¹⁾

Dit ontwerp beschouwt alleen als bedelaars hen, die „in plaats van met werken den kost te winnen, of ondersteuning van de armenfondsen te vragen, zich moedwillig overgeven en hun werk maken, om in de steden, dorpen of plaatsen, langs de straten of wegen of aan de huizen der ingezetenen te bedelen of hunne kinderen te doen bedelen.”

Strafbaar was dus alleen die bedelarij, die uitgeoefend werd door gewoonte-bedelaars, hetzij valide, hetzij invalide, in 't openbaar. Klaarblijkelijk hebben de ontwerpers van dit strafwetboek zoowel het onrechtmatig zich ten laste brengen van de gemeenschap, als de stoornis van de openbare orde, als de rechtsgronden beschouwd, waarop bedelarij gestraft kan worden.

Het ontwerp onderscheidt 4 gevallen van bedelarij :

- 1°. bedelarij binnen de gemeente, waar de bedelaar thuis behoort: bedelarij zonder meer ;
- 2°. bedelarij buiten die gemeente, maar nog binnen dezelfde provincie : bedelarij met een begin van landlooperij vermengd ;
- 3°. bedelarij in een andere provincie, dan waar de bedelaar thuis behoorde, waar dus de landlooperij nog meer op den voorgrond trad ;
- 4°. bedelarij door personen, waarvan de woonplaats niet eens

1) Zie Bijlage B.

meer aan te wijzen was, die een zwervend leven leidden, waar dus de landlooperij de overhand had.

Duidelijk komt de climax, die in deze gevallen ligt, te voorschijn. Merkwaardig is het zeker, hoe men ook over deze onderscheidingen denken moge, dat in dit ontwerp tegen de landlooperij op zichzelf geen straf bedreigd wordt, en een landlooper eerst gestraft wordt als hij zich aan bedelarij schuldig maakt.

Behalve nog verschillende gevallen van gequalificeerde bedelarij bedreigt dit ontwerp met straf al degenen, die er hun werk van maken om bedelaars of vagabonden te herbergen, of schuilplaats te verleen.

Door verschillende omstandigheden, die het hier niet de plaats is om na te gaan, is er van dit ontwerp verder niets gekomen. Blijkbaar heeft het echter grooten invloed geoefend op de bij Koninklijke boodschap van 17 October 1827 ingediende elf ontwerpen van wet, te zamen een volledig ontwerp strafwetboek vormend. Na een voorafgaand onderzoek over een reeks van vraagpunten door de regering gesteld, hielden de afdeelingen van de 2de Kamer zich van 14 tot 22 Maart 1828 bezig met het voorloopig onderzoek. Verder dan dit voorloopig onderzoek, waarvan de verballen aan de regering medegedeeld zijn, heeft dit ontwerp het niet kunnen brengen: meer dan historische waarde bezit het derhalve niet. Op drie groote verschilpunten na komt dit ontwerp, wat ons onderwerp betreft, vrij wel overeen met het ontwerp 1815 ¹⁾ nl.

¹⁾ Zie Bijlage C.

- I^o. vervallen is de onderscheiding bij bedelarij „buiten de gemeente, waar de bedelaar thuis behoort”, of zij al dan niet gepleegd is, in een andere provincie;
- II°. de straf van bannissement in de artikelen 349, 350 en 351 ontwerp 1815 gesteld op bedelarij is in de artikelen 341 en 342 vervangen door opzending „naar een der bedelaarsgestichten in het koninkrijk bestaande”;
- III°. niet meer alle landloopers „hetzij inboorling hetzij uitlander”, die zich schuldig maakten aan bedelarij, werden, gelijk in artikel 352 ontwerp 1815, met bannissement gestraft; maar in art. 343 werd een onderscheid gemaakt tusschen vreemdelingen en inboorlingen: de eersten werden na afloop van hun gevangenisstraf over de grenzen van het koninkrijk gebracht en „in zooverre doenlijk naar het land hunner woning”; de laatsten werden naar „een der bedelaarskoloniën in dit koninkrijk bestaande” opgezonden.

Eerst nadat de oorlog met België geheel beëindigd was, kon er weer aan gedacht worden om de Code Pénal, die nog steeds slechts voorloopig bestond, door een nationaal strafwetboek te vervangen. Nauwelijks was dan ook een einde aan dezen oorlog gekomen, of pogingen werden op nieuw gedaan en niet zonder resultaat, want reeds den 10^{den} Juni 1840 verscheen het eerste boek van het nieuwe wetboek van strafrecht in het staatsblad. In aansluiting met dit 1^e boek diende de regeering in 1842 een ontwerp 2de boek in, dat in den 3^{den} titel: „van verbindtenissen van boosdoeners, mitsgaders

van landloopers en bedelaars" een zevental artikelen aan de landlooperij en bedelarij besteedde ¹⁾.

Voor het eerst werd in dit ontwerp de landlooperij, evenals in de Code Pénal, op zich zelf strafbaar gesteld. Had zulk een landlooper, die aan dezelfde drie negatieve vereischten, als in de Code Pénal gesteld waren, voldoen moest, zijn gevangenisstraf ondergaan, dan kon hij voor hoogstens 5 jaar naar een bedelaarsgesticht worden overgebracht.

Bedelarij werd in dit ontwerp niet meer gequalificeerd als gewoontemisdrijf: strafbaar was ieder, die langs de straten of wegen, of aan de huizen der ingezetenen bedelde of zijne kinderen deed bedelen. In aansluiting met de ontwerpen 1815 en 1827 werd wederom verschil gemaakt tusschen bedelarij in en buiten de gemeente, waar de bedelaar thuis behoorde. Evenals de landloopers konden ook bedelaars, die buiten hunne gemeente gebedeld hadden, of zich schuldig gemaakt hadden aan bedelarij onder de verzwarende omstandigheden in artikel 6 opgenoemd, na het ondergaan hunner straf, op last der regeering en voor eenen door deze te bepalen tijd, — hoogstens echter 10 jaar, — naar een bedelaarsgesticht worden overgebracht.

Volgens dit ontwerp werd derhalve ieder gestraft, die *in het openbaar* een aalmoes vroeg, onverschillig of werkelijke nood dan wel luiheid het motief van zijn vragen was, en daartegenover was zelfs de lastigste bedelaar straffeloos als hij zijn beroep maar niet langs de straten of wegen of aan de huizen der ingezetenen uitoefende.

¹⁾ Zie Bijlage D.

Den 10^{den} Februari 1843 is over dit ontwerp het voorloopig verslag van de centrale afdeeling verschenen, waarin behalve enkele aanmerkingen, de wensch te kennen gegeven werd naar een herziening van het in 1840 aangenomen 1° boek, met welks beginselen men zich niet meer vereenigen kon.

Een gevolg hiervan was, dat dit ontwerp verder niet behandeld werd en de regeering opnieuw aan het werk ging om een nieuw wetboek van strafrecht samen te stellen.

Den 29sten Januari 1847 was de regeering gereed en werden bij koninklijke boodschap 31 ontwerpen van wet ingediend, te zamen een volledig wetboek van strafrecht vormende.

In hoofdzaak is dit ontwerp gelijk aan dat van 1842, verbeterd met de aanmerkingen van de centrale afdeeling. ¹⁾

Om te gemoet te komen aan het bezwaar door de centrale afdeeling gemaakt, dat het veelal het openbaar ministerie onmogelijk zou zijn de drie negatieve vercischten van landlooperij te bewijzen, stelde de regeering een nieuwe redactie voor, waarbij den landlooper opgelegd werd te bewijzen, dat hij wèl een vaste verblijfplaats binnen het rijk had en dat hij gewoonlijk wèl een ambacht of beroep uitoefende.

Het verschil tusschen bedelen binnen en buiten de gemeente, waar de bedelaar thuis behoorde, is ook in dit ontwerp blijven bestaan.

Ook aan een ander bezwaar tegen het ontwerp 1842 is de regeering te gemoet gekomen. Hoe wenschelijk men de facul-

¹⁾ Zie Bijlage E.

tatieve opzending naar een bedelaarsgesticht ook vond, had men er bezwaar tegen de beslissing hierover geheel aan de regeering te laten: „een gedwongen verblijf in de bedelaarsgestichten, dat zelfs tien jaar zou kunnen duren, is toch wel degelijk een straf, en behoort als zoodanig tot het gebied van den rechter, die door zijn onderzoek, met den persoon van den beklaagde, met de omstandigheden etc. in den regel beter bekend is, dan de regeering, en derhalve ook beter in staat is te beoordeelen of opzending naar een bedelaarsgesticht wenschelijk is en daarvan den termijn te bepalen; te meer daar het „op last der regeering” feitelijk zou neerkomen op het oordeel der plaatselijke besturen, voor wie dikwijls de verzoeking zeer groot zou zijn, iemands opzending af te raden, in verband met de kosten, die hieruit voor de gemeente voortvloeien.” Als correctief tegen de bezwaren die zich uit een zoodanige regeling voor de gemeenten zouden opdoen, wenschte men een bepaling opgenomen te zien als in art. 273 Code Pénal voorkomt, waarbij aan de gemeente-besturen of zelfs aan een genoegzaam gegoeden ingezetene het recht gegeven werd een veroordeelde landlooper of bedelaar op te vorderen, wanneer de regeering het toestond ¹⁾.

Belangrijker dan de wijzigingen in de zwaarte der straffen was de bepaling van art. 13, waarbij voor het eerst gesproken werd van een fait d'excuse. Deze bepaling was noodzakelijk geworden, doordat in artikel 6 de beperking van strafbare bedelarij, tot die, welke in het openbaar plaats had (cf de ontwerpen 1815,

¹⁾ Bijl. Hand. 1842—1843, n°. 6, pag. 23—24.

1827 en 1842) vervallen was. Inziende, dat het niet aanging ieder, die een aalmoes vroeg, te straffen, stelde het ontwerp dien bedelaar vrij, die kon bewijzen, dat hij niet in zijn onderhoud kon voorzien en dat hij zich tevergeefs bij het bevoegd gezag had aangemeld ter overbrenging naar een bedelaarsgesticht. Had hij dit bewijs geleverd, dan werd hij wel niet gestraft, maar toch kon de rechter zijn opzending naar een bedelaarsgesticht gelasten. In de praktijk zou deze bepaling zeer weinig bedelaars gebaat hebben: hoe zou toch een bedelaar kunnen bewijzen, dat hij al het mogelijke gedaan had om in zijn onderhoud te voorzien? Was hem dit bewijs soms gelukt, dan zou hij waarschijnlijk wel gestruikeld zijn bij het bewijs, dat hij zich te vergeefs bij het bevoegde gezag had aangemeld ter overbrenging naar een bedelaarsgesticht; te meer, omdat voor den werkelijken eerlijken arme deze overbrenging naar een bedelaarsgesticht een ultimum remedium is en het derhalve meermalen zou voorkomen, dat indien het bevoegde gezag hem overbrenging naar de bedelaarsgestichten had beloofd, hiertoe niet kon overgegaan worden, dan nadat aan verscheidene administratieve voorschriften voldaan was, die een langen tijd vorderden en den arme dwongen tot een nu *strafbaar* bedelen.

Door de groote gebeurtenissen van het jaar 1848 heeft ook dit ontwerp het niet verder gebracht dan het vorige: de grondwetsherziening en al wat daaraan annex was namen zooveel tijd in beslag, dat men aan het samenstellen van een wetboek van strafrecht niet denken kon; bovendien was men, teleurgesteld door de

mislukte pogingen, van oordeel, dat het beter was zich voorloopig met partiëele herzieningen van den Code Pénal tevreden te stellen. Aan deze overwegingen heeft dan ook de wet van 29 Juni 1854, Stbl. 102 „houdende eenige veranderingen in de straffen op misdrijven gesteld” haar oorsprong te danken; doch hierover in de volgende paragraaf.

§ 3. 29 Juni 1854—1 September 1886.

Het jaar 1854 is een belangrijk jaar geweest in de geschiedenis onzer wetgeving en zeer zeker niet in 't minst voor het onderwerp, dat ons hier bezig houdt.

In twee opzichten is met dit jaar een nieuwe periode voor het vraagstuk der bedelarij en landlooperij begonnen :

1°. doordat in dit jaar tot stand zijn gekomen de bovenvermelde wet van 29 Juni, Stbl. 102, en de wet van 28 Juni, Stbl. n°. 100 „tot regeling van het armbestuur;” en

2°. doordat van dit jaar af meer en meer de overtuiging veld heeft gewonnen, dat de wetgeving op de bedelarij en landlooperij in 't bijzonder herziening vereischte en telkens maatregelen genomen zijn om dit ingewikkelde vraagstuk tot een oplossing te brengen.

Allereerst de strafrechterlijke zijde van het vraagstuk beschouwend komt de wet van 29 Juni 1854, Stbl. 102, in aanmerking.

Deze wet, die ten doel had de Code Pénal partiëel te herzien,

bevatte in het oorspronkelijk ontwerp, zooals dit werd aangeboden bij Koninklijke boodschap van 14 Februari 1854, geen artikel, om de bepalingen van den Code Pénal, betreffende de bedelarij en de landlooperij te verbeteren. Eerst tijdens de beraadslagingen in de 2de Kamer, is door het initiatief van den heer van Rappard een artikel ingevoegd, dat de strekking had om de artikelen 271, laatste gedeelte, 272, 273, 274 en 282 van den Code Pénal door een nieuwe bepaling te vervangen ¹⁾.

Voor landloopers werd afgeschaft het ter beschikking blijven van de hooge regeering na afloop van hun gevangenisstraf, en het onderscheid, dat de Code Pénal maakte tusschen in Frankrijk geboren landloopers, en vreemdelingen, die wegens landlooperij veroordeeld waren.

Volgens de oorspronkelijke redactie van dit amendement werd de strafbaarheid van bedelarij niet meer afhankelijk gesteld van het bestaan van een inrichting ter voorkoming van bedelarij, maar iedereen gestraft, die bedelende werd gevonden.

Het belangrijkste, door dit amendement bepaald, was de verandering van de verplichte opzending van bedelaars naar een bedelaarsgesticht bij een eerste veroordeeling, in een facultatieve, nu ook uitgebreid tot landloopers; eerst bij recidive werd de opzending verplicht gesteld. Bij de beraadslagingen in de 2de Kamer werd van verschillende zijden de verandering in de qualificatie van het misdrijf bestreden, zoowel omdat hierdoor meer

¹⁾ Zie Bijlage F.

de armoede dan de bedelarij gestraft werd, als omdat deze wet niet toeliet den aard van een misdrijf te veranderen ¹⁾. Door een wijziging in de redactie van het amendement, werd aan deze bezwaren te gemoet gekomen, en bleef het stelsel van den Code Pénal met al zijne fictiën ongewijzigd voortbestaan. Toch is door dit amendement (artikel 19 van de wet) een flinke stap in de goede richting gedaan, nu de rechter niet meer verplicht was ieder, die zich als bedelaar veroordeelen liet, naar de bedelaarsgestichten op te zenden: een bepaling, die zoowel voor het prestige van den rechter als voor de bevolking in de bedelaarsgestichten verderfelijk was. Te betreuren valt het zeer zeker, dat de 2de Kamer bij deze gelegenheid het voorstel van den heer van Deinse verwierp, om zelfs bij recidive de opzending naar een bedelaarsgesticht facultatief te stellen; want, al was men hierdoor niet volkomen bevrijd geweest van dat groote aantal bedelaars, die bedelen om in de bedelaarskoloniën opgenomen te worden, de rechterlijke macht had hun aantal zeer kunnen doen verminderen. Intusschen was den vorigen dag de wet „tot regeling van het armbestuur” in het staatsblad verschenen. Artikel 66 dezer wet, voorkomend in het V^{de} hoofdstuk: „van bedelaars en landloopers”, maakte een einde aan den strijd tusschen de regeering en sommige gemeenten ontstaan, over de betaling der kosten, voortvloeiend uit de opzending naar en de plaatsing en verzorging in de bedelaarsgestichten, van bedelaars en landloopers, krachtens de

¹⁾ Hand. 2de Kamer 1853—1854, pag. 1037 vgl.

bepalingen van het wetboek van strafrecht, en van hunne kinderen, die niet van de ouders konden gescheiden worden. Tot nog toe had het Koninklijk Besluit van 12 October 1819 n°. 50 deze materie geregeld en tot het jaar 1846 hadden de gemeenten van het domicilie van onderstand, die hiertoe waren aangewezen, steeds aan hunne verplichtingen voldaan. Van dat jaar af waren verscheidene gemeenten achterwege gebleven de verschuldigde gelden te betalen, omdat ze de rechtskracht van bovenvermeld en latere Koninklijke Besluiten ontkenden. Artikel 66 van deze wet bracht nu, evenals het vroeger geregeld was, deze kosten voor rekening van het domicilie van onderstand, en als deze niet te vinden was ten laste van het rijk, dat bovendien steeds zou betalen de kosten van verpleging van bedelaars en landloopers, die na het eindigen der hun opgelegde gevangenisstraf, naar het bedelaarsgesticht gebracht of teruggebracht moesten worden, *tot op het oogenblik der overbrenging* en de kosten der overbrenging zelf.

In de memorie van toelichting, die dit wetsontwerp vergezelde, bleef de regeering zich met kracht verzetten, tegen den, bij verschillende gelegenheden geuiten wensch, om de kosten van verpleging in de bedelaarsgestichten ten laste van het rijk te brengen, omdat immers de opzending naar een bedelaarsgesticht in zekere mate het gevolg was van een toepassing van het wetboek van strafrecht. Hiertegen voerde de memorie van toelichting te recht aan, dat eene opzending geen straf was, want deze eindigde met het afloopen van de gevangenisstraf: „het misdrijf toch is het gevolg van zulk een graad van armoede, dat feitelijk de openbare orde verstoord wordt. In 't

belang der maatschappelijke orde is voor hen verpleging noodzakelijk en hiervoor dient de verzorging in bedelaarsgestichten, feitelijk een ondersteuning der armen, ingericht naar den bizonderen toestand, waarin de bedelaars verkeerden en door den wetgever bevolen, omdat die ondersteuning noodzakelijk is" ¹⁾. „Deze kosten aan het rijk te brengen”, zoo gaat de memorie van toelichting voort, „zou een afwijking zijn van het principe, dat de armenlast plaatselijk is en hierdoor zou de weg geopend worden om zich ten nadeele van het rijk aan de verplichting van armenzorg te onttrekken, door den armen zoolang ondersteuning te weigeren, tot ze gedwongen waren te bedelen en het rijk dan hunne verplegingskosten in de bedelaarsgestichten zou moeten betalen”.

Na lange debatten over deze kwestie, waarin eenerzijds verdedigd werd deze kosten ten laste van het rijk te brengen, als gevolg van een rechterlijke veroordeeling en omdat deze last voor vele gemeenten te drukkend zou wezen, anderzijds ten sterkste werd aangedrongen om de gemeente deze kosten te laten betalen, omdat anders de bedelarij zeer zou toenemen en indirect staatsarmenzorg werd ingevoerd, werd het ontwerp van de regeering aangenomen, met de bijvoeging, dat voor onvermogende gemeenten het rijk en de provincie ieder de helft zouden betalen ²⁾.

Behalve deze kosten-kwestie stelde artikel 62 van deze wet nog de gelegenheid open tot oprichting van gemeentelijke bedelaarsge-

¹⁾ Bijl. Hand. 1853—1854 pag. 178 vlg.

²⁾ 2de Kamer 22 en 23 Mei 1854.

stichten, en droegen de artikelen 63 en 64 aan een algemeenen maatregel van inwendig bestuur op de gevallen te regelen, benevens de mate waarin en den tijd waarvoor, in de bedelaarsgestichten tucht zou kunnen worden opgelegd.

Een tweede stap in de goede richting had plaats in het jaar 1859, al was het dan ook, dat de regeering er meer uit nood gedrongen, dan vrijwillig toe overging.

De toestand van de Maatschappij van Weldadigheid begon meer en meer onhoudbaar te worden. Reeds menigmaal hadden de Staten-Generaal er in toegestemd de Maatschappij finantiëel te steunen; maar deze steun was zoo groot geworden en de resultaten waren zoo gering, dat verdere finantiëele hulp niet kon gevraagd worden en er derhalve naar een radikaal middel tot verbetering van den toestand der Maatschappij moest gezocht worden.

Om dit middel op te sporen en te onderzoeken aan welke kwaal de maatschappij eigenlijk leed, was reeds door Z. M. den 13^{den} November 1855 een staatscommissie ingesteld. De resultaten van dit onderzoek werden den 27sten Juli 1857 aan de Staten-Generaal medegedeeld.

Uit dit verslag ontleenen wij het volgende: 1)

„Het Nederlandsche volk mag niet vergeten, dat bijna elke gemeente heeft gedeeld en nog deelt in de voordeelen dezer instelling. Want, al is het in den regel niet mogen gelukken van luie bedelaars in onze steden in gindsche heistreken flinke landbouwers te

1) Bijl. Hand. 1856—1857 pag. 1301—1310.

kweeken, al is de bedelarij niet geweerd in het vaderland, de bevolking van die duizende bedelaars, behalve de vele vrije kolonisten, weezen en verlaten kinderen, zouden, zoo niet dit toevluchts-oord bestond, tot nadeel der zedelijkheid en der finantiën tevens, gedurende al die jaren bijna elke gemeente zwaar hebben gedrukt. Ja, het zou wellicht niet moeilijk zijn te bewijzen, dat alleen reeds als afschrikkingsmiddel de koloniën op den ijver en vlijt der behoeftigen en tot wering der landlooperij, grooten invloed hebben uitgeoefend.”

Na vermelding van het contract, in 1843 door de regeering met de Maatschappij gesloten, ¹⁾ gaat het verslag verder: „de geschiedenis der Maatschappij heeft voldoende bewezen, dat subsidiën niet blijvend helpen, de oorzaak van de moeiten zit dieper: de Maatschappij van Weldadigheid is oorspronkelijk een geheel bijzondere instelling, bestemd om landontginning op groote schaal uit te oefenen en daardoor aan behoeftigen werk te verschaffen. Hare tweede, maar niet oorspronkelijke bestemming is geworden, om bedelaars en vondelingen te huisvesten en bezig te houden, die, aangehouden door politiemaatregel of veroordeeld bij rechterlijk vonnis, eigenlijk moesten komen ten koste der gemeenten of van het rijk. Twee zeer verschillende inrichtingen zijn hier aldus dooreen-

¹⁾ Zie boven pag. 19. Nog dient opgemerkt, dat er feitelijk nooit meer dan 6500 bedelaars verpleegd zijn; hierbij gevoegd de buitengewone subsidiën, later nog verleend, dan wordt het bedrag der verpleging per bedelaar per jaar minstens *f* 56, dus ruim *f* 1 per week, tevens in aanmerking genomen, dat voor iederen invaliden bedelaar *f* 35 à *f* 50 per jaar extra moest betaald worden, en dat de bedelaars werkten op grond en met werktuigen, den staat in eigendom behoorend, maar aan de Maatschappij in vruchtgebruik afgestaan, en ten voordeele van de Maatschappij.

gemengd en zoo is het geschied, dat de geheele zaak veel meer is getrokken in den kring van het staatsbestuur, dan voor de Maatschappij zelve wenschelijk was.

De Maatschappij keere terug tot haren oorspronkelijken toestand.... en de staat neme tot zich, wat tot zijn werkkring behoort: de zorg voor veroordeelde en aangehouden bedelaars en vondelingen; m. a. w. de Maatschappij beperke haren werkkring in volle vrijheid en eigendom tot Frederiksoord, Willemsoord en Wateren; de staat beheere en neme tot zich alles, wat Veenhuizen en Ommerschans bevatten. Alleen aldus is mogelijk een zuiveren toestand te verkrijgen en de bedelaarskoloniën onder strenge controle te plaatsen."

Tengevolge van dit advies en overtuigd, dat de Staten-Generaal verdere subsidiën zouden weigeren, diende de regeering bij Koninklijke boodschap van 22 Maart 1859 een wetsontwerp in „tot eindregeling van de zaken der Maatschappij van Weldadigheid”, dat ten doel had, het contract te bekrachtigen, door de regeering den 27sten December 1858, behoudens goedkeuring van de Staten-Generaal, met de Maatschappij gesloten.

Art. 1 van dit contract verbrak dat van 1843 en gaf aan den staat in vollen eigendom de gestichten te Ommerschans en te Veenhuizen. ¹⁾

Uit de beraadslagingen dient alleen vermeld hetgeen de heer Blaupot ten Cate zeide: een opmerking, waaraan men wel gedaan had zich meer te storen ²⁾.

¹⁾ De verdere artikelen kunnen, als regelend de financiële kwestie, achterwege blijven.

²⁾ Hand. 2de Kamer 1854—1859, pag. 934.

„Er zijn van den beginne af,” zoo sprak de heer Blaupot ten Cate, „te veel bedelaars naar de koloniën gestuurd. Men heeft nooit genoeg onderscheid gemaakt tusschen bedelaars in een enkel geval van nood en bedelaars van professie. Zooals reeds Hogendorp aantoonde ¹⁾ door te zeggen, dat men daar eenige zoogenaamde bedelaars bracht, die er geheel niet thuis behoorden, daar het bloote bedelen, zonder verdere qualificatie, geen daad was, waarop zulk een straf kon staan; dat hij dus verlangde een klare en duidelijke wet tot wering der bedelarij, waarbij kon worden bepaald, uit hoofde van welke qualificatie de bedelarij vatbaar was voor de straf der Ommerschans, terwijl een bloote bedelarij op de plaats van inwoning gemakkelijk zou kunnen geweerd worden met een correctioneële straf.”

Zoo zijn dan sinds het jaar 1859 de gestichten te Ommerschans en te Veenhuizen *rijksbedelaarsgestichten* geworden. Een stap in de goede richting noemde ik dit; want nu toch was het eerst mogelijk geworden, nu ze onder direct toezicht van de regeering kwamen, de inwendige organisatie krachtig ter hand te nemen, en het karakter van strafkoloniën meer op den voorgrond te plaatsen.

Zoolang de bestaande wetgeving niet herzien werd, kon, nu het Koninklijk Besluit van 19 Augustus 1859 n°. 82 deze rijksgestichten wederom verklaarde tot bedelaarsgestichten voor het geheele rijk, zoowel voor veroordeelde als nog niet veroordeelde bedelaars, deze

¹⁾ Hogendorp. Bijdr. IX pag. 108 II ed.

overgang der gestichten, met behoud van hun dubbel karakter, geen directe resultaten opleveren.

Telkens luider en met meer aandrang werden dan ook de klachten over de strafbepalingen betreffende de bedelarij. Zoo zeide de heer van Eck, bij de beraadslagingen over het wetsontwerp „over de tuchtiging op te leggen aan de verpleegden in de gestichten te Ommerschans en te Veehuizen, die niet wegens bedelarij veroordeeld zijn,” na het stelsel van den Code Pénal uiteengezet te hebben, „wat is nu de toestand: we hebben instellingen, maar ten aanzien waarvan het recht om er in opgenomen te worden niet is erkend. De behoeftige kan het gemeentebestuur verzoeken zich te willen belasten met de kosten van zijn vervoer en onderhoud, maar als het gemeentebestuur niet goed vindt daaraan te voldoen, dan krijgt de man ook geen levensonderhoud en wordt hij desnietteenstaande door den rechter veroordeeld. Dit is een straf niet rustend op de wet en niet toegepast op een misdrijf, maar op de armoede, die dus tot een misdrijf gemaakt wordt.”¹⁾

In niet minder krasse bewoordingen liet de heer van Nispen tot Sevenaer hierop volgen: „Het komt mij voor de grootste onbillijkheid te zijn, dat men iemand, die geen levensonderhoud kan vinden, verbiedt het te vragen: dat men bedelarij straft als er geen gelegenheid gegeven wordt dengene, die werken wil en geen werk kan vinden, om den kost te verdienen. Ik acht mij verplicht te zeggen dat ik elke veroordeeling wegens bedelarij als eene schreeuwende

¹⁾ Hand. 2de Kamer 1857—1858 pag 1342.

onrechtvaardigheid beschouw , wanneer niet , gelijk ook in het desbetreffende artikel van het wetboek van strafrecht bedoeld wordt , de gelegenheid wordt gegeven om door werken den kost te verdienen.”

En toch bleven die „grootste onbillijkheid en schreeuwende onrechtvaardigheid” in ons land voortduren , nu door de vele formaliteiten, vereischt voor een vrijwillige opname, die toegang tot de bedelaarsgestichten vrij wel afgesloten was. Kon men echter tot nog toe zijn geweten nog sussen , met het feit , dat die toegang niet geheel gesloten was , na de wet van 1 Juni 1870 Stbl. 85 , tot wijziging van de wet op het armbestuur , was dit niet langer mogelijk.

Deze wet , die ten opzichte van de ondersteuning van armen , het domicilie van onderstand verving door de plaats van verblijf , bracht in art. 6 , dienende om art. 66 van de wet van 28 Juni 1854 Stbl. n°. 100 te wijzigen , de kosten van plaatsing en verzorging in de bedelaarsgestichten van bedelaars en landloopers , krachtens de bepalingen van het wetboek van strafrecht of van de wet van 29 Juni 1854 Stbl. 102 , en van de kinderen , die niet van hunne ouders kunnen gescheiden worden , ten laste van het rijk.

In de memorie van toelichting , die dit wetsontwerp vergezelde , verdedigde de regeering deze verandering voornamelijk op twee gronden : ¹⁾

I^o. Uit vrees , dat anders de plaatselijke ²⁾ politie de bedelarij ,

1) Bijl. Hand. 1869—1870 pag. 40—43.

2) De gemeente , waar de bedelaar zich bevindt , is de plaats , waar hij toevallig bedelend is gevonden.

die streng geweerd moest worden, ooglukkig zou toelaten of geneigd zou zijn tot het verdrijven der armen, daar het hier veelal zwerfende lieden gold.

II°. omdat het overeenkomstig den regel was dat alle kosten van, en voortvloeiend uit veroordeelingen, wegens wanbedrijven en misdaden, ten laste van den staat komen.

Deze maatregel, die aan het rijk minstens *f* 260.000 zou kosten, stelde weliswaar, zooals minister Fock ook erkende, de gelegenheid open voor het bestuur der verblijfplaats, wanneer het de onvermijdelijkheid van ondersteuning zag aankomen, om een veroordeeling van den arme wegens bedelarij in de hand te werken, en zich zoodoende van den armenlast te ontdoen ten koste van het rijk; doch de minister had vertrouwen genoeg in de burgerlijke besturen, dat ze niet mede zouden werken, om de in hunne gemeenten gevestigde huiszittende armen tot bedelaars te maken; bovendien zou een burgemeester van wien dergelijke praktijken bekend werden, door de regeering voorbeeldig kunnen en moeten worden gestraft.

In het voorloopig verslag, hierop den 2^{den} Maart 1870 verschenen, werd deze bepaling streng afgekeurd, omdat in het stelsel van den Code Pénal de opzending naar een bedelaarsgesticht geen straf, maar een zuiver philanthropische maatregel was, en omdat hierdoor het aantal opgezonden bedelaars zeer zou toenemen. Er waren toch verscheidene gemeenten (b.v. Amsterdam en den Haag), waar tot nog toe de bedelaars geheel niet achtervolgd werden, en ook op het platte land klaagde men over benden bedelaars. Werden nu echter

de gemeenten van de kosten van opzending en verpleging van bedelaars ontheven, dan sprak het van zelf, dat van hare zijde krachtig tegen dit kwaad zou worden gewaakt, waardoor (nu komt eigenlijk eerst de schaduwzijde van den voorgestelden maatregel) de kosten wel konden verdrie of vervier dubbeld worden en hiervoor wenschte men een equivalent te hebben ¹⁾.

Ten slotte werd nog in dit voorloopig verslag de wensch uitgesproken, van afschaffing van de verplichte opzending bij recidive en verandering van de bedelaarsgestichten in zuivere strafkoloniën.

In de memorie van beantwoording verdedigde de regeering dit voorstel behalve op de reeds vermelde gronden, nog hiermede, dat de verpleging in de bedelaarsgestichten onafhankelijk was van den wil der gemeentebesturen en dat er dus een rationeele grond zou moeten bestaan, om die kosten wel ten laste van deze en niet van gene gemeente te brengen: de omstandigheid, dat iemand er bedelende was gevonden, leverde, volgens de regeering, zulk een grond niet op ²⁾.

Door deze bepaling is wederom een stap in de goede richting gedaan, van nu af kon de vervolging van bedelaars, niet meer afhankelijk van gemeentebelangen, eerst krachtig overal ter hand genomen worden.

Een tweede, doch indirect, niet minder groot voordeel was, dat door deze bepaling de toestand nog veel onmogelijker was geworden,

1) Bijl. hand. 1869—1870 pag. 1415.

2) Bijl. hand. 1869—1870 pag. 1455.

feitelijk de geheele wetgeving op de bedelarij ontwricht was: „Is het denkbaar”, vroeg de heer Messchert van Vollenhoven, „dat een gemeente aan het verzoek (van vrijwillige opname) zal gehoor geven, zonder door een wettelijk voorschrift gebonden te zijn? Waarom zou men den arme voor eigen kosten in dezelfde koloniën doen opnemen, waar, wanneer men ze liet aanhouden als bedelaars, het rijk zou betalen” 1).

Om dit bezwaar te voorkomen stelde de heer de Brauw voor, de verplegingskosten in de bedelaarsgestichten van hen, die zich vrijwillig aanmeldden, eveneens ten laste van het rijk te brengen. Bovendien nog tot verdediging van dit amendement aanvoerend dat het consequent was, dat hij, die de kosten droeg van verpleging na veroordeeling, ook die moest dragen, welke strekten om de veroordeeling te voorkomen 2).

Terecht voerde minister Fock hier tegen aan, dat, nam de Kamer dit aan, zuiver staatsarmenzorg werd ingevoerd en de gestichten te Ommerschaus en te Veenhuizen gemaakt werden tot bestedelingenhuizen, waarin alle bedelaars en alle armen, die opname verzochten om niet tot bedelen genoodzaakt te zijn, samengebracht werden.

Tusschen twee kwaden moest dus de Kamer kiezen: of invoering van staatsarmenzorg, of doorgaan met veroordeeling van bedelaars in strijd met de wet. Door de stellige verklaring

1) Hand. 1e Kamer 1869—1870 pag. 452.

2) Hand. 2e Kamer 1869—1870 pag. 1360.

van minister Fock, dat onmiddelijk zou worden overgegaan tot herziening van de strafbepalingen op de bedelarij, koos de Kamer het laatste.

Deze onmiddelijke herziening liet echter nog eenige jaren op zich wachten, daar de minister van justitie wenschelijker vond, deze te doen plaats hebben, tegelijk met een geheele herziening van het wetboek van strafrecht en daarvoor het advies van de in 1870 ingestelde staatscommissie wilde afwachten.

Door het optreden van een nieuw ministerie, werd Mr. de Vries minister van justitie. Deze meende aan den herhaaldelijk uitgesproken wensch om een einde te maken aan den onhoudbaren toestand, zoo spoedig mogelijk te moeten voldoen, en diende daartoe bij Koninklijke boodschap van 29 April 1874 een wetsontwerp in tot wijziging van artikel 19 van de wet van 29 Juni 1854, Stbl. 102.

In de memorie van toelichting ¹⁾ stelde de minister op den voorgrond, dat dit wetsontwerp slechts bedoelde een tijdelijke, voorloopige maatregel te zijn, terwijl de eindregeling bij de geheele herziening van den Code Pénal zou plaats hebben. Langer te wachten kwam echter Z.Ex. ongeoorloofd voor, waar de kans bestond, dat nog vele jaren voorbij zouden gaan, eer het nieuwe wetboek van strafrecht kon ingevoerd worden, en waar het feit zich voordeed, dat van de 2580 personen, die den 31sten December 1872 in de bedelaarsgestichten vertoefden, ruim $\frac{7}{8}$ recidivisten waren, en dat de

¹⁾ Gedrukte stukken, 1873—1874, n°. 128.

helft van de bevolking reeds van 4 tot 14 maal was opgenomen; waar verder het verschijnsel viel waar te nemen, dat de meeste recidivisten bedelden om weer veroordeeld te worden en naar de bedelaarsgestichten te worden gezonden, terwijl de rechter door de imperatief gestelde opzending bij recidive, eenvoudig verplicht was aan hun verzoek te voldoen, zelfs al waren zij niet tot werken in staat, m. a. w. als straf moest toepassen wat voor hen een begeerlijke zaak was.

„Een wettelijke regeling”, zoo vervolgde de memorie van toelichting, „die het vragen van een aalmoes straft, ook waar de behoeftige geen ander voldoende middel heeft om in zijn nooddrift te voorzien; die verder den aldus gestrafte opzendt naar een oord, waar alle kans bestaat om hem volkomen te bederven; die eindelijk de gemeentebesturen in verzoeking brengt om de armen tot bedelaars te maken, ¹⁾ vereischt voorzeker verbetering.”

Het ontwerp ging uit van het denkbeeld, dat armenzorg en strafwet samen moeten werken om de bedelarij te weren: de armverzorger ondersteunt de invalide personen, die hulp behoeven; de strafrechter past op hen, die kunnen, maar niet willen werken de strafwet toe. Het armbestuur moet weten, welke maatregel in elk geval het doeltreffendst is: het gaat dus niet aan voor de strafbaarheid van bedelarij een bepaald

1) In 1870, vóór de wijziging der armenwet, waren er 200 niet veroordeelde verpleegden in de gestichten aanwezig; in 1872, slechts 2 jaar na de wijziging, waren er 17; 1 Januari 1881 nog 13; 1 September 1886 waren er slechts 6 over.

stelsel van armenzorg te eischen zooals tot nog toe: de mogelijkheid tot opneming in een openbare inrichting ter voorkoming van bedelarij.

Zoodra de invalide persoon het volstrekt noodige van een arm- of gemeentebestuur kan verkrijgen, in welken vorm ook, en hij toch bedelt, is hij, evenals de valide persoon, die niet werken wil, strafbaar.

Derhalve stelde het ontwerp in 't algemeen alle bedelarij, door wien ook, strafbaar, maar gaf een *fait d'excuse* aan den invaliden bedelaar, die zich vruchteloos om de noodige ondersteuning bij de betrokken besturen had aangemeld. ¹⁾

De opzending naar een bedelaarsgesticht — zoolang de Code pénal bleef bestaan, onmogelijk tot een straf te maken — moest nu een middel zijn om den luien validen bedelaar aan arbeid te gewinnen; daarom stelde het ontwerp deze opzending bij recidive geheel facultatief, om den rechter niet te dwingen daarheen invaliden te zenden en hen, die slechts een enkele maal gebedeld hadden. Door verdere maatregelen stelde de minister zich voor, de inwendige organisatie der bedelaarsgestichten te verbeteren en het verblijf aldaar minder aangenaam te maken. Werd deze regeling aangenomen, dan zou, volgens de memorie van toelichting, voortaan de wetgeving der bedelarij op waarheid berusten; de bedelarij om opgezonden te worden naar een bedelaarsgesticht, zou ophouden; geen gemeente of armbestuur zou meer de bedelarij in de hand werken, en een doeltref-

¹⁾ Zie Bijlage G.

fende eindregeling van dit onderwerp in het nieuwe wetboek van strafrecht zou veel gemakkelijker worden.

In het voorloopig verslag, den 29sten Juni hierop verschenen, werd de opmerking gemaakt, dat sommigen van oordeel waren, dat niet de luiheid, maar de inbreuk op de openbare orde de rechtsgrond moest wezen, waarop bedelarij gestraft kon worden, waaruit zou volgen, dat men niet meer te maken had met de vage begrippen „valide en invalide”, maar dat gestraft werd alle bedelarij in het openbaar. ¹⁾

Behalve, dat men het begrip noodige ondersteuning zeer onbestemd vond, rees nog de vraag, of dit stelsel niet in strijd was met de armenwet, die slechts een zedelijke verplichting tot ondersteuning erkende. In allen geval was het niet denkbaar, dat de armbesturen, aan ieder, die zich slechts aanmeldde, de noodige onderstand zouden geven, waardoor zeer velen straffeloos zouden kunnen bedelen. Aan den anderen kant straffe dit ontwerp wederom te veel personen, want het zou toch zeker zelden voorkomen, dat een bedelaar kon bewijzen, dat hij zich vruchteloos bij de armbesturen en het gemeentebestuur had aangemeld.

Nog een practisch bezwaar vermeldt Mr. van Loghem, waar hij vraagt hoe lang zulk een afwijzing van de betrokken armbesturen gelden zal om straffeloos te kunnen bedelen? Zal een bedelaar zich jaren later hier nog op kunnen beroepen? ²⁾

¹⁾ Gedr. stukken 1873—1874, n°. 128. 4.

²⁾ Bijdr. Staats Prov. en Gem. Huishouden 1875, pag. 200.

Dit alles neemt niet weg, dat dit ontwerp, tot wet verheven, zeer zeker den toestand aanmerkelijk veel verbeterd zou hebben; des te meer valt het te betreuren dat de sinds opgetreden minister van justitie van Lynden van Sandenburg dit voorloopig verslag onbeantwoord heeft gelaten en zodoende deze dringende herziening wederom op de lange baan is geschoven.

Evenals alles, wat op het armwezen betrekking heeft, behoorden ook de rijksgestichten te Ommerschans en te Veenhuizen tot het departement van binnenlandsche zaken. Hieraan werd door den minister van Lynden van Sandenburg een einde gemaakt. Den 10^{den} September 1874 verscheen een Koninklijk Besluit, door dezen minister gecontrasigneerd, waarbij te beginnen met 1 Januari 1875 deze gestichten gebracht werden onder het departement van justitie.

Deze maatregel werd bij de behandeling van de begroting voor de gestichten te Ommerschans en te Veenhuizen voor het jaar 1875 in de Tweede Kamer krachtig bestreden. Voornamelijk de heer Smidt liet zich afkeurend over dit besluit uit, door te wijzen op de bestemming van de gestichten in verband met de bestaande wetgeving. Deze bestemming was hoofdzakelijk voorkoming van bedelarij, en dit bleef zoo, al meldde zich geen enkelen vrijwilliger tot opname aan: noch het kleine aantal vrijwilligers, noch de opzending als gevolg van rechterlijk vonnis — geen straf volgens den Code Pénal — konden, volgens den heer Smidt, eene reden zijn om de gestichten onder het departement van justitie te brengen. ¹⁾

¹⁾ Hand. Tweede Kamer 1874—1875, pag. 382.

Wilde men deze gestichten meer in verband brengen met het gevangeniswezen, dan moesten eerst de wettelijke bepalingen, betreffende dit onderwerp, herzien worden; zooals nu geschied was, was gehandeld lijnrecht in strijd met de bestaande wetgeving.

Het antwoord van den minister van justitie dient wegens de merkwaardigheid vermeld: „Over drie punten”, zeide Z.Ex., „is men het eens; over de noodzakelijkheid tot herziening van de wet op de bedelarij, over het even noodzakelijke, om in de inrichting der gestichten verandering te brengen ¹⁾ en over het verband, dat tusschen die beide bestaat. Wanneer men deze drie punten samenvat, ligt daarin dan niet reeds opgesloten de bevestigende beantwoording van de vraag, of de gestichten terecht onder het beheer van het departement van justitie zijn gebracht?”

Niettegenstaande deze repliek en de wenschelijkheid van deze verandering in abstracto, zal wel ieder moeten toegeven, dat het recht aan de zijde van den heer Smidt was; met het oog op de toekomst aarzelen we echter niet dezen maatregel wederom een flinke schrede in de goede richting te noemen.

Het lag voor de hand, dat toen de heer Smidt de portefeuille van justitie overgenomen had, een herziening der wetgeving op de bedelarij zou ter hand genomen worden. ²⁾ Weldra verscheen dan

¹⁾ „De inrichting der gestichten is zoodanig, dat deggen, die nog niet lui is, gedurende zijn verblijf aldaar aan die kwaal gaat labouereen” (de heer van Houten bij dit debat t. a. p. pag. 389).

²⁾ Zie pag. 15—17.

ook de memorie van beantwoording op het voorloopig verslag ontwerp minister de Vries, dat door Z.Ex. behoudens een enkele wijziging was overgenomen.

De ontzaglijke omvang, die het aantal recidivisten in de bedelaars-koloniën genomen had ¹⁾ en de wensch om een einde te maken aan veroordeelingen, steunend op een serie van fictiën, waren de redenen, waarom Z.Ex. meende niet te mogen wachten tot aan de invoering van het nieuwe wetboek van strafrecht; te meer, nu dit groote aantal recidivisten deels te wijten was aan het dubbel karakter der bedelaarsgestichten, deels aan de verplichte opzending bij recidive. Hierdoor was het eenzijdig niet mogelijk afdoende maatregelen te nemen, om in plaats van luiheid aan te kweeken, de gestichten tot afschrikking en verbetering van bedelaars te doen strekken, terwijl anderzijds alle mogelijke invaliden, die in een armenhuis thuis behoorden, in de bedelaarsgestichten terecht kwamen waartoe het rechterlijk vonnis hun als toegangsbewijs strekte. ²⁾

1) Van de 2301 bedelaars, die 1 Dec 1877 te Ommerschans en te Veenhuizen ver-
toefden, waren 91 0/0 recidivisten, aldus verdeeld:

230	waren voor de 1ste maal veroordeeld;	103	waren voor de 9de maal veroordeeld.
360	" " " 2de " "	79	" " " 10de " "
333	" " " 3de " "	47	" " " 11de " "
253	" " " 4de " "	34	" " " 12de " "
247	" " " 5de " "	24	" " " 13de " "
236	" " " 6de " "	2	" " " 14de " "
171	" " " 7de " "	6	" " " 15de " "
173	" " " 8ste " "	3	" " " 16de " "

2) Gedrukte stukken 1877—1878, n°. 43. 1.

Dit ontwerp werd in de Tweede Kamer met onverdeeld leedwezen ontvangen: algemeen had men van dezen minister een beter ontwerp verwacht, al erkende men ook de voordeelen boven het bestaande stelsel, hierdoor in het vooruitzicht gesteld. En bezwaarlijk had men anders kunnen verwachten, waar de minister uitging van een denkbeeld, dat consequent doorgevoerd onhoudbaar was en derhalve in een fait d'excuse zijn correctief moest vinden. Dit fait d'excuse zoo te stellen, dat een ieder er mede tevreden was, is hier gebleken een onmogelijkheid te zijn, en is de steen des aanstoots geworden, waarop dit ontwerp vernietigd is.

Volkomen terecht zeide de heer Goeman Borgesius bij de openbare beraadslaging: „de moeielijkheid van dit onderwerp komt, omdat men te veel heeft willen straffen; men heeft als *strafbare bedelarij* aangenomen, wat niet alleen *niet strafbaar*, maar wat zelfs *geen bedelarij* is.

Bedelarij is — ook taalkundig — *niet een eenvoudig verzoek om een aalmoes*, maar een frequentativum van bidden, derhalve een herhaald vragen: *het aalmoes vragen van beroep of kostwinning.*”¹⁾

Het uitgangspunt van den minister, dat alle bedelarij „een individueel en maatschappelijk kwaad” is, was onrechtvaardig in verband met het stelsel van armenzorg van de wet van 28 Juni 1854, Stbl. 100. Wat zou een arme moeten doen, wien men een recht op onderhoud niet toekende, als men hem tevens verbood als laatste redmiddel zelf het noodige te gaan vragen, om in zijn onderhoud

¹⁾ Hand. Tweede Kamer 1877—1878, pag. 573.

te voorzien. Wilde men alle bedelarij strafbaar stellen, dan moest tevens staatsarmenzorg ingevoerd te worden.

Eensgezind over de vraag, hoe dit onderwerp geregeld moest worden, was de Tweede Kamer geenszins: eenerzijds werd het stelsel van absolute strafbaarheid van bedelarij verdedigd, anderzijds de ongeveer absolute straffeloosheid van eenvoudige bedelarij aanbevolen. Geen dezer beide stelsels kon een meerderheid voor zich verkrijgen, zoodat eindelijk, met het oog op het voorloopig karakter van dit ontwerp, het regeeringsvoorstel werd aangenomen, niettegenstaande er van gezegd was, dat het, een einde makend aan de bestaande fictiën, verviel in een andere: dat ieder, die niet bewijzen kon, dat hem overal onderstand was geweigerd, ook niet uit nood behoefde te bedelen ¹⁾, niettegenstaande het beschuldigd was van indirect staatsarmenzorg in te voeren ²⁾, en niettegenstaande dit ontwerp volgens meerderen de rechterlijke macht liet treden op administratief terrein.

De Eerste Kamer betoonde zich minder lankmoedig en verwierp op de bovenvermelde gronden dit ontwerp met 25 tegen 9 stemmen.

Zoo was men weer even ver als men was, ja zelfs nog minder ver, want het was te voorzien, dat geen minister meer tot een partiëele herziening, alleen wat dit onderwerp betreft, zou overgaan. Tot aan de invoering van het nieuwe wetboek van strafrecht

¹⁾ De heer Goeman Borgesius t. a. p.

²⁾ De heer Bastert t. a. p. pag 581.

moest het stelsel van den Code Pénal door dit votum blijven bestaan.

Te betreuren is het zeer zeker, dat dit ontwerp geen wet geworden is, al was het alleen, dat daardoor waarschijnlijk de eindregeling van dit onderwerp met meer succes had kunnen plaats hebben, dan nu het geval geweest is.

Gelukkig waren de voorbereidende maatregelen voor de samenstelling van het nieuwe strafwetboek zoo verre gevorderd, dat reeds bij Koninklijke boodschap van 22 Februari 1879 het wetsontwerp tot vaststelling van het wetboek van strafrecht kon ingediend worden.

Het oorspronkelijk regeeringsontwerp en het ontwerp staatscommissie huldigden beide het stelsel van splitsing van de bedelarij, in een misdrijf en in een overtreding m. a. w. het rechtsdelict van bedelarij d. i. die bedelarij, die ieder beseft, dat ongeoorloofd is, en het wetsdelict van bedelarij d. i. die bedelarij, die alleen strafbaar is, omdat ze door den wetgever verboden is ¹⁾.

Schuldig aan het misdrijf was hij, die niet gewoon eenig beroep uit te oefenen, van bedelen een gewoonte, een kostwinning, maakte, en hij, die zich schuldig maakte aan bedelarij, die, door de omstandigheden, waarmede ze gepaard ging, hetzij door de daarbij gebruikte middelen, hetzij door het aantal personen, die zich gezamenlijk daaraan schuldig maakten, een wezenlijke bedreiging werd en naar afpersing zweemde.

Bedelarij, als overtreding, werd door hem gepleegd, die zich

¹⁾ Zie Bijlagen H en I.

schuldig maakte aan het enkele feit van bedelen; bleek echter dat dit bedelen een gevolg was van de omstandigheid, dat hij zich vruchteloos om onderstand bij de bevoegde besturen had aangemeld, terwijl dat toch het eenige redmiddel was, dat hem nog overgebleven was, dan gold dit als een fait d'excuse voor zijn bedelen.

De Raad van State adviseerde over dit ontwerp niet gunstig: het verschil tusschen een misdrijf en een overtreding van bedelarij kon dit college niet inzien en gaf daarom den raad de bedelarij of als misdrijf of als overtreding strafbaar te stellen en in verband hiermede alleen op openbare plaatsen, wat tot voordeel zou hebben, dat het fait d'excuse, met al de daaraan verbonden moeilijkheden van bewijs dan vervallen kon ¹⁾.

In zijn rapport aan den Koning handhaafde minister Smidt zijn eenmaal ingenomen standpunt: „de moeilijke vragen, waartoe dit onderwerp aanleiding geeft, betreffen niet de plaats, waar gebedeld wordt, maar wat strafrechterlijk onder bedelarij is te verstaan m. a. w. welke de grens is tusschen het strafbare en straffeloze vragen van giften.” Door het stelsel van den Raad van State zouden eenerzijds te veel anderzijds te weinig personen gestraft worden: te veel, doordat ook hij, die als laatste redmiddel de hand uitstrekke, in de termen van de strafwet viel, als het in het openbaar geschiedde; te weinig, doordat straffeloos zouden zijn allen, die hun bedelarij binnenshuis pleegden, waarvan men juist op het platte land den meesten last had.

¹⁾ Zie voor alles wat de samenstelling van het wetb. van strafr. betreft: Smidt: geschiedenis van het wetboek van strafrecht, dl. III, pag. 196—225.

Het verslag van de 2de Kamer luidde hierop: „waarin ook de rechtsgrond der strafbaarheid gezocht wordt, de gewoonte kan geen criterium zijn voor onderscheiding; zij maakt niet, wat anders *wets-schennis* zou zijn tot *rechts-schennis*. Bovendien is de gewoonte, welke het criterium van het misdrijf zal zijn, hoogst moeilijk te begrenzen. Wat is hier eene gewoonte maken van bedelarij; hoeveel malen moet een aalmoes gevraagd zijn eer dit criterium aanwezig is?

Op deze vragen is geen bepaald antwoord te geven en de toepassing door den rechter van het eene of andere artikel zal niet anders dan willekeurig en hoogst ongelijkmatig kunnen zijn. De frequentie van het bedelen moet dus niet een criterium zijn voor den aard van het misdrijf voor den wetgever, maar een element voor het oordeel van den rechter nopens de zwaarte der straf.”

Dit bezwaar der afdeelingen sproot hieruit voort, dat men wederom wilde straffen, wat in geheel geen bedelarij was. Wanneer men het vragen van een aalmoes bedelarij noemt en als zich dit vragen een zeker aantal malen heeft voorgedaan, gewoonte-bedelarij, dan zijn de bovenvermelde bezwaren volkomen gewettigd.

Iemand, die, door nood gedrongen, een almoes vraagt, is geen bedelaar, maar een stakkert, die hulp verdient; en vraagt zoo iemand, telkens, wanneer hij in zulke omstandigheden verkeert, dan is hij toch geen gewoonte-bedelaar. Deze heeft een gansch ander motief voor zijn bedelen: hem is het te doen, te leven op de kosten van anderen: uit luiheid spruit zijn bedelen voort; en zoo iemand behoort als een bedrieger, als een schuldige aan een soort van diefstal gestraft te worden. In de gewoonte ligt dus wel degelijk

een dolus opgesloten: niet enkel geld ophalen wil de gewoonte-bedelaar, maar hij wenscht ook de gevolgen van deze materieele daad: het leven op kosten van anderen.

Hoeveel malen er gevraagd moet worden om deze gewoonte te kunnen constateeren, is niet met een bepaald getal te beantwoorden: zoodra het blijkt, dat het bedelen voortspruit uit bovengemeld motief, is de schuldige een gewoonte-bedelaar.

De rol, die art. 487 in dit stelsel had te vervullen, was uiterst gering: feitelijk alleen een maatregel van straatpolitie, waardoor de rechter hem kon straffen, die niet het uiterste beproefd had, voordat hij zijn hand om een aalmoes uitstrekke; natuurlijk slechts met een lichte straf.

Dit artikel was echter wel zoo duidelijk geweest, indien in plaats van *hij, die bedelt*, hier de redactie geluid had: *hij, die een aalmoes vraagt*. Dan was tevens het verschil met artikel 150 duidelijker aan den dag gekomen.

Meer recht van bestaan had het bezwaar tegen de woorden van artikel 150: die *niet gewoon eenig beroep uit te oefenen*. Hierdoor toch zou aan een ieder op de gemakkelijkste wijze gelegenheid gegeven worden om het misdrijf van bedelarij te ontduiken en alleen aan de overtreding zich schuldig te maken.

Tegenover dit regeeringsontwerp werden in de commissie van rapporteurs drie andere stelsels verdedigd:

I°. Het stelsel van art. 274 Code Pénal en art. 19 van de wet van 29 Juni 1854 Stbl. 102, mits losgemaakt van de jurisprudentie, welke aanneemt dat de bestaande bedelaarsge-

stichten, inrichtingen zijn *ter voorkoming van bedelarij* voor *alle gemeenten* in het rijk.

De redeneering, waarop dit stelsel gebazeerd was, was deze: er bestaat een *praesumptio iuris*, dat iemand, die bedelt dit doet uit nood; behoudens tegenbewijs van het openbaar ministerie, dat de persoon vrijwillig bedelde. Strikt juridisch zou de bedelaar het fait justificatif moeten bewijzen; maar, daar hem dit bijna ondoenlijk is, door den aard van het feit en zijn maatschappelijke positie, is de vermelde *praesumptio* wenschelijk. Bovendien is verstoring van de openbare orde voornamelijk een gemeentelijke zaak: nu moet ook iedere gemeente het in handen hebben, te maken, dat bedelarij al dan niet strafbaar is.

Juridisch is dit stelsel volkomen juist: waar staats-armenzorg bestaat behoeft niemand te bedelen en spruit de bedelarij uit luiheid voort. In verband met de praktijk zoowel in Frankrijk als bij ons, is het zeer zeker een geluk te noemen, dat dit stelsel niet in het wetboek van strafrecht is ingevoerd.

II°. Alleen bedelarij in 't openbaar is strafbaar.

Het uitgangspunt van dit stelsel was: bedelarij is altijd stoornis van de openbare orde en moet als zoodanig als *overtreding* gestraft worden; alleen gequalificeerde bedelarij is een *misdrif*. De materiele stoornis wordt niet opgeheven door een fait d'excuse, dit behoort derhalve te vervallen; alleen in geval van absolute overmacht moet, volgens de gewone regelen van strafrecht, straffeloosheid volgen. Bedelarij binnenshuis is geen stoornis van de openbare orde en kan derhalve niet gestraft worden.

Behalve de bezwaren reeds boven ¹⁾ tegen dit stelsel aangevoerd, komt nog, dat de gewoonte-bedelaars slechts met de voor hen veel te lichte straf op overtreding gesteld konden gestraft worden.

III°. Het stelsel van de regeering, consequent doorgevoerd en ontdaan van zijne bezwaren. „Hij, die bedelt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste 3 maanden, indien blijkt, dat hij op andere wijze in zijn onderhoud en dat van zijn gezin, heeft kunnen voorzien”.

Hier treft men een juist begrip van bedelen aan, niet langer verward met het eenvoudige vragen van een aalmoes, waarvan de rechtsgrond duidelijk te voorschijn treedt door de woorden: indien blijkt etc.

Met dit stelsel heeft de commissie van rapporteurs zich ten slotte vereenigd.

De nieuw opgetreden minister Modderman verklaarde echter tegen dit stelsel, zoowel als tegen dat, sub I vermeld, overwegend bezwaar te hebben. Werd tegen dat stelsel terecht aangevoerd, dat het niet op den weg van den strafwetgever lag tot een bepaald, — bovendien nog door velen afgekeurd — stelsel van armenzorg te prikkelen; de argumenten tegen stelsel III waren niet zoo afdoende.

Drie capitale bezwaren werden hiertegen aangevoerd:

A. „Er is bij het stelsel geen sprake meer van een fait d'excuse, maar van een element van het misdrijf, dat door het openbaar

¹⁾ Zie pag. 51.

ministerie moet bewezen worden. De moeilijkheid van het bewijs, dat de tallooze bedelaars, die voor sommige rechtbanken terecht staan, wel op andere wijze in hun onderhoud konden voorzien, den omslag, waartoe dit aanleiding zou geven, is bij eenig nadenken duidelijk." Zeer zeker is dit het geval, maar dit neemt niet weg, dat het voor den arme nog veel moeilijker is te bewijzen, dat onderstand voor hem volstrekt onvermijdelijk was en dat hij zich bij de bevoegde armbesturen vruchteloos om onderstand had aangemeld.

B. „Door dit stelsel is straffeloosheid verzekerd. Want de bedelaar zal zich eenvoudig nooit om onderstand aanmelden, dan zal het armbestuur zijn toestand niet kunnen onderzoeken en nooit kunnen verklaren dat voldoende onderstand verkrijgbaar was." Dit argument zou men niet te onrecht kunnen verdenken van gezocht te zijn. Want het feit, dat een bedelaar zich nergens om onderhoud heeft aangemeld, geeft reeds zulk een zwaar vermoeden, dat luiheid het motief van zijn bedelen geweest is, dat het openbaar ministerie om het bewijs te leveren, dat hij op andere wijze in zijn onderhoud had kunnen voorzien, nog slechts behoefde aan te toonen, dat er inrichtingen etc. bestaan, waarheen de bedelaar zich had kunnen wenden.

C. „Er zijn vele armen, wier vrouw en kinderen genoeg geld verdienen om in hun onderhoud te voorzien; terwijl de man alleen genoeg verdient voor zich zelf; zulk een persoon zal nu straffeloos kunnen bedelen, omdat hij niet in het onderhoud van zijn gezin kan voorzien."

Wanneer de rechter de woorden van de wet slaafs toepast zonder te letten op de ratio dier bepaling dan zal dit bezwaar gelden ; maar het gaat niet aan de rechterlijke macht van zulke letterknechterij te verdenken.

Deze bezwaren waren echter voor Z.Ex. voldoende om dit stelsel te verwerpen ; en, zich aansluitend aan de bedenkingen tegen het oorspronkelijk regerings-ontwerp te berde gbracht , diende de minister een gewijzigd ontwerp in , dat alleen de bedelarij in het openbaar strafbaar stelde als overtreding. ¹⁾

Bij de beraadslagingen in de 2de kamer liep het debat hoofdzakelijk over het amendement van de commissie van rapporteurs, om de woorden „*buiten noodzaak*” onder de elementen van de overtreding op te nemen. Te recht werd hier tegen aangevoerd , dat , als men het verder met het stelsel van de regeering eens was , het niet aanging hier van de gewone regelen van strafrecht af te wijken en niet den beklaagde zijn overmacht te laten bewijzen. Het amendement werd verworpen, en het regerings-ontwerp mocht ook in de 1ste kamer de overwinning behalen.

Met een enkel woord dienen nog de lotgevallen vermeld, van een onderwerp, ten nauwste hiermede verbonden : de landlooperij.

Het oorspronkelijk regeringsontwerp strafte als schuldig aan het misdrijf van landlooperij — volgens de memorie van toelichting = gewoonte-bedelarij — hem, die zonder middel van bestaan en niet gewoon eenig beroep uit te oefenen, rondzwierf.

¹⁾ Zie Bijlage K.

Volgens eenparig oordeel van de commissie van rapporteurs behoorde deze bepaling te vervallen; het kon toch bezwaarlijk een strafbare handeling genoemd worden, dat iemand, die ni feu ni lieu had, rondzwief. Het eenige doch onhoudbare motief, waarom landlooperij kon gestraft worden, was, dat er gevaar voor de openbare orde in *kon* gelegen zijn. Bovendien was de bepaling van geen praktisch nut, daar het niet gewoon zijn eenig beroep uit te oefenen zoo gemakkelijk te ontduiken is, dat het feitelijk geheel van den wil van den beklagde afhangt, of dit feit bewezen kan worden.

Minister Modderman schrapte dan ook te recht deze bepaling uit zijn gewijzigd ontwerp.

In de 1ste kamer ontstond een krachtig verzet tegen de straffeloosheid van landloopers, vooral met het oog op den toestand van het platteland. En al wees Z.Ex. er ook op, dat door de artikelen 134, 284 en 317, waar ook de poging strafbaar is, en door artikel 432 vlg voldoende werd gewaakt, toch gaf men zeer duidelijk te kennen, dat men, om de tot stand koming van het wetboek van strafrecht niet op te houden, dit wilde aannemen, maar dan ook voor de invoering door een novelle voorziening op dit punt wenschte.

Zoo had men dan eindelijk door de wet van 3 Maart 1881, Stbl. n°. 35, in theorie een einde gemaakt aan het verder voortbestaan van den Code Pénal.

Voor deze wet ingevoerd werd, diende de nieuwe minister van justitie du Tour van Bellinchave bij Koninklijke boodschap van

6 Mei 1884 een wetsontwerp in, tot wijziging van het nieuwe wetboek van strafrecht. ¹⁾

In dit ontwerp werden degene, die zonder eenig middel van bestaan en niet gewoon eenig beroep uit te oefenen, rondzwierven, als schuldig aan de overtreding van landlooperij gestraft. In aansluiting hiermede verviel de eisch van recidive voor de opzending van landloopers en bedelaars naar de bedelaars-koloniën.

Ontdaan van het vereischte voor strafbare landlooperij: het niet gewoon zijn eenig beroep uit te oefenen, werd dit ontwerp, hoewel na heftige bestrijding in de beide kamers, aangenomen en als de wet van 15 Januari 1886, Stbl. n°. 6 afgekondigd, om tegelijk met het nieuwe strafwetboek in werking te treden.

Volledigheidshalve dient nog artikel 253 van het wetboek van strafrecht vermeld, dat dengenen straft met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaar, die een onder zijn wettig gezag staand kind, beneden den leeftijd van 12 jaar, aan een ander afstaat of overlaat, wetende, dat het tot of bij het uitoefenen van bedelarij zal worden gebruikt.

Voor deze paragraaf te besluiten, dient nog met een enkel woord gerept van de wet van 3 Januari 1884 Stbl. n°. 3, „tot aanwijzing der gestichten, waar hetzij gevangenisstraf, hetzij hechtenis wordt ondergaan en van aanverwante gestichten,” meer bekend onder den naam van „gestichtenwet.”

Bij de schriftelijke en mondelinge behandeling, die aan de vaststelling

¹⁾ Zie Bijlage L.

van dit wetsontwerp voorafgingen, heeft zich het merkwaardige verschijnsel voorgedaan, dat, waar bij de samenstelling van het strafwetboek ongeveer met algemeen goedvinden en stilzwijgend de plaatsing in een rijkswerkinrichting onder de bijkomende straffen was opgenomen en toepasselijk verklaard op landloopers en bedelaars, nu over het karakter en de toepassing van die straf een heftige strijd ontbrandde.

Het eenige, waaraan de regeering zich bij de regeling van dit onderwerp, dat tot uitvoering diende van het wetboek van strafrecht, had te houden, was hetgeen bij de samenstelling van dat wetboek was gezegd.

De memorie van toelichting vermeldde alleen, dat de werkinrichtingen, die voor rekening van den staat worden onderhouden, zuivere strafkoloniën moesten zijn en derhalve eindigen moest de vermenging van straf en armenzorg.

Bovendien moesten ze zoo worden georganiseerd, dat de daarin opgenomenen gevoelen straf te ondergaan, maar tevens tot arbeid bekwaam gemaakt en tot werkzaamheid opgeleid worden. ¹⁾

Hierop antwoordde het voorloopig verslag: ²⁾

„Maakt men de inrichtingen te streng, dan loopt men gevaar, dat de luiaard in plaats van te bedelen een of ander misdrijf zal begaan ten einde in de gevangenis te komen. De meerderheid is van oordeel, dat de rijkswerkinrichtingen in het strafstelsel moeten worden behouden: de bedelarij is hoe men er ook over moge denken

¹⁾ Mem. v. toel. pag. 48 en 49.

²⁾ Voorl. verslag, pag. 38.

een feit van bizonderen aard, dat met andere misdrijven niet geheel op een lijn mag worden gesteld. Als straf op de luiheid is de verplichte arbeid als aangewezen en zij zal in hooge mate preventief kunnen werken, terwijl aan den anderen kant bij een goede regeling het werk in de open lucht een heilzamen invloed op deze klasse van lieden zal kunnen uitoefenen."

De regeering had derhalve alleen te zorgen, dat de werkinrichtingen strafkoloniën werden, aan het drievoudig doel beantwoordend.

Minister Modderman was nu van plan de rijkswerkinrichtingen voor mannen te plaatsen te Hoorn, Veere en Leeuwarden, voor vrouwen in een der gebouwen te Veenhuizen, en de bedelaarsgestichten te Ommerschans en de verdere inrichtingen te Veenhuizen te laten uitsterven en daarna op te ruimen.

De reden, die Z. Ex. hiertoe bewoog, was, dat de bedelaarsgestichten totaal niet beantwoord hadden aan de verwachtingen, die men in 1859 had gekoesterd, daar het aantal recidivisten schrikbarend groot bleef. De oorzaak hiervan zoekend, vond Z. Ex. die gelegen in den veldarbeid, die veel te aangenaam is door de vrijheid van beweging, die hij aanbiedt; bovendien de luiheid in de hand werkt, door de afhankelijkheid van weer en wind, verder een prikkel tot werken: de loonsberekening in verhouding tot het verrichte, mist, daar de stukberekening door den aard van het werk zelden mogelijk is; en ten slotte slecht of niet gecontroleerd kan worden. Hiertegenover staat, dat de arbeid in werkzalen alle deugden bezit, die de veldarbeid mist en daardoor veel afschrikkender is. Er waren zelfs voorbeelden bekend van bedelaars, die

nooit veroordeeld zouden zijn, als in de koloniën, niet het genoeglijke landleven te genieten was; de feitelijke toestand in de gestichten was, dat de verpleegden om de twee jaar met 14 dagen verlof gingen.

Liet men nu de veldarbeid vervallen, dan was de geheele raison d'être van de gestichten te Ommerschans en te Veenhuizen verdwenen en was het wenschelijk de werkinrichtingen minder verafgelegen te hebben; bovendien waren de gebouwen te Ommerschans en te Veenhuizen niet te herscheppen in werkinrichtingen met binnensmuurschen arbeid.

Z. Ex. was er van overtuigd, dat het getal bedelaars door dezen maatregel zeer zou afnemen, te meer wanneer men bedacht, dat door de maatregelen van minister Fock, waardoor het verblijf in de bedelaarsgestichten reeds veel minder aangenaam was geworden, de bevolking van die gestichten van 4284 op 2511 was teruggebracht. ¹⁾

In de afdeelingen van de Kamer werd dit ontwerp vrij wel algemeen afgekeurd, omdat de meeste leden den veldarbeid wenschten te behouden.

Een groote wijziging onderging dit ontwerp door den nieuw opgetreden minister van justitie du Tour van Bellinchave, die de rijkswerkinrichtingen voor mannen te Veenhuizen II en III en te Hoorn en voor vrouwen te Veenhuizen I wilde plaatsen.

Het ligt voor de hand, dat deze wijziging meer inhield, dan een

¹⁾ Gedr. stukken 1881—1882 n°. 72, 7.

eenvoudige verandering van plaatsing: de principieele kwestie was er mede verbonden, veldarbeid of arbeid binnensmuurs.

Merkwaardig is het motief waarom ZEx. deze wijziging in het ontwerp bracht. ZEx. stelde voorop, dat wanneer men, zooals minister Modderman deed, zich de vraag stelt: *hoe zal men die recidive en de bedelarij zelf het krachtigst te keer gaan*, minister Modderman *het eenig mogelijke antwoord gegeven heeft*; maar er is meer, die vraag is niet volledig; er behoort aan toegevoegd te worden: „binnen de grenzen eener geoorloofde bestrijding van de bedelarij.” En hierin school nu volgens ZEx. de fout van minister Modderman, dat hij vergat, dat bedelarij geen gewone misdaad is en bedelaars derhalve niet moeten gestraft worden met een soort van gevangenisstraf in gemeenschap, die behalve te zwaar, ook nog in strijd is met de bedoeling van het strafwetboek. ¹⁾

Dit nieuwe stelsel kwam nu hierop neer: de koloniën te Veenhuizen, geheel gereorganiseerd en verbeterd maar met veldarbeid te laten bestaan en daaraan toe te voegen een werkinrichting te Hoorn met binnensmuurschen arbeid, waarheen gezonden moesten worden de ergste recidivisten en zij, die door den Raad van Tucht wegens wangedrag hiertoe veroordeeld werden. Hierdoor zouden de koloniën te Veenhuizen van de slechtste elementen gezuiverd en zou een voortdurende prikkel tot goed gedrag gegeven worden.

¹⁾ Gedr. stukken 1882—1883 n°. 45, 8.

Bij de beraadslagingen in de beide kamers werd tussehen voor en tegenstanders van veldarbeid een heftig debat gevoerd. Eenerzijds werd de veldarbeid en daarmede de gestichten te Ommerschans en te Veenhuizen ten zeerste geprezen, zoowel om het praktische nut van landbouwers te kweeken en menschen uit de steden naar het platteland terug te brengen, als om de goede werking der bedelaarsgestichten, waardoor in ons land de bedelarij aanmerkelijk verminderd was; anderzijds kon men woorden hooren als: „de smetstof van alle denkbare ondeugden vloeit, als een vuile stroom uit die gestichten over de lagere volksklassen van geheel Nederland” en was men van oordeel, dat door deze werkinrichtingen practisch in te richten wel degelijk een groot verschil met gevangenissen kon blijven bestaan, waardoor deze bijkomende straf noch dat karakter verloor, noch te zwaar werd in vergelijking met de straffen van andere overtredingen. Het resultaat van dit debat was de aanneming van het stelsel du Tour. ¹⁾

Is deze aanneming een gelukkig feit? In theorie zouden wij eerder geneigd zijn deze vraag ontkennend dan bevestigend te beantwoorden. Vooral wanneer we bedenken, dat feitelijk minister du Tour het met minister Modderman eens was; maar dat alleen juridische bezwaren hem tegenhielden het stelsel Modderman over te nemen. Maar waren deze bezwaren wel overwegend?

Waarom is het onmogelijk dat werkinrichtingen met arbeid binnenshuis een groot verschil vertoonen met gevangenissen in ge-

¹⁾ Hand. 2de Kamer 1883—1884 pag. 95 vlg.

meenschap? Waarom is arbeid binnenshuis te zwaar om als bijkomende straf te gelden, als van veldarbeid dit niet gezegd kan worden? Waarom moet een veroordeelde wegens bedelarij het zooveel aangenamer hebben dan de meeste fabrieksarbeiders? Maar al deze vragen daargelaten; het bezwaar tegen het stelsel Modderman aangevoerd, dat die werkinrichtingen in strijd zouden zijn met de bedoeling van het wetboek van strafrecht, gaat zeer zeker niet op. Hoogstens zou men kunnen beweren, dat aan dergelijke werkinrichtingen niet gedacht is, al zou men ook uit de naamsverandering van bedelaarskoloniën in werkinrichtingen, geneigd zijn het tegendeel op te maken.

En de praktijk?

§ 4. 1 September 1886—1 September 1894.

En de praktijk? De korte tijd, sinds de invoering van het strafwetboek en de daarbij behorende wetten verlopen, heeft tot nog toe de verwachtingen van minister du Tour niet bevestigd.

Nog geen twee jaren waren er voorbij gegaan, of de wet van 18 Maart 1888 Stbl. 41 verscheen „tot tijdelijke aanwijzing van het rijksgesticht Ommerschans als rijkswerkinrichting voor mannen.” In den considerans van deze wet lezen we: „alzoó Wij in overweging genomen hebben, dat voorzien behoort te worden in de behoefte aan meer plaatsruimte, tot het opnemen van mannen,

die ter zake van landlooperij en bedelarij tot opzending naar een rijkswerkinrichting zijn veroordeeld." 1)

Nog een stap verder gaande, treffen wij de wet van 10 December 1888 Stbl. 176 aan, „tot aanwijzing van de rijks-werkinrichting Veenhuizen voor rijks-werkinrichting voor mannen en vestiging van de rijks-werkinrichting voor vrouwen te Oegstgeest." En hierbij hooren we de woorden van den minister van justitie Ruys van Beerenbroek: „bij aanneming van het strafwetboek werd er op gerekend, dat in vervolg van tijd het aantal mannelijke verpleegden \pm 1500 zou bedragen en dat getal bedraagt op het oogenblik reeds 2700 à 2800." 2)

En de twijfel in het voorloopig verslag geuit „of men ten deze wel op den goeden weg was, doet ons nog meer overhellen naar het stelsel Modderman.

Ongeveer $\frac{3}{4}$ eeuw zijn er voorbij gegaan eer de oude, zoo afgekeurde, regeling van den Code Pénal, wat ons onderwerp betreft, door een nieuwe is vervangen. In al dien tijd zijn er, zooals in de voorgaande bladzijden is gebleken, vele pogingen gewaagd om een goede wettelijke regeling der bedelarij samen te stellen en... voldoet nu het resultaat van zooveel moeite en studie?

Den 1sten September 1886 werd het nieuwe strafwetboek ingevoerd en 8 jaren later, den 1sten September 1894, werd met op één na alge-

1) Tijdschrift voor strafrecht wetgeving pag. 33.

2) t. a. p. pag. 104.

meene stemmen de vraag, door het bestuur der Nederlandsche Juristen-Vereeniging gesteld: „voldoen de bepalingen van ons wetboek van strafrecht betreffende landlooperij en bedelarij”, *ontkennend* beantwoord.

HOOFDSTUK II.

DE WERKING VAN ARTT. 432—434 W. v. S.

Was dit afkeurend oordeel gemotiveerd? Op juridische gronden, het is reeds gebleken, zeer zeker; maar evenzeer is het volkomen juist op zuiver praktische gronden. Een onderzoek naar de werking van de hier boven vermelde artikelen van het W. v. S. zal dit bewijzen. Het eenige middel, dat hiertoe open staat, zijn de jaargangen van de gerechtelijke statistiek, die in hare kolommen één rubriek bevat, waarin de veroordeelingen wegens bedelarij en landlooperij te zamen voorkomen.

Een eigenaardige moeilijkheid doet zich echter hierbij voor: „de gerechtelijke statistiek geeft,” zooals Mr. de Pinto het in zijn praeadvies uitdrukt, ¹⁾ „ten aanzien van de verdeeling van het geheele aantal veroordeelingen over de 23 arrondissementen, aanleiding tot vragen, die veel weg hebben van raadsels, die ik niet kan oplossen.”

¹⁾ Hand. Ned. Jur. Vereen. I, pag. 59.

Te veel gezegd is dit zeker niet, waar men b.v. ziet dat de arrondissements-rechtbank te Assen, die in 1883: 1036 veroordeelingen wegens deze overtredingen had, in 1885 dit aantal teruggebracht zag tot 35, om in 1887 met slechts 1 veroordeeling in deze rubriek der statistiek te verschijnen. Bijna iedere rechtbank op zich zelf geeft in de groote afwisseling, die de veroordeelingen in de verschillende jaren opleveren, vragen, waarvoor het antwoord gezocht moet worden; maar juist in die antwoorden ligt de beantwoording opgesloten van de vraag, die we ons gesteld hebben: hoe werken de bestaande strafbepalingen tegen de bedelarij en de landlooperij?

Behalve de cijfers der statistiek over de jaren 1887—1893 ¹⁾ aan een onderzoek te onderwerpen, is het niet van belang ontbloomt dit zelfde te doen met de cijfers van eenige jaren vroeger, waardoor men tevens zien kan of de toestand sedert de nieuwe wetgeving vooruit dan wel achteruit gegaan is. ²⁾

De eerste vraag, waarop een antwoord gezocht moet worden is: nemen in het geheele Rijk de veroordeelingen wegens bedelarij en landlooperij toe? Mr. de Pinto, zich deze vraag stellende, kwam tot de conclusie, dat het gemiddeld aantal veroordeelingen in de zes

¹⁾ De gerechtelijke statistiek over 1894 verschijnt eerst aan het eind van 1895.

²⁾ Dit onderzoek verder dan tot het jaar 1878 voort te zetten is overbodig, daar uit een rechtsvergelijkend standpunt men zoodoende gegevens genoeg bezit, en onjuist, omdat vóór dien tijd de gerechtelijke indeeling anders was, waardoor die cijfers niet met de tegenwoordige kunnen vergeleken worden. Een onderzoek als door Mr. C. Loosjes, in het tijdschrift voor strafrecht VIII, pag. 395, voortgezet tot het jaar 1851, lijdt dan ook aan deze beide kwalen.

eerste jaren, na dat der invoering van het nieuwe strafwetboek, ongeveer 244 grooter was, dan in de zes laatste jaren vóór die invoering. „Bemoedigend”, zoo vervolgt Mr. de Pinto, „zijn deze cijfers zeker niet. Ook al houdt men rekening met den aanwas der bevolking in de laatste jaren en met eenige harde winters, toch schijnt de statistiek uit te wijzen, dat de toestand onder het nieuwe wetboek eer verergerd dan verbeterd is.”¹⁾ Deze conclusie van Mr. de Pinto is echter mijns inziens niet geheel juist. Wat toch is het geval? Mr. de Pinto heeft met elkaar vergeleken de jaren 1880—1885 en 1887—1892, „dat is zes jaren vóór en zes jaren na het jaar der invoering van het nieuwe wetboek, welk jaar zelf bij een vergelijking van de vroegere met de tegenwoordige periode, als ten deele tot de eene en ten deele tot de andere behoorende, buiten beschouwing moet blijven.”²⁾ Dit laatste geldt echter ook van het jaar 1887, waarin het abnormaal groot aantal veroordeelingen 3105 plaats greep. Dit groote aantal was aan een zeer bijzondere omstandigheid te wijten: om de Ommerschans zoo spoedig mogelijk op te ruimen³⁾ en om zoo spoedig mogelijk tot een zuiveren toestand te geraken, werd na de invoering van het strafwetboek en in het begin van het jaar 1887 aan ieder veroordeelde, op zijn verzoek, gratie verleend. Natuurlijk dat hiervan een zeer groot gebruik werd gemaakt en dat de ontslagenen uit Ommerschans het land overstroonden, om na eenige maanden van vrijheid wederom

¹⁾ t. a. p. pag. 59.

²⁾ t. a. p. pag. 57.

³⁾ Zie hoofdst. I.

op nieuw veroordeeld te worden. Vandaar dat men in dit jaar aan verscheidene rechtbanken een groote stijging van het aantal veroordeelingen ziet, zoozeer zelfs dat het totaal aantal, dat in 1885: 2342 bedroeg, in 1887: 3105 veroordeelingen telde, om daarna wederom voor goed te dalen.

Wil men derhalve twee zesjarige perioden zuiver met elkaar vergelijken dan stelle men de jaren 1880—1885 tegenover de jaren 1888—1893. Dat doende krijgt men het volgende resultaat:

A. Veroordeelden wegens bedelarij en landlooperij
in 1880—1885.

JAAR.	Mannen.	Vrouwen.	Kinderen ben. 16 jaar.	Totaal.	Per 100,000 zielen. 1)
1880	2188	278	2	2468	54.73
1881	2379	297	11	2687	59.59
1882	2418	297	14	2729	60.52
1883	2235	309	13	2557	56.68
1884	2315	234	13	2562	56.81
1885	2155	180	7	2342	51.05
Totaal. . .				15,345	339.38
Gemiddeld per jaar. . .				2,556	56.56

1) Berekend naar de officiële opgaven van de volkstelling van 31 Dec. 1889.

B. Veroordeelden wegens bedelarij en landlooperij
in 1888—1893.

JAAR.	Mannen.	Vrouwen.	Kinderen ben. 16 jaar.	Totaal.	Per 100,000 zielen.
1888	2416	188	10	2609	57.86
1889	2706	161	1	2868	63.60
1890	2721	157	6	2884	63.96
1891	2474	130	4	2608	57.83
1892	2556	157	13	2726	60.45
1893	2208	125	2	2335	51.05
Totaal. . .				16,030	354.75
Gemiddeld per jaar. . .				2,671	59.12

Het verschil per 100.000 zielen bedraagt derhalve in deze twee perioden, gemiddeld per jaar 2.56. Bedenkt men bovendien dat dit percentage berekend is naar de opgaven van de volkstelling van 31 December 1889 en de bevolking van het rijk van 4.012 millioen in 1880 tot 4.511 millioen in 1890 gestegen is, dan wordt die verhouding nog veel gunstiger, zoo zeer zelfs, dat men vrij wel concludeeren kan dat de veroordeelingen wegens bedelarij en landlooperij in verhouding met den aanwas der bevolking, na de invoering van het nieuwe strafwetboek niet zijn toegenomen. Bemoedigend zijn deze cijfers in zooverre niet, dat geen vermindering te constateeren valt.

Geenszins wil ik hiermede betoogen dat de bedelarij en landlooperij zelve, niet zouden toegenomen zijn, zoodat de klacht, in

het voorloopig verslag der staatsbegrooting van 1895, departement van justitie, geuit, onwaar zou zijn, waarin gezegd wordt „de landlooperij verergert en vormt een plaag van het platte land: in sommige streken wordt de bevolking als het ware gebrandschat door doortrekkende vagabonden”,¹⁾ want het zal meermalen nog blijken, dat prof. Pols volkomen terecht zegt: „dat de cijfers der veroordeelingen een volkomen onvertrouwbaaren maatstaf leveren voor de vraag of bedelarij en landlooperij ten onzent toenemen of afnemen, en dat ze worden bepaald door iets anders dan die toename of afneming, volgt reeds uit het feit, dat in verreweg het meerendeel der arrondissementen deze veroordeelingen blijkbaar slechts sporadisch voorkomen, terwijl andere arrondissementen, die voor zooveel is na te gaan, in nagenoeg dezelfde sociale en oeconomische omstandigheden verkeeren, buitensporige getallen leveren Bij zoodanige verschillen is het duidelijk, dat andere oorzaken, dan wat men criminaliteit noemt, de cijfers bepalen.”²⁾

Terwijl nu, zooals gebleken is, het totaal der veroordeelingen in het gansche rijk weinig varieert, kan men — het is reeds met een enkel woord vermeld — bij de meeste rechtbanken juist het tegenovergestelde waarnemen.

In het jaar 1878 waren de vijf hoogst aangeslagen rechtbanken: 's Gravenhage met 239 veroordeelingen, Amsterdam met 426, Utrecht met 139, Leeuwarden met 107 en Assen met 474.

¹⁾ W. v. h. R. n°. 6562.

²⁾ De stand der criminaliteit in Nederland: tijdschr. voor strafv. VI pag. 228.

Sinds is aan 's Gravenhage, vooral in de laatste jaren, de twijfelachtige eer te beurt gevallen, het aantal steeds te zien toenemen, zoodat het tegenwoordig de belangrijkste rechtbank in deze materie geworden is. Gaat men den loop der veroordeelingen in dit arrondissement na, dan ziet men, dat dit aantal sinds 1878 heeft bedragen: in 1879: 205; in 1880: 271; in 1881: 211; in 1882: 243; in 1883: 227; in 1884: 213; in 1885: 320; in 1886: 317; in 1887: 321; in 1888: 296. Van het jaar 1889 af gaat 's Gravenhage sneller vooruit; was in dit jaar het belangrijke cijfer: 553 reeds bereikt, in 1890 klom het tot 644, in 1891 tot 900 om in 1892 tot het maximum 1036 (= 321.14 per 100.000 inwoners van dit arrondissement) te stijgen. In 1893 was dit cijfer wederom gedaald tot 966.

Vanwaar deze hoge cijfers? Voor een deel moge het te wijten zijn, aan het karakter van 's Gravenhage, als luxeplaats bij uitnemendheid, waardoor steeds een groote menigte bedelaars en landloopers daarheen gelokt worden ¹⁾, grootendeels is het te danken aan de politie in overleg met de rechtbank aldaar. Vreemd moge dit oogenschijnlijk klinken, maar de feiten bewijzen het. Wat toch is het geval? Om van de moeilijkheid van het bewijs van landlooperij of bedelarij af te zijn, heeft men aldaar aangenomen, dat ieder, die driemaal aan de politie om nachtverblijf heeft gevraagd, landlooper is, zonder dat er verder eenig bewijs noodig is: een definitie van landlooperij derhalve geheel buiten de wet om. Ieder nu, die

¹⁾ Hand. Ned. Jur. vereen. 1894. I 61 en II 137.

in Veenhuizen ontslagen is en wederom daarheen terug wenscht gezonden te worden, gaat naar 's Gravenhage, waar hij zeker weet, binnen drie dagen, nadat de uitgaanskas verteerd is, wederom tot opzending naar de rijkswerkinrichting veroordeeld te zullen worden. Deze maatregel is zoo algemeen bekend, dat behalve dat allen, die eenmaal te Veenhuizen geweest zijn hem kennen, ook de politie van andere gemeenten — althans volgens de verklaring van sommige bedelaars en landloopers aan de Haagsche politie — dikwijls, door reisgeld naar 's Gravenhage te verschaffen, hen helpt om spoedig en gemakkelijk veroordeeld te worden. De veroordeelingen, die in dit arrondissement plaats hebben, zijn dan ook alle van landloopers (volgens de Haagsche definitie) uit de stad 's Gravenhage zelf. Zoolang deze methode wordt toegepast kan het dan ook niet anders of het cijfer der aldaar veroordeelden zal steeds, zoo al niet toenemen, dan toch een aanmerkelijke hoogte behouden. Oppervlakkig geoordeeld is hiermede in strijd, dat in 1893 ongeveer 100 veroordeelingen minder zijn voorgekomen dan in 1892; deze daling is echter slechts tijdelijk geweest en was een gevolg van het optreden der vacatiekamer in den zomer van dat jaar, die aan iederen landlooper, die voor haar verscheen, het maximum, drie jaar opzending naar de rijkswerkinrichtingen, toekende, waardoor een tijdelijke vrees voor 's Gravenhage ontstaan is. ¹⁾

¹⁾ Mr. C. Loosjes t. a. p. pag. 403 een verklaring zoekend voor het enorme aantal veroordeelingen te 's Gravenhage zegt «dit kan ons niet verwonderen, wanneer wij zien, hoe alles daar er op ingericht is, om het hun naar den zin te maken. Behalve in een der politiebureaux heeft de landlooper aldaar twee comfortabele nachtverblijven, sedert

Een niet minder merkwaardigen loop hebben de veroordeelingen in **Amsterdam** genomen: van 426 in 1878 daalt dit aantal tot 364 in 1879; 379 in 1880; 320 in 1881; 373 in 1882; 379 in 1883; om daarna te stijgen tot 468 in 1884 en 675 in 1885. Hierna treedt wederom eene daling in: 603 in 1886; 441 in 1887; 299 in 1888 en 228 in 1889. Hierop volgt in 1890 een stijging tot 545, gevolgd door een groote daling in 1891 tot 166, in 1892 tot 24 en in 1893 tot 32. Het is natuurlijk, dat voor een zoo plotselinge en hevige daling, als in de drie laatste jaren plaats heeft gehad, een bizondere reden moet bestaan; te meer, als men bedenkt, dat de bevolking van Amsterdam zeer toeneemt — voornamelijk door de armste klassen der maatschappij teweeggebracht — en de finantiële positie van Amsterdam verre van gunstig kan genoemd worden.

Twee redenen kunnen tot verklaring van dit verschijnsel strekken: de eene gelegen in een politie maatregel, de andere in een opvatting der rechtbank aldaar.

Het tegenwoordige politie-reglement te Amsterdam staat toe,

kort daarvoor ingericht (Toevlucht voor Behoeftigen en Leger des Heils). Want niet alleen opzending wordt door hen verlangd, doch op een goed nachtverblijf gedurende den tijd, aan die opzending voorafgaande, zijn zij ook zeer gesteld."

Deze verklaring is mijns inziens onjuist; behalve dat het groote comfort van die nachtverblijven wel zeer relatief zal wezen, gaan juist naar de toevlucht van het Leger des Heils diegene, die een opzending naar Veenhuizen wenschen te voorkomen, en moet er in de toevlucht voor behoeftigen vijf cent voor een nachtverblijf betaald worden. Maar bovendien zijn er in de meeste plaatsen van ons land dergelijke toevluchten, waarom zou dan juist 's Gravenhage de uitverkoren plaats zijn?

dat iemand bij de politie nachtverblijf komt vragen. Driemaal per maand mag dit aan eenzelfde politiebureau geschieden, en wordt den verzoeker een nachtverblijf toegestaan; bij een meerdere malen herhaald verzoek, volgt een aanhouding als landlooper.

Maar nu wil het geval, dat er in Amsterdam 12 politiebureaux zijn, waardoor men, door tijdig af te wisselen, het gansche jaar bij de politie nachtverblijf kan bekomen, met het daarbij verbonden ontbijt (brood en koffie) zonder in de handen der justitie te vallen. Niet alleen bestaat deze mogelijkheid, maar in de praktijk geschiedt het werkelijk aldus: er zijn verscheidene personen, die zoo hun nachtverblijf en ontbijt bij de politie geregeld vinden, daarna bij gratis uitdeelingen van particulieren het verdere voedsel krijgen en die hier en daar wel eenig geld weten machtig te worden om verdere benodigdheden te koopen en den avond door te brengen, waarna ze wederom zich bij de politie aanmelden, om dit zelfde programma den volgenden dag te herhalen ¹⁾.

Meer nog dan deze maatregel heeft de rechtbank er toe bijgedragen, om het aantal veroordeelingen zoo buitengewoon te doen verminderen. Sinds 1891 neemt de rechtbank geen genoegen meer met de eenvoudige verklaring van iemand, dat hij landlooper is, om hem te veroordeelen, maar eischt daarvoor een volledig bewijs. Door de moeilijkheid om dit bewijs te leveren vermijden allen, die weer naar Veenhuizen terug willen, Amsterdam, en gaan zij liever

¹⁾ In 1892 werden door de politie en Leger des Heils 50.000 nachtverblijven verleend waarvan alleen bij de politie 11.000 voor menschen van buiten de stad.

naar plaatsen, waar men hen gemakkelijker opneemt. De eenige landloopers, die nu nog in Amsterdam veroordeeld worden, zijn gevaarlijke personen, aan wier zwervend leven men een einde wil maken.

Een algemeene stijging van het aantal veroordeelingen valt ook in **Utrecht** waar te nemen. Van 139 in 1878 is dit cijfer geworden in 1879: 176; in 1880: 200; in 1881: 235; in 1882: 196; in 1883: 155; in 1884: 151; in 1885: 238; in 1886: 162; in 1887: 235; in 1888: 279; in 1889: 297; in 1890: 269; in 1891: 333; in 1892: 367 en in 1893: 495.

Hoogst waarschijnlijk zal dit cijfer wel stijgen in de verdere jaren, want waar 's Gravenhage het voordeel biedt ieder op te nemen, die zich aanmeldt, Utrecht is zoo welwillend den bedelaars en landloopers, die daar terecht staan, juist zooveel maanden opzending te geven, als zij dat verlangen: een stelsel uit een philanthropisch oogpunt misschien toe te juichen, maar waar het geldt overtreders van de strafwet wellicht aan bedenking onderhevig.

Gaat men b. v. de vonnissen na in het jaar 1892 tegen bedelaars en landloopers door de Utrechtsche rechtbank geveld, dan ondekt men, dat, van de 26 personen in Januari veroordeeld, 12 voor 3 maanden opgezonden werden en, van de 16 in Februari, met 7 eveneens hetzelfde het geval was: allen, derhalve personen, wien voor de verdere wintermaanden een onderdak verleend werd. Nog duidelijker blijkt dit streven om de rijkswerkinrichtingen tot winterverblijf te doen dienen, bij een beschouwing der vonnissen in de tweede helft van dit zelfde jaar geveld: van de 39 personen in Juli

veroordeeld werden 27 voor 9 maanden opgezonden, dus tot April; van de 29 personen, die in Augustus wegens deze overtredingen te recht stonden, 7 voor 7 maanden: dus tot Maart en 2 voor 8 maanden: dus tot April; van de 51 in September veroordeelden werden 19 voor 6 maanden en 4 voor 7 maanden opgezonden: ontslagen dus wederom in Maart en April; van de 25 veroordeelingen in October waren 13 voor 6 maanden opzending, ontslagen derhalve wederom in April; van het even groote aantal veroordeelingen in November legden 7 een winterverblijf tot April op, en gaven 10: 1 jaar en 5 maanden, wier termijn dus evenzeer in April verstreken was; van de 34 personen in December veroordeeld kregen 9 een opzending van 3 maanden, 12 een van 1 jaar en 4 maanden: allen dus wederom ontslagen in Maart en April ¹⁾.

Het ligt voor de hand, dat dit systeem bij de veroordeelden te Veenhuizen algemeen bekend is, en dat de aldaar ontslagenen, die wederom gedurende de wintermaanden een onderdak willen hebben, zich bij voorkeur door de Utrechtsche rechtbank laten veroordeelen.

1) Dat dit systeem ook op het oogenblik nog te Utrecht bestaat, wordt duidelijk be-
wezen door een bericht, voorkomend in de N. Rott. Cour. van 9 November 1894: „in
de zitting der arrond. rechtbank te Utrecht van Maandag deed zich het geval voor, dat
van de 26 landloopers, die zich hadden doen opnemen om onderdak te komen, verreweg
de meesten verzochten, slechts voor den enkelen winter opgezonden te worden, wijl het
a. s. voorjaar hun overvloed van werk beloofde.

Slechts één verzocht opzending voor zoolang mogelijk, waarop voor hem de uitspraak
volgde: voor 2 jaar en 5 maanden.”

Wat dit artikel niet vermeldde, was dat van de overige 25 landloopers 17 veroordeeld
werden voor 3 dagen hechtenis en 5 maanden opzending naar een rijkswerkinrichting
m. a. w. dat die „verreweg de meesten”, die een winter verblijf verzochten, dat ook kregen.

Het vierde van de vijf arrondissementen, die in 1878 den boven-
toon voerden **Leeuwarden** (met 107 veroordeelingen) heeft een
vrij egalen loop gehad: tot 1882 stijgt dit cijfer — 128 in 1879;
195 in 1880; 200 in 1881 — daarna treedt een daling in: 112 in
1882; 53 in 1883; en 46 in 1884, gevolgd door een stijging in
1885 tot 206, in 1886 tot 245. Toen eenmaal dit hoogte punt
bereikt was, daalde het aantal veroordeelingen tot 92 in 1887, flik-
kerde weer even op in 1888, toen het aantal 100 was, om daarna
steeds te dalen: 89 in 1889; 51 in 1890; 44 in 1891; 19 in
1892 en even zooveel in 1893.

Merkwaardiger zijn de cijfers, die **Assen** te zien geeft, was
dit in 1878: 474; in 1879 werd het 769; in 1880: 662; in 1881:
948; in 1882: 897; in 1883: 1036, d. i. 790.83 per 100.000 zielen,
en in 1884: 957. In 1885 greep er een plotselinge daling plaats,
die nog steeds voortduurt: in de jaren 1885—1893 werden respec-
tiefelijk 35; 3; 1; 3; 5; 9; 18; 22 en 7 veroordeelingen uitge-
sproken.

Het kan niet anders of voor deze plotselinge zoo hevige daling
moet een bijzondere reden geweest zijn. Mr. Snijder van Wissen-
kerke geeft van Assen de volgende beschrijving: ¹⁾

„Zoo was tot ongeveer tien jaren geleden vooral de rechtbank te
Assen de bevoorrechte, omdat deze in den regel de plaatsing in
een bedelaarsgesticht beval, doch een straf van korten duur op-
legde, niet zelden met toepassing van verzachtende omstandigheden.

¹⁾ Hand. Ned. Jur. Vereen. 1894. I pag. 137.

Niet enkel door de nabijheid van Veenhuizen kwamen vele ontslagen bedelaars en landloopers daar terecht. Ook uit de omringende arrondissementen stroomden zij daarheen samen, somtijds op hun verzoek door de politie in die richting voortgeholpen. Eenmaal daar aangekomen was het gemakkelijk genoeg weder te worden opgepakt en terechtgesteld, waartoe eveneens de politie de behulpzame hand bood. In overleg met haar, zelfs op haar aanraden, werd dan in hare tegenwoordigheid maar even gebedeld bij den concierge van het Gerechtsgebouw. Aan die comédie werd een einde gemaakt, deels door zooveel mogelijk te zorgen, dat de ontslagen verpleegden werkelijk de bij hun ontslag opgegeven plaats van bestemming bereikten, deels door te Assen zwaardere straffen op te leggen. ¹⁾ Zes maanden gewone of drie maanden cellulaire gevangenisstraf trad in de plaats van de vroegere lichte straffen. Aanvankelijk werd een ruim gebruik gemaakt van het middel van hooger beroep, dat toen ook nog tegen ter zake van bedelarij en landlooperij gewezen vonnissen openstond, doch toen vrij geregeld bevestiging van het vonnis volgde, werd Assen door bedelaars en landloopers gemedend."

Ook de rechtbanken te Heerenveen en te Alkmaar hebben een tijd van grooten bloei gehad, maar beide zijn wederom geheel daarvan genezen.

Het aantal veroordeelingen, te **Heerenveen** uitgesproken, is over

¹⁾ De opzending verzwaren kon de rechtbank toen niet, daar deze geregeld was door art. 4 Kon. Besl. van 22 September 1870, Stbl. n° 164, dat ieder, die voor den eersten maal veroordeeld werd, voor één jaar opzond, en bij recidive twee jaar opzending verplicht stelde, behoudens tusschentijds ontslag door den minister.

de jaren 1878—1893 aldus verdeeld: 17 in 1878; 19 in 1879; 46 in 1880; 42 in 1881; 36 in 1882; 28 in 1883; 28 in 1884; 157 in 1885; 423 in 1886; 393 in 1887; 296 in 1888; 332 in 1889; 371 in 1890, waarna een plotselinge daling intreedt tot 33 in 1891, 28 in 1892, en wederom 33 in 1893. Deze plotselinge daling was een gevolg hiervan, dat de rechtbank, willende aan dien grooten stroom van bedelaars en landloopers een einde maken, in het jaar 1890 aan 170 personen een opzending gaf van 3 jaar en aan 81 tusschen 2 en 3 jaar. Overal waar een rechtbank zulke zware straffen oplegt, ziet men direct den aanloop verdwijnen en het aantal veroordeelingen zeer belangrijk verminderen.

Dezelfde ondervinding heeft men ook te **Alkmaar** opgedaan, waar evencens een tijd lang een groote menigte bedelaars veroordeeld werden, gevolgd door een zeer gering getal, alleen met dit verschil, dat de daling van het aantal niet zoo plotseling plaats greep als te Heerenveen, maar over een paar jaren verdeeld was.

Bedroeg het aantal veroordeelingen te Alkmaar in 1878 slechts 25, in 1879 werd het 43; in 1880: 64; in 1881: 76; in 1882: 95; in 1883: 90; in 1884: 134; in 1885: 127; in 1886: 185.

Aan deze geleidelijke stijging kwam toen een einde: in 1887 bereikten de veroordeelingen het getal 892; in 1888: 617; in 1889: 558; in 1890: 251; in 1891: 137; in 1892: 26 en in 1893: 31.

Dit bijzonder hooge cijfer in 1887 was te danken aan den reeds vermelden maatregel ¹⁾, om aan ieder in de Ommerschans op zijn

Zie pag. 70.

verzoek gratie te verleenen. Deze ontslagenen trokken nu bijna allen langs Zwolle en Amsterdam, waar men niet gemakkelijk genoeg wilde opnemen, naar Alkmaar, waar de rechtbank, bevreesd, dat, indien alle deze personen, eenmaal in dit eind-arrondissement gekomen, niet wegens bedelarij of landlooperij veroordeeld en opgezonden werden, men op andere wijzen last van hen krijgen zou, allen aanhield en veroordeelde.

De toevloed was in het jaar 1887 zoo hevig, dat het meermalen voorkwam, dat op één zitting 60 voor deze overtredingen aangehouden personen terecht stonden. Bij benden van twintig kwamen zij den straatweg van Uitgeest af naar Alkmaar om zich daar te laten veroordeelen, waartoe in gemeenschap aan het politiebureau aldaar gebedeld werd, dikwijls zelfs na een tijd gewacht te hebben, totdat er een flink aantal aanwezig was. Om zoo spoedig mogelijk van hen wederom bevrijd te zijn, ging de procedure met groote snelheid te werk en verliepen er meestal slechts ruim 24 uren tusschen de overtreding en de opzending naar de rijkswerkinrichting. ¹⁾

Natuurlijk, dat waar de massa zoo groot was, een onderzoek naar iederen beklagde ondoenlijk was en men zich moest behelpen met ieder voor zoolang op te zenden als hij dit zelf begeerde; maar

¹⁾ Dikwijls ging het aldus: 's morgens de bedelarij aan het politiebureau, gevolgd door aanhouding; den zelfden dag kwamen de aangehouden ter terechtzitting, en werden daar veroordeeld tot één dag hechtenis en zooveel maanden opzending, als ieder aan den veldwachter, die daartoe rond gegaan was, opgegeven had. Daarna werd door allen een verklaring geteekend, waarbij afstand gedaan werd van den termijn van cassatie; en den volgenden dag volgde hun opzending naar Veenhuizen.

evenzeer natuurlijk, dat zoodoende de groote stroom niet geweerd werd.

Wel nam het aantal in 1888 en in 1889 af, maar dit was alleen te danken aan het feit, dat de meesten, die in 1887 gratie verkregen hadden, reeds wederom veroordeeld waren. Dit inziende, veranderde de Alkmaarsche rechtbank van taktiek, door eerst te Veenhuizen te informeeren of de personen, die aangehouden waren, daar reeds geweest waren; was dit het geval, dan volgde een veroordeeling tot 3 jaar opzending. Zoo werden er in 1889: 197 voor 3 jaar opgezonden en 132 voor 2—3 jaar, waardoor de belangrijke daling in 1890 ontstond. In 1890 werd deze methode eveneens toegepast: 108 kregen in dat jaar 3 jaar opzending en 58: 2—3 jaar. ¹⁾ Zoodoende is de stroom afgewend en is Alkmaar tegenwoordig van een buitengewoon aantal veroordeelingen bevrijd.

Twee rechtbanken, dienen nog afzonderlijk vermeld, die, beide in dezelfde provincie gelegen, tot 1887 betrekkelijk lage cijfers vertoonden, maar sinds belangrijk gestegen zijn: **Breda** en **'s Hertogenbosch**.

Was het hoogste cijfer, door **Breda** vóór 1887 bereikt 69 in 1886, in 1887 werd het 107; in 1888: 149; in 1889: 137; in 1890: 107; in 1891: 124; in 1892: 185; in 1893: 189. ²⁾ De stijging van

¹⁾ Het kwam wel voor, dat veroordeelden te Alkmaar, op weg naar Veenhuizen, om daar hun 3 jaar opzending door te maken, oude bekenden daarvandaan tegenkomende hen waarschuwden voor Alkmaar op te passen.

²⁾ In 1878 telde Breda 40 veroordeelingen; in 1879: 47, in 1880: 45, in 1881: 35, in 1882: 46, in 1883: 49, in 1884: 36, in 1885: 40.

het aantal veroordeelingen in Breda is aan dezelfde oorzaak te wijten als te Utrecht: ook hier gaat de rechtbank van het winterverblijfsysteem uit; een toenemende stijging is dan ook te Breda te verwachten.

Te 's Hertogenbosch was het hoogste cijfer, vóór 1887 behaald, 118 in 1882. In 1887 bedroeg het aantal veroordeelingen 158, in 1888: 148; in 1889: 261; in 1890: 231; in 1891: 314; in 1892: 509 en in 1893: 219.¹⁾ Een hoog cijfer mag men zeker te 's Hertogenbosch verwachten: het vloeit voort uit den aard van dit arrondissement, met veel platteland, weinig steden, een grooten omvang en bovendien aan de grenzen gelegen.

De plotselinge groote daling in 1893 is het gevolg geweest van een daar tegenwoordig geldend systeem om steeds drie jaar opzending te geven aan iederen bedelaar of landlooper, die daar terecht staat, onverschillig of er al dan niet van recidive sprake is.²⁾ Zijn deze zware straffen eenigen tijd toegepast, dan is dit te Veenhuizen algemeen bekend en wordt er wel voor gezorgd uit de buurt van 's Hertogenbosch te blijven: een groote daling van het aantal veroordeelingen kan men daar derhalve vrij zeker voorspellen.

Na de tot nog toe behandelde rechtbanken dienen er eenige vermeld, die steeds een gering aantal veroordeelingen gehad hebben:

¹⁾ In 1878 was het aantal veroordeelingen te 's Hertogenbosch 77; in 1879: 86, in 1880: 100, in 1881: 85; in 1882: 118, in 1883: 98, in 1884: 80, in 1885: 80, in 1886: 102.

²⁾ Een door 's Hertogenbosch tot drie jaar opzending veroordeelde, op het oogenblik te Veenhuizen, zeide mij, dat, had hij geweten, dat dit systeem daar toegepast werd, hij wel gezorgd zou hebben, zich ergens elders te hebben laten veroordeelen.

**Maastricht, Roermond, Arnhem, Haarlem, Zutphen, Zwolle, Almelo
Winschoten en Groningen.**

Veroordeeld zijn te :

JAAR.	Maastricht.	Roermond.	Arnhem.	Haarlem.	Zutphen.	Zwolle.	Almelo.	Winschoten.	Groningen.
1878	33	26	39	36	53	27	17	16	11
1879	37	47	54	66	43	26	21	19	18
1880	33	56	52	66	54	36	5	11	19
1881	30	40	36	83	66	48	17	14	19
1882	40	31	48	69	87	35	14	18	32
1883	45	33	29	56	70	31	6	7	13
1884	64	47	45	46	59	24	6	4	27
1885	41	25	55	55	84	32	11	25	33
1886	58	38	35	21	117	32	3	18	40
1887	56	35	40	23	125	19	2	21	26
1888	89	43	36	30	101	9	6	6	19
1889	84	28	24	33	62	25	3	17	23
1890	41	36	13	49	68	34	10	7	32
1891	32	41	39	50	96	27	20	5	35
1892	58	48	31	49	78	15	16	12	18
1893	53	28	28	30	52	11	16	9	19

Het merkwaardige van deze lage cijfers is, dat deze arrondissementen alle — Haarlem en Groningen uitgezonderd — platte-lands arrondissementen zijn en men daarom juist verwachten zou, hier

hooge cijfers aan te treffen, rekening houdende met de vele klachten tegenwoordig over de landlooperij opgegaan. ¹⁾

Wat de reden van deze lage cijfers zijn mag? Het kan zijn, dat de hier vermelde rechtbanken bij de bedelaars en landloopers bekend staan als Zutfen, d. w. z. steeds het maximum te geven. Het kan zijn dat men bij deze rechtbanken te werk gaat als te Zwolle, waar, behalve dat ook daar steeds het maximum, 3 jaar opzending, wordt gegeven, men niet maar iedereen veroordeelt, die zich als landlooper komt aanmelden en die zonder middelen van bestaan is, maar waar een volledig bewijs van het landloopen gevorderd wordt voor een veroordeeling als zoodanig d. w. z. dat duidelijk is bewezen, dat de persoon in kwestie den oenen nacht in dien hooiberg heeft doorgebracht, den volgenden bij genen boer etc. en dat hij bepaald rondzwerft. Maar ook geenszins is het onmogelijk, dat de oorzaak elders ligt en volkomen juist wordt aangegeven in het adres van inwoners der gemeente Dieren, aan den burgemeester der gemeente Rheden, waarbij geklaagd wordt over den grooten omvang, die de bedelarij in die gemeente heeft verkregen en den last daardoor veroorzaakt, waarin de volgende zinsnede voorkomt: „dat de ondergeteekenden met alle bescheidenheid vermeenen, dat die toeneemende bedelarij voornamelijk is toe te schrijven aan *het gebrekkig toezicht, dat daarop van overheidswege in Dieren wordt uitgeoefend*, waardoor ook velen van elders worden aangelokt, om alhier ongehinderd hun bij de wet verboden bedrijf uit te oefenen.” ²⁾

¹⁾ Zie pag. 73.

²⁾ Velsche courant 20 October 1894.

Vijf rechtbanken blijven nog ter bespreking over: **Rotterdam, Dordrecht, Middelburg, Tiel, Zierikzee.**

De vier laatstgenoemden van dit vijftal onderscheiden zich door een bijzonder klein getal veroordeelingen. Moet men dit voor Dordrecht, Middelburg en Zierikzee verklaren, als een gevolg van de geïsoleerde ligging dezer arrondissementen op de Zuid-Hollandsche en Zeeuwsche eilanden; voor Tiel, met zijne vele arme en uitgestrekte gemeenten, zal wel in het verre van voldoende politietoezicht de oorzaak te vinden zijn.

De veroordeelingen bereikten aldaar slechts de volgende cijfers:

J A A R.	Dordrecht.	Middelburg.	Tiel.	Zierikzee.
1878	15	46	14	2
1879	15	39	25	2
1880	25	41	20	3
1881	17	29	7	2
1882	21	36	18	4
1883	18	39	28	2
1884	14	30	11	2
1885	10	15	15	4
1886	10	12	8	1
1887	9	9	14	2
1888	6	7	8	—
1889	4	16	8	1
1890	6	21	6	2
1891	8	20	7	—
1892	11	15	1	2
1893	4	9	—	1

Rotterdam is in zooverre merkwaardig, dat het niet als

's Gravenhage of als Amsterdam gedaan heeft, maar zich zelf vrij wel gelijk gebleven is: 51 veroordeelingen in 1878; 82 in 1879; 85 in 1880; 127 in 1881; 160 in 1882; 65 in 1883; 70 in 1884; 59 in 1885; 53 in 1886; 79 in 1887; 62 in 1888; 80 in 1889; 81 in 1890; 159 in 1891; 129 in 1892 en 74 in 1893.

Na aldus de verschillende sprongen, die de statistiek ons voor de verschillende arrondissementen te zien geeft, voor zoover zulks doenlijk was, verklaard te hebben, is het niet van belang ontbloom, te meer daar, zooals boven reeds is aangetoond ¹⁾, het totaal cijfer der veroordeelingen in het gansche land weinig varieert, die sprongen in hun onderling verband na te gaan. Hieruit toch zal het blijken, dat de veroordeelingen wegens bedelarij en landlooperij feitelijk treffen een vasten zwerm van menschen, wier doel het blijkbaar is veroordeeld te worden tot opzending naar een rijks-werkinrichting, doch voor niet te langen tijd, en die, zoodra een rechtbank hinderpalen in den weg legt, het zij preventief, door niet zeer spoedig tot een veroordeeling over te gaan, hetzij represief, door voor te langen tijd op te zenden, naar een andere rechtbank zich begeven, waar die hinderpalen niet in den weg gelegd worden.

Het is uit den aard der zaak niet te verwachten, dat arrondissementen met verschillend zielen-aantal toch een gelijk getal veroordeelingen ter zake van deze twee overtredingen zullen opleveren. Want, al moge het meerendeel ook alleen, ten einde

¹⁾ Zie pag. 72.

AANTAL VEROORDEELINGEN PER 100,000

J A A R.	1878.	1879.	1880.	1881.	1882.	1883.	1884.
ARRONDISSEMENT.							
's Hertogenbosch	29.12	32.57	37.87	32.19	44.69	37.12	30.30
Breda	18.69	21.98	21.02	16.35	21.49	22.89	16.82
Maastricht	24.55	27.40	24.55	22.22	29.64	33.33	47.40
Roermond.	17.21	31.12	37.08	26.49	20.52	21.85	31.12
Arnhem	15.72	21.77	20.96	14.51	19.35	11.69	18.14
Zutphen	31.54	25.59	32.14	39.22	31.78	41.66	35.11
Tiel	12.50	22.32	17.85	6.25	16.07	25.00	9.82
Zwolle.	17.41	16.77	23.20	30.96	22.58	20.00	15.48
Almelo	14.40	17.79	4.23	14.40	11.86	5.08	5.08
's Gravenhage	72.20	61.93	81.87	63.74	73.41	68.58	64.35
Rotterdam	12.46	20.04	20.78	31.05	39.10	15.89	17.09
Dordrecht	8.67	8.67	14.45	9.82	12.13	10.40	8.09
Middelburg	28.75	24.37	25.62	18.12	22.50	24.37	18.74
Zierikzee	5.12	5.12	7.69	5.12	10.24	5.12	5.12
Amsterdam	86.40	73.83	76.37	64.90	75.65	76.87	94.92
Alkmaar	15.43	26.54	39.50	46.91	58.64	55.55	82.71
Haarlem	19.78	36.26	36.26	45.60	37.91	30.76	25.27
Utrecht	60.17	76.14	86.58	101.73	84.84	67.09	65.36
Leenwarden	44.21	52.89	80.57	82.64	46.28	21.90	19.00
Heerenveen	14.52	16.23	39.31	35.89	30.76	23.91	23.91
Groningen	6.54	10.71	11.30	11.30	19.04	7.73	16.07
Winschoten	15.23	18.09	10.47	13.41	17.14	6.66	3.80
Assen	361.83	587.02	505.34	723.66	684.73	790.83	730.52

TOTAAL DER VEROORDEELINGEN

J A A R.	1878.	1879.	1880.	1881.	1882.	1883.	1884.
	42.80	51.05	54.73	59.59	60.52	56.68	56.81

INWONERS VAN EEN ARRONDISSEMENT.

1885.	1886.	1887.	1888.	1889.	1890.	1891.	1892.	1893.
30.30	38.25	59.84	56.60	98.86	87.50	118.93	192.80	88.27
18.69	32.24	50.00	69.62	64.00	50.00	57.95	86.44	88.31
30.37	41.56	40.00	65.18	62.28	30.37	23.70	42.96	31.85
16.55	25.16	23.17	28.47	18.54	23.84	27.15	31.78	18.66
22.17	14.11	16.12	14.51	9.67	5.24	15.72	12.50	11.29
50.00	69.64	74.40	60.11	36.90	40.47	58.33	46.42	30.95
13.39	7.14	12.50	7.14	7.14	5.85	6.25	0.89	—
20.64	20.64	12.25	5.80	16.12	21.88	17.41	9.61	7.09
9.32	2.54	1.69	5.08	2.54	8.47	16.94	13.55	13.55
96.67	95.77	96.97	89.42	167.08	194.56	271.90	321.14	291.84
14.42	12.95	19.31	15.15	19.55	19.80	38.87	31.54	18.09
5.78	5.78	5.20	3.46	2.31	3.46	4.62	6.35	2.31
9.37	7.50	5.62	4.37	10.00	13.12	12.50	9.37	5.62
10.24	2.65	5.12	—	2.56	5.12	—	5.12	2.56
136.91	122.31	89.45	60.64	46.24	110.54	33.66	4.86	6.49
78.39	114.19	550.61	380.86	344.44	154.93	84.56	16.04	19.13
30.21	11.53	15.38	16.48	18.13	26.92	27.48	26.92	16.48
103.03	70.13	101.73	120.77	128.57	116.45	144.15	158.87	214.28
58.12	101.23	38.01	41.32	36.77	21.08	18.22	7.85	7.85
134.18	361.53	335.89	167.52	283.76	317.09	28.11	23.91	28.11
19.65	23.80	15.47	11.30	13.69	19.04	20.83	10.71	11.30
23.80	17.14	20.00	5.71	16.19	6.66	4.76	11.42	8.57
26.70	2.29	0.76	2.29	3.81	6.87	13.74	16.79	5.38

PER 100,000 ZIELEN.

1885.	1886.	1887.	1888.	1889.	1890.	1891.	1892.	1893.
51.05	56.66	68.86	57.86	63.60	68.96	57.83	60.45	51.05

veroordeeld te worden, zich naar een arrondissement hebben begeven, eenigen zijn er steeds onder, die in dat arrondissement thuis behooren. Wil men derhalve zuiver beoordeelen of een abnormaal groot aantal veroordeelingen in een arrondissement heeft plaats gehad, en den omvang van die abnormaliteit nagaan, dan dient men de gegeven cijfers der statistiek tot een zekere verhouding met het zielen-aantal van een arrondissement te herleiden.

De tabel op pag. 90 en 91 geeft dan ook den loop der veroordeelingen weer, berekend per 100.000 inwoners van een arrondissement, volgens de officieele opgaven van de volkstelling van 31 December 1889 ¹⁾.

Uit deze tabel blijkt duidelijk, dat toen Assen in 1885 door de bedelaars en landloopers verlaten was, de stroom zich hoofdzakelijk verplaatste naar Heerenveen; terwijl Leeuwarden, Utrecht, Amsterdam en 's Gravenhage ook een deel medekregen. In 1885 blijkbaar nog een *embarras du choix*. In 1886 is het duidelijker geworden: Heerenveen is de plaats, waar men veroordeeld moet worden; maar ook Leeuwarden krijgt nog wat mee en Alkmaar begint reeds eenigszins in trek te komen.

In 1887 vindt de voorgenomen opruiming van Ommerschans plaats, al de ontslagenen trekken het land in, komen van lieverlede in Amsterdam te recht, dat zich ongastvrij betoont, Alkmaar daarentegen is reeds niet ongunstig bekend en de geheele troep trekt

¹⁾ Zeer zeker was het zuiverder geweest indien voor de jaren 1878—1885 de verhouding berekend was naar de opgaven van de volkstelling van 31 December 1879, maar dit zou per 100.000 inwoners van een arrondissement niet zulk een verschil gegeven hebben, dat het de zeer groote moeite van een geheel nieuwe berekening waard zou geweest zijn.

naar Alkmaar om daar veroordeeld te worden. Door de alleraangenaamste ontvangst hun daar bereid, raakt Heerenveen een deel van zijne klanten in 1888 kwijt. Sommigen, die hun reis een weinig te ver hebben uitgestrekt, of waarvan het geld, door een te overdadige levenswijze te spoedig verteerd was, zien zich verplicht te Utrecht te blijven, waar ze eveneens gastvrij ontvangen worden. In 1889 blijft de toestand ongeveer aldus, alleen met dit verschil dat de hofstad meer met een bezoek vereerd wordt. In het jaar 1890 blijft Heerenveen nog steeds gastvrij, maar begint Alkmaar een kwaden reuk te krijgen, waardoor Amsterdam en 's Gravenhage de menschen krijgen, die al naar Alkmaar op weg waren. In 1891 veranderen Heerenveen en Amsterdam van politiek, waardoor Utrecht, 's Gravenhage en 's Hertogenbosch de uitverkoren rechtbanken worden. De twee eerste blijken beide zeer genegen te zijn de bedelaars en landloopers te ontvangen en zien zich dan ook in 1892 en 1893 met een druk bezoek vereerd; 's Hertogenbosch maakt er spoedig een einde aan en moet dat boeten met een veel geringer aantal veroordeelingen.

Een oordeel over de bestaande strafbepalingen tegen bedelarij en landlooperij is, na het boven medegedeelde vrij wel overbodig.

Voor de hand ligt de vraag, wat toch wel die begeerte mag wezen van alle die menschen, om zich te laten veroordeelen, want dat het hun begeerte is om veroordeeld te worden, is ten duidelijkste gebleken. Van zelf voert deze vraag tot een bespreking der personen, die door deze vonnissen getroffen worden, en tot een

onderzoek naar de plaats, waar het belangrijkste deel der straf, op deze overtredingen gesteld, wordt doorgebracht, zij het dan ook als bijkomende straf: de rijks-werkinrichtingen.

Een ding staat echter reeds van te voren vast, wat ook het resultaat van dit onderzoek moge wezen, n. l. dat niet door de strafwet bereikt worden die personen, die juist bereikt hadden moeten worden: de eigenlijke bedelaars en landloopers. Van dezen toch kan men verwachten, dat ze zooveel mogelijk zullen trachten uit de handen der justitie te blijven, om niet aan hun winstgevend bestaan een einde gemaakt te zien.

Wie deze personen zijn, die door de strafwet getroffen worden, wordt door den heer M. Brinkgreve aldus beantwoord: ¹⁾

„Hoe menige sombere levensgeschiedenis vindt daar (te Veenhuizen) haar droevige ontknooping. Wat een verscheidenheid van verledens hebben al die mannen, die daar nu allen hetzelfde grove buis dragen, achter den rug? Daar vindt men menschen van aanzienlijke afkomst, die tengevolge van wangedrag door de familie losgelaten zijn en die, onbekwaam en ongewoon aan geregelde arbeid, in de bedelaarskolonie een onderkomen zochten en vonden. Daar zijn een aantal, een groot aantal zelfs, gewezen militairen, niet alleen gewone soldaten, maar onderofficieren, ja officieren, die op jeugdigen leeftijd in dienst getreden, niets anders geleerd hebben en door misbruik van sterkendrank en om andere redenen, uit de gelederen geraakt, buiten staat zijn om eenige betrekking te be-

¹⁾ M. Brinkgreve: „de rijks-werkinrichtingen Ommerschans en Veenhuizen” Utrecht 1889. pag. 104 vlg.

komen, die alzoo tot den bedelstaf vervallen en te Veenhuizen een laatste toevluchtsoord vinden. Daar zijn mannen, die in Oost- en West-Indië den lande gediend hebben, niet lang genoeg om op Bronbeek opgenomen te worden, en die bij hun terugkeeren hun verwanten, betrekkingen en vrienden niet terug vinden, — en geen ambacht geleerd hebbende, geen ander middel weten om aan den kost te komen dan te bedelen — en naar de bedelaarsgestichten gezonden te worden. Daar zijn mislukten van allerlei aard: mannen, die in hun jeugd de hun aangeboden gelegenheid om te leeren en zich te bekwamen, moedwillig ongebruikt gelaten hebben; — zonen van ouders, die hun kinderen verwaarloosden — menschen, wien het van den aanvang af aan de noodige geestkracht heeft ontbroken om den strijd voor het bestaan te voeren; — mannen die in dien strijd zijn ondergegaan en dientengevolge hun geestkracht zagen verdwijnen, — mannen, die, door het ongeluk vervolgd, den moed lieten zakken, — anderen, die hun troost bij de flesch zochten; — mannen, die van ouder tot ouder tot een bedelaarsgeslacht behoorden; — zonen van ordentelijke, werkzame lieden, die door eigen schuld, door verkeerde invloeden, door slechte raadgevers of kwaad gezelschap te gronde gericht werden. Den gewezen polderjongen ontmoet men hier met den gewezen onderwijzer der jeugd, — mannen, die hooge betrekkingen bekleed hebben, zoowel als hen, die uit de heffe des volks zijn voortgekomen.”

Dit zijn de menschen, die door het rechterlijk vonnis, ter zake van bedelarij en landlooperij, getroffen worden, dit is die bende, die het land doortrekt, zoekend naar een rechtbank, die hen zoo

spoedig mogelijk wil veroordeelen tot opzending naar Veenhuizen, waar ze juist ontslagen zijn.

Wil men bewijzen hiervoor hebben, dat opzending naar Veenhuizen hun doel is, de recidivisten-statistiek kan die verschaffen ¹⁾, maar beter nog wordt het aangetoond door de volgende cijfers, die het aantal weergeven van hen, die in de verschillende maanden

¹⁾ Verpleegd waren te Veenhuizen:

IN :		1889.		1890.		1891.		1892.		1893.	
		Man.	Vrouw.	Man.	Vrouw.	Man.	Vrouw.	Man.	Vrouw.	Man.	Vrouw.
1e	maal	737	58	1182	229	991	152	916	101	930	85
2e	"	709	49	945	119	906	137	835	130	821	98
3e	"	371	44	722	34	694	30	804	43	831	65
4e	"	405	39	680	7	670	12	559	14	523	15
5e	"	289	46	519	2	496	5	334	5	450	7
6e	"	201	18	392	2	369	2	371	4	341	6
7e	"	210	10	265	—	287	1	294	3	280	3
8e	"	149	11	265	1	223	—	223	1	210	2
9e	"	96	14	180	—	172	—	168	—	145	—
10e	"	67	13	107	—	154	—	141	—	109	—
11e	"	50	8	81	—	95	—	86	—	70	—
12e	"	37	7	70	—	52	—	41	—	32	—
13e	"	27	7	61	—	45	—	33	—	26	—
14e	"	11	1	41	—	29	—	17	—	17	—
15e	"	10	1	17	—	14	—	14	—	15	—
16e	"	5	1	10	—	7	—	8	—	8	—
17e	"	1	1	7	—	3	—	2	—	2	—
18e	"	2	—	7	—	3	—	5	—	4	—
19e	enz. "	1	—	8	—	4	—	3	—	3	—

Na 1 Januari 1890 werden de vrouwen in plaats van naar Veenhuizen I naar Leiden overgebracht. Onder deze getallen komen ook zij voor, die meerdere malen in één jaar tot opzending veroordeeld werden.

uit Veenhuizen ontslagen zijn en daarin zijn opgenomen.

MAAND.	1890.		1891.		1892.		1893.	
	Aangek.	Ontslag.	Aangek.	Ontslag.	Aangek.	Ontslag.	Aangek.	Ontslag.
Januari. .	100	42	77	26	121	18	79	26
Februari .	84	46	10	39	76	29	49	14
Maart . .	85	150	67	168	54	164	47	160
April . .	122	367	125	426	107	411	75	380
Mei. . .	238	421	144	373	238	352	171	292
Juni. . .	222	246	242	223	263	198	281	173
Juli. . .	326	156	247	189	226	143	221	176
Augustus .	235	157	240	109	231	105	255	98
September.	219	132	203	74	199	77	165	62
October .	222	81	181	69	181	48	166	50
November .	196	49	164	46	142	30	119	20
December .	155	24	133	33	131	23	116	23

In deze vier jaren vond steeds het grootste aantal ontslagen plaats in de maanden April en Mei en het grootste aantal veroordeelingen een paar maanden later of zelfs niet eens zooveel. Midden in den zomer, in den tijd, dat nog het best aan den kost te komen valt, hebben de meeste veroordeelingen plaats. Hoe is dit op zich zelf onbegrijpelijke verschijnsel anders te verklaren, dan door de boven vermelde oorzaak?

Men ziet het door deze cijfers als het ware voor oogen, hoe die menschen uit Veenhuizen ontslagen, hoogstens een paar maanden

in de vrije maatschappij doorbrengen, levend van hun uitgaanskas om, als deze opgehouden heeft te bestaan, wederom naar Veenhuizen terug te trekken.

Wat is hiervan de reden, waarom bestaat die algemeene zucht om naar Veenhuizen terug te keeren? Voor velen — vooral in Nederland — is dit bijna geen vraag meer: hun antwoord klinkt zonder aarzelen: Veenhuizen deugt niet, de veroordeelden hebben het daar veel te goed.

Mijns inziens is deze begeerte aan gansch wat anders te wijten: verschillende redenen zijn er, die hen, die eenmaal te Veenhuizen geweest zijn, wederom daarheen terug drijven.

In de eerste plaats, is het die geweldig machtige factor: „de publieke opinie,” die allen, die eenmaal te Veenhuizen geweest zijn, van zich afstoot en hen, die zoozeer behoefte aan hulp hebben, zelfs niet hun eigen gang laat gaan, maar tegenwerkt: het „ik ben een ontslagene uit Veenhuizen” is voldoende om alle deuren gesloten te zien en alle werkgevers afkeerig te maken hun werk te geven, hoe bekwame werklieden zij ook wezen mogen. Het is voor hen als waren de spreuken als „rust roest”, „werk en bid”, „vertrouw op God”, op de verschillende gebouwen te Veenhuizen te lezen, veranderd in één groot opschrift „wie hier binnenkomt late alle hoop varen.”

Maar ook de rijkswerkinrichtingen zelve hebben schuld. Niet doordat de daar verpleegden het veel te goed hebben, maar de wettelijke bepalingen, waarop zij steunen, deugen niet. De groote verwachtingen, die men had gekoesterd — de rijkswerkinrichtingen

als zuivere strafkoloniën , waar van armenzorg geen sprake meer zou wezen , zoo ingericht , dat de daarin opgenomenen gevoelen zouden straf te ondergaan , maar tevens tot arbeid bekwaam gemaakt en tot werkzaamheid opgeleid zouden worden — zij worden niet verwezenlijkt , omdat de wettelijke bepalingen hiertegen beletselen in den weg leggen , die , gevoegd bij de publieke opinie , het vrijwel onmogelijk maken , dat iemand , die eenmaal te Veenhuizen geweest is , nooit weer daar terug zou komen .

De geheele organisatie der rijks-werkinrichtingen in bijzonderheden na te gaan , is , behalve , dat het hier daarvoor de plaats niet is , overbodig door hetgeen reeds daarover geschreven is ¹⁾ en omdat de grootste schuld niet aan die organisatie , maar aan de allergebrekkeligste wettelijke regeling te wijten is , die , door totaal geen rekening te houden met de personen , die zij treft , door absoluut niet te vragen , wat de oorzaak van het bedelen geweest is , menschen naar de rijks-werkinrichtingen stuurt , die daar geheel niet behooren te wezen en die bovendien den duur van hun verblijf aldaar zoo inricht , dat het doel niet bereikt kan worden .

„De schuldige aan eene der in de beide vorige artikelen omschreven overtredingen kan bovendien , zoo hij tot werken in staat is , tot plaatsing in een rijks-werkinrichting worden veroordeeld voor ten hoogste drie jaren.” Deze redactie van art. 434 is de oorzaak van de totale mislukking van het uitgedachte stelsel .

¹⁾ O. a. A. F. Eilerts de Haan : „de Noord-Nederl. landbouwkoloniën”.

M. Brinkgreve : „de rijkswerkinrichtingen Ommerschans en Veenhuizen”.

G. C. D. R. Baron van Hardenbroek : „de bedelarij tegenover het strafrecht”.

G. Emants. Vragen des tijds 1891, pag. 379 vlg.

Hoe wil men Veenhuizen tot een zuivere straffkolonie maken, wanneer daar alle leeftijden vertegenwoordigd zijn, wanneer, zooals op het oogenblik, een man van vier en negentig jaar en een jongen van zestien jaar als veroordeelden daar zitten. Een eigenaardig licht valt op de rijks-werkinrichtingen als men de leeftijden der mannen nagaat, die daar opgenomen zijn; deze waren

IN :	1889.	1890.	1891.	1892.	1893.
Jonger dan 16 jaar . . .	—	—	2	—	1
16—18 jaar	10	19	17	12	14
18—20 "	42	53	61	43	30
20—25 "	201	269	261	190	189
25—30 "	377	551	572	487	451
30—35 "	526	661	715	611	623
35—40 "	607	843	802	723	619
40—50 "	1092	1795	1676	1577	1473
50—60 "	1051	1564	1428	1551	1516
60 jaar en ouder. . . .	802	1273	1022	991	926

Hoe kan men met eenig recht verwachten dat de laatste rubriek en een zeer belangrijk deel van de voorlaatste, weder een positie in de maatschappij zullen kunnen krijgen, waardoor ze niet meer te Veenhuizen zullen behoeven te komen?

Om veroordeeld te worden tot opzending naar een rijks-werkinrichting moet men „tot werken in staat” zijn d. w. z. nog in zoodanige conditie zijn, dat er kans is, daar een ambacht te leeren,

waarmede op vrije voeten het brood zal kunnen worden verdiend. Ten minste dit is de theorie; in werkelijkheid ziet men daar oude afgeleefde mannen, die tot werken in staat verklaard zijn, omdat ze hunne handen nog kunnen bewegen en dus nog touw kunnen pluizen, epileptici, die zeer zeker niet geacht kunnen worden tot werken in staat te zijn, en een zeer groote menigte, wier geestelijke bekwaamheid te betwijfelen valt.

Men kan het den rechter niet kwalijk nemen, dat hij dergelijke menschen, meestal op hun eigen dringend verzoek, veroordeelt tot plaatsing in een rijks-werkinrichting. De allergebrekkeligste toestand van het armenwezen is het, die deze menschen dwingt te kiezen tusschen omkomen van gebrek of veroordeeld te worden wegens bedelarij en landlooperij, om zodoende een dak te vinden boven hun hoofd.

Hoe kan men, waar al die ouden van dagen en al die feitelijk invaliden te Veenhuizen aanwezig zijn, nog spreken van zuiver strafkoloniën? En alsof het niet reeds ergerlijk genoeg ware, dat dergelijke menschen alleen door middel van eene overtreding en een daardoor verkregen vonnis, niet van gebrek behoeven om te komen, hoogstens drie jaren wordt hun rust gegund, dan moeten zij de maatschappij weer in, die hen niet kan en niet wil gebruiken, om wederom opnieuw een overtreding te plegen, waardoor ze hoogstens voor drie jaar het noodige voedsel en de noodige beschutting kunnen krijgen.

Voor al deze menschen zijn de rijks-werkinrichtingen niets anders dan een groot armenhuis, waaraan de onzedelijke voorwaarde is

verbonden, dat, om er in opgenomen te worden, eerst de strafwet overtreden moet zijn.

En aan de andere zijde staan al die jongens, die hier hun straftijd doorbrengen met geroutineerden in alle mogelijke ondeugden, menschen, die het grootste deel van hun leven in gevangnissen hebben doorgebracht, dronkaards, ja wat niet al. ¹⁾ Hoe

¹⁾ Aan dit bezwaar tracht men te Veenhuizen zooveel mogelijk te gemoet te komen, door dergelijke jonge veroordeelden zooveel doenlijk is van de anderen af te zonderen door hen te plaatsen bij de best aangeschreven oude verpleegden. Uit den aard der zaak is dat bij een dergelijken omvang der bevolking en bij den bestaanden gemeenschappelijken arbeid een onvoldoende maatregel.

De sterkte der bevolking bedroeg toch:

	te Veenhuizen I.	Veenhuizen II.	Veenhuizen III.	Totaal.
In 1891:				
1 Januari .	1221	879	951	3051
1 April . .	1083	909	965	2957
1 Juli . . .	729	912	690	2331
1 October .	925	814	777	2516
In 1892:				
1 Januari .	997	800	995	2792
1 April . .	1009	861	912	2782
1 Juli . . .	890	857	639	2386
1 October .	931	818	944	2693
In 1893:				
1 Januari .	1151	796	976	2923
1 April . .	1076	833	937	2846
1 Juli . . .	844	875	780	2499
1 October .	884	823	925	2632
In 1894:				
1 Januari .	1062	839	994	2895
1 April . .	1031	820	920	2771
1 Juli . . .	767	789	928	2484
1 October .	1029	813	915	2757

kan men verwachten, dat dezen als flinke arbeiders in de maatschappij zullen terugkeeren?

De rijks-werkinrichtingen zijn feitelijk op het oogenblik niets anders dan een groote vergaarbak, waar alles in saamgebracht wordt, wat in de maatschappij niet deugen wil of waarvoor geen plaats daar meer is. Geenszins wil ik hiermede betoogen, dat het verblijf in de rijks-werkinrichtingen te aangenaam ingericht is. Zeer zeker hebben vele armen, die vrij rond loopen het veel minder goed, maar wat kan de staat anders doen, wanneer hij de zorg voor een aantal menschen op zich neemt, dan hun het noodige voedsel, een dak en een rustplaats verschaffen? Al wat nog eenigszins op luxe gelijkt, als tabak, boter, pijpen en wat meer brood dan het gewone rantsoen, moet door werken verdiend worden.

Van zelf leidt dit tot een bespreking van de loonregeling en de uitgaanskas, waarin wederom een belangrijke oorzaak van de recidive is gelegen.

In Veenhuizen wordt, althans bij den fabrieksarbeid, — en vooral waar deze, wat zooveel mogelijk geschiedt, als stukwerk betaald wordt — hard gewerkt tegen een zeer matig loon. Dit loon wordt verdeeld in twee deelen, $\frac{1}{3}$ en $\frac{2}{3}$, waarvan het eerste dient om een uitgaanskas te vormen, het laatste een middel aanbiedt om de reeds vermelde cantine-waren te koopen ¹⁾. Na een jaar van hard

¹⁾ Geld in handen krijgen de verpleegden in Veenhuizen nooit; het bedrag van de uitgaanskas en van het cantinegeld wordt geboekt en op vaste tijden medegegeeld. Hiervan wordt afgeschreven de waarde van wat door hen driemaal per week in de gestichtswinkel aangeschaft is.

werken kan dit $\frac{1}{3}$ gedeelte niet veel meer bedragen dan ± 15 gulden, vermeerderd met nog enkele guldens overgespaard cantine geld.

Uit de rijkswerkinrichting te Veenhuizen zijn dan ook ontslagen in:

HET JAAR.	1889, 1)	1890.	1891.	1892.	1893.
Zonder uitgaanskas . .	2	5	5	4	5
Minder dan f 5 uitg. kas.	249	418	461	318	228
f 5—f 10 uitg. kas .	128	310	248	256	236
f 10—f 25 " "	494	617	667	601	608
f 25—f 50 " "	152	447	373	380	352
f 50—f 100 " "	1	62	18	34	26
Meer dan f 100 " "	—	2	1	2	—

Wat kan men nu verwachten van menschen, die voor verreweg het meerendeel een uitgaanskas bezitten van niet meer dan f 25, en, die bovendien belast zijn met de schande van te Veenhuizen gezeten te hebben?

Hoe wil men met f 25 gewapend, verminderd met het bedrag van de reiskosten naar de plaats van bestemming in een vijandige maatschappij weer te recht komen? Waarlijk men moet zich eerder verwonderen, dat de recidive niet nog veel grooter is. Men kan het menschen, die in het begin werkelijk getracht hebben aan het werk te komen, niet kwalijk nemen, dat zij, als zij die pogingen hebben

1) Hierbij zijn niet gerekend de vrouwen, in dit jaar nog te Veenhuizen I opgenomen.

zien mislukken, doordat hun uitgaanskas verteerd was, wederom zich hebben laten veroordeelen. Natuurlijk is het ook, dat wanneer iemand dit een paar malen aldus overkomen is, hij den moed laat zakken en zelfs geen moeite meer doet om aan het werk te komen.

Heeft men vroeger in de Tweede Kamer wel gezegd, dat de verpleegden te Veenhuizen het zooveel beter hadden dan de ambtenaren aldaar, omdat ze telkens met eenige weken verlof gingen, hun is dat niet te wijten, evenmin aan de te aangename inrichting te Veenhuizen, maar alleen aan de gebrekkige wettelijke regeling. Natuurlijk zijn er ook uitzonderingen: een groot deel der verpleegden te Veenhuizen zijn feitelijk niet anders dan groote kinderen. Zoolang dezen onder leiding staan zijn het uitstekende werklui, maar hun ongeluk is, wat ook de aanleiding van hun val geweest is, dat ze niet op eigen beenen kunnen staan. Voor dezen is die uitgaanskas niets dan een middel om eenige dagen geheel aan Bacchus en Venus te kunnen wijden ¹⁾. Is hieraan weinig te doen, anders is dit het geval met een misbruik door oud-militairen gemaakt, wier pensioen niet voldoende is om aan de gestelde levensvoorwaarden te beantwoorden en die daarom de rijks-werkinrichtingen aangrijpen als een goede gelegenheid tot kapitaliseeren, doordat hun pensioen doorgaat zonder dat zij er iets van afnemen kunnen.

Van de meesten weet men dan ook wel zeker, dat ze na eenigen

¹⁾ Mocht men op grond hiervan willen betoogen, dat het niet raadzaam is, het bedrag der uitgaanskas te vermeederen, dan dient hiertegen aangevoerd, dat het niet aangaat om deze reden aan een ieder de kans tot slagen te ontnemen. Minder door verhooging van loon, dan door den termijn van opzending te verlengen, moet deze vermeedering verkregen worden.

tijd weder terugkeeren; zelfs wordt wel een werk onafgedaan ter zijde gelegd tot zij weder teruggekomen zijn ¹⁾.

Hiermede is tevens het systeem van sommige rechtbanken, het geven van een winterverblijf, veroordeeld. Deze korte opzendingen zijn, in plaats van een weldaad, een ongeluk voor dengene, die er door getroffen wordt: met de nota infamiae uit Veenhuizen belast en natuurlijk totaal of ongeveer totaal zonder uitgaanskas, zijn dezen bij hun ontslag in nog veel slechter conditie dan van te voren. En niet weinigen zijn het die aldus voor korte termijnen worden opgezonden: het aantal van hen, die veroordeeld waren te Veenhuizen:

Bedroeg in het jaar.	Tot opzending voor 3 maanden.	Meer dan 3 maanden tot 1 jaar.	Meer dan 1 en tot 2 jaren.	Meer dan 2 en tot 3 jaren.
1889 ²⁾	228	759	1008	1386
1890. . . .	220	1371	1653	2365
1891. . . .	153	1369	1644	2048
1892. . . .	138	1207	1479	2200
1893. . . .	161	1059	1480	2177

¹⁾ Toen bij mijn bezoek te Veenhuizen aan eenige verpleegden gevraagd werd, waarom zij voor den 3den of 4den maal recidivist waren, was het antwoord steeds dezelfde lijdensgeschiedenis, dat men hen, hoorende dat ze uit Veenhuizen kwamen, overal had afgewezen, totdat hun uitgaanskas verteerd was en een nieuwe veroordeeling het eenige was, wat hun overbleef.

Een verpleegde, die reeds meermalen te Veenhuizen geweest was, was zoo overtuigd toch geen werk meer te zullen vinden, dat hij zijn uitgaanskas besteed had om de sporttentoonstelling te Scheveningen te gaan zien.

²⁾ Hierbij zijn niet gerekend de vrouwen, die in dit jaar nog te Veenhuizen I verpleegd werden.

Een ander bezwaar uit de korte veroordeelingen en het gevolg daarvan, het ontbreken van een uitgaanskas voortvloeiend, is van zuiver finantiëelen aard. Ieder, die ontslagen wordt, wordt reisgeld verstrekt, zooveel mogelijk verhaald op de uitgaanskas, die, met dit bedrag verminderd, gezonden wordt naar het gemeentebestuur van de plaats van bestemming, om zodoende te voorkomen, dat de ontslagenen, buiten de gestichten door oude kameraden worden opgewacht en de geheele uitgaanskas direct verloren gaat. Bij gebreke van uitgaanskas moet het Rijk deze reiskosten betalen. In 1891 bedroeg dit de somma van *f* 1088, in 1892: *f* 740 en in 1893: *f* 500: afnemend, evenals het aantal korte opzendingen in die jaren. Dit reisgeld is een punt van veel moeite. Zooveel mogelijk wordt onderzocht of de opgegeven plaats werkelijk de plaats van bestemming is, of daar familie of bekenden wonen etc., maar toch blijft hier steeds gelegenheid tot veel geknoei over, vooral wanneer de opgegeven plaatsen op verren afstand of in het buitenland gelegen zijn. Wenschelijk zou het wezen als geen reisgeld maar een spoorwogkaartje verschaft werd, liefst met een duidelijk onderscheidingsteeken voorzien en zodoende aan deze knoeierijen een einde werd gemaakt.

Voor velen is de verklaring van de groote recidive te vinden in den veldarbeid en het dient toegegeven, aan dezen arbeid zijn vele bezwaren verbonden. Het komt meerdere malen voor, dat zij, die op het land moeten werken, door harde vorst of sneeuw dit niet kunnen en dan den ganschen dag doorbrengen met domineeren of dammen om een warme kachel. Eveneens is het waar, dat hier strenge controle minder gemakkelijk is en dat de vrijheid, uit den aard

der zaak aan deze soort van arbeid verbonden, menigmaal doet vergeten, dat hier straf ondergaan wordt. Ook is misschien de klacht niet ongegrond, dat dikwijls voor een werk op het land meer menschen gebruikt worden, dan strikt noodzakelijk is. Toch zou het mijns inziens verkeerd wezen de veldarbeid geheel af te schaffen. Niet dat ik hiermede zeggen wil, dat minister Modderman ongelijk had, ¹⁾ geenszins, die kwestie is van te zuiver praktischen aard, dan dat ik mij bevoegd zou oordeelen, een meening hierover uit te spreken; maar op zuiver utiliteitsgronden komt het mij wensche-lijk voor den veldarbeid te behouden. Veenhuizen is historisch ontwikkeld uit een landbouwkolonie en nog steeds is de landbouw en, wat daaraan verbonden is, de hoofdwerkzaamheid.

Schafte men dezen arbeid af, dan zou men voor de moeilijke vraag staan, waarmede alle deze menschen, die nu hiervoor gebruikt worden, dan zouden moeten worden bezig gehouden en bovendien zou; terwijl nu de hoofdarbeid aldaar dient om in eigen onderhoud te voorzien, de concurrentie met de vrije nijverheid zeer toenemen en zouden de kosten van deze werkinrichting belangrijk vermeederen. Verdere zedelijke verdiensten van den landarbeid moet men zich niet voorstellen, want ook bij ons is volkomen waar gebleken, wat de heer Batardy aanvoert: „le travail agricole, qui semblait d'ailleurs presque supprimer le danger de la concurrence, paraissait d'autant meilleur, qu'il combattait la désastreuse et constante immigration des campagnes dans les villes. Il semblait faciliter le reclassement,

¹⁾ Zie Hoofdst. I pag. 61.

puisque le nombre des bras est évidemment insuffisant pour l'agriculture, alors que le nombre exagéré des ouvriers industriels occasionne ces crises, qui sont une des causes les plus ordinaires du vagabondage accidentel. Cette solution attirait par sa simplicité, elle était mauvaise comme la plupart des solutions trop simples. C'était une utopie, que de croire, que l'on peut faire des ouvriers agricoles avec la classe de population que renferment nos réfuges et nos Dépôts." 1)

Voorzien in eigen behoeften is ook het hoofdprincipe bij den fabrieksarbeid, en als men bedenkt dat Veenhuizen een terrein van 3000 H. A. beslaat, dan weet men tevens, dat heel wat werk vereischt wordt om in die eigen behoeften te voorzien. De verdere producten zijn benoedigheden voor de verschillende departementen of voor rijksgebouwen: het eenige, wat aan particulieren geleverd mag worden, zijn matten en vouwstoelen, deze laatste echter alleen aan handelaars in die artikelen. Van concurrentie aan de vrije nijverheid is dus al zeer weinig sprake.

Als aanvulling van Veenhuizen dient de rijkswerkinrichting te Hoorn, waarheen, behalve de wegens dronkenschap veroordeelden, diegene gestuurd worden, die door den Raad van Tucht te Veenhuizen daartoe veroordeeld worden, en degene, waarvoor wegens overbevolking te Veenhuizen geen plaats meer is. 2)

In hoofdzaak gelden de boven aangevoerde bezwaren tegen Veenhuizen, ook hier. Nog meer krijgt men hier den indruk van een oude-man-

1) Bulletin de la soc. gén. des prisons 1894 pag. 818.

2) Dezen moeten echter minstens elf maal te Veenhuizen geweest zijn.

nenhuis dan te Veenhuizen, omdat Hoorn het onverbiddelijk einde is voor allen, die in de maatschappij niet meer te recht kunnen komen of een plaats in een armenhuis kunnen verkrijgen ¹⁾).

Maakt Veenhuizen een aangename indruk, in dit sombere vierkante gebouw aan alle zijden door water omgeven, alleen met een binnenplaats, voor wandel terrein, voorzien, zou men ongetwijfeld vermoeden met misdadigers te doen te hebben.

In hoofdzaak is, wat de organisatie betreft de rijkswerkinrichting te Hoorn ingericht als Veenhuizen, de regeling van het werk echter is hier totaal anders: in Veenhuizen vormt de voorziening in eigen behoeften de hoofdarbeid, hier treden particulieren als werkgevers op. De Staat sluit hiertoe contracten met werkgevers, die aannemen een zeker aantal verpleegden gedurende een bepaalden tijd met een bepaald werk bezig te zullen houden en daarvoor een vast loon en een zeker bedrag voor zaalhuur, vuur etc. te zullen betalen.

Deze contracten worden hoofdzakelijk alleen gesloten met handelaars in luxe artikelen, om aan de vrije nijverheid zoo min mogelijk schade toe te brengen ²⁾).

De werkgever controleert den arbeid, neemt de goederen geheel voor zijn rekening en betaalt de verschuldigde gelden. Door dit stelsel wordt de directie van groote moeilijkheden ontheven, te meer

¹⁾ Bij mijn bezoek in December j. l. was daar o. a. een man van 86 jaar! Bovendien worden hier verpleegd alle ter zake van bedelarij en landlooperij veroordeelde Israëlieten.

²⁾ Op een klein deel der bevolking na, dat stroohulzen maakte, waren bijna allen met het vervaardigen van kinderspeelgoed bezig.

daar er steeds menschen genoeg zijn, die dergelijke contracten wenschen te sluiten.

De twee verschillende categorien van landloopers en bedelaars hier aanwezig worden ook verschillend behandeld; voor de wegens overbevolking hierheen gebrachten gaat het oude Veenhuizensche régime voort, maar de door den Raad van Tucht hierheen veroordeelden worden aan een strengere behandeling onderworpen. Niet alleen mogen zij slechts op afzonderlijke uren en onder bewaking op de binnenplaats zich bewegen, maar ook bestaat er voor hen slechts eenmaal per week gelegenheid cantine waren te koopen met uitzondering van tabak, een voor hen onverkrijgbaar artikel.

Naast deze twee werkinrichtingen voor mannen, staat die te Leiden voor vrouwen, waar evenals te Hoorn de arbeid geheel binnensmuurs geschiedt.

Meer nog dan bij de mannen het geval is, zijn de hier verpleegden, die grootendeels uit oude prostituées bestaan, menschen, die geheel verwaarloosd zijn en wier geestkracht totaal gebroken is. In verhouding tot Veenhuizen vindt men dan ook hier een veel grooter aantal ziekte-gevallen, daargelaten nog dat van ongeveer $\frac{1}{3}$ niet gezegd kan worden, dat zij een mens sana bezitten.

Een zonderlingen indruk maakt het in deze werkinrichting, die feitelijk alle sporen van een oude-vrouwenhuis vertoont, nog enkele zeer jonge kinderen aan te treffen, die of daar geboren zijn of nog te jong zijn om van hunne moeders gescheiden te worden. Erger dan voor dezen is echter voor oudere meisjes den omgang met die

oude prostituées en die vrouwen, die door dronkenschap etc. geheel vernietigd zijn.

Tot voor enkele jaren werden alle vrouwen, waarvoor armenbesturen geen plaats hadden, eenvoudig maar naar de rijkswerk-inrichtingen gestuurd. Toen echter geklaagd werd, dat zodoende deze werkinrichting feitelijk een oude-vrouwenhuis werd, is die stroom eenigszins gestuit, doordat de meeste rechtbanken voordat ze tot opzending concludeeren eerst laten informeeren of de persoon in kwestie daar meer geweest is, en tot werken in staat is gebleken.

Een tweede oorzaak, waardoor het aantal vrouwen, wegens deze overtredingen veroordeeld, in den laatsten tijd afgenomen is, is de overplaatsing van de rijkswerkinrichting voor vrouwen van Veenhuizen I naar Leiden. Sinds 1 Januari 1890, den dag, waarop de overplaatsing plaats greep, is het gemiddeld aantal vrouwen, in de werkinrichtingen opgenomen, met ongeveer honderd verminderd ¹⁾.

Al de bezwaren boven tegen Veenhuizen aangevoerd, zijn hier eveneens toepasselijk; alleen, hier wordt geen reisgeld verstrekt, maar wel degelijk een spoorwegkaartje naar de plaats van bestemming haar verschaft.

Resumeerend in een enkel woord, wat boven behandeld is, kom ik tot deze conclusie: dat de artikelen 432—434 van het wetboek

¹⁾ Zie pag. 94, noot.

van strafrecht, wier doel is de bedelarij en de landlooperij te bedwingen, niets anders uitwerken, dan een gebrekkige staatsarmenzorg onder een onzedelijke voorwaarde, waardoor het onmogelijk is, dat de rijkswerkenrichtingen aan hun doel beantwoorden.

Een enkel woord over de vergadering der Nederlandsche-Juristen-Vereeniging, gehouden 1 September 1894, moge dit hoofdstuk besluiten.

Bij een beschouwing der beraadslagingen blijkt het, dat vrij wel de voornaamste vraag, die behandeld is, de reeds zooveel besproken kwestie was of de landlooperij al dan niet als een strafbare handeling moet worden beschouwd.

De beide praec-adviseurs Mr. de Pinto en Mr. Snijder van Wissenkerke beantwoordden deze vraag verschillend ¹⁾.

De juridische zijde van dit vraagstuk kan als geheel uitgeput en bekend stilzwijgend voorbij gegaan worden: een enkele opmerking uit de praktijk moge hier volstaan.

Zooals reeds boven is gebleken ²⁾, komen in de plattelands-arrondissementen bijzonder weinig veroordeelingen ter zake van bedelarij en landlooperij voor, waaruit men geneigd zou kunnen zijn af te leiden, dat „die ware plaag voor het platte land” nog zoo groot niet is. Een verder merkwaardig verschijnsel in de praktijk is, dat de meeste landloopers veroordeeld worden in de steden m. a. w.

¹⁾ Hand. Ned. Jur. Vereen. 1894 I.

²⁾ Hoofdst. II pag. 86.

dat van de strafbepalingen, vastgesteld om het platte-land te beschermen, ongeveer niet door het platte-land, maar zeer veel door de steden gebruik gemaakt wordt.

De volgende cijfers, die het aantal der in 1893 naar Veenhuizen opgezondenen, wegens deze overtredingen, met aanwijzing van de arrondissements-rechtbank, die hen veroordeelde, weergeven, mogen dit bewijzen:

Veroordeeld door de Arrond. rechtbank te	Voor landlooperij	Voor bedelarij.
's Hertogenbosch.	152	23
's Gravenhage.	581	145
Utrecht	342	69
Haarlem	12	7
Amsterdam	24	6
Breda	143	6
Zutphen	29	22
Anhem	2	6
Rotterdam.	18	19
Maastricht.	3	15
Almelo.	2	8
Roermond.	7	10
Alkmaar	3	10
Heerenveen	1	27
Over te brengen	1319	373

Veroordeeld door de Arrond. rechtbank te	Voor landlooperij.	Voor bedelarij.
Overgebracht . . .	1319	373
Zwolle	1	5
Assen	—	6
Middelburg	1	8
Winschoten	2	3
Dordrecht	—	2
Groningen.	—	10
Leeuwarden	3	12
Tiel	—	—
Zierikzee	—	—
Totaal.	1326	419

Veel bewijzen deze cijfers niet; maar wel toonen zij aan dat Mr. de Pinto zich althans voor het jaar 1893 vergist waar hij zegt: „men kan er wel zeker van zijn, dat de veroordeelden wegens bedelarij in dit gezelschap de overgrootte meerderheid uitmaken”¹⁾. Waarschijnlijk zal voor andere jaren het zelfde wel het geval wezen, want of iemand wegens bedelarij of wegens landlooperij aangehouden wordt is alleen afhankelijk van de willekeur der politie. Het zijn steeds de zelfde gemeenten, waar menschen wegens bedelarij en waar zij wegens landlooperij aangehouden worden. Terecht maakt dan ook

¹⁾ Hand. Ned. Jur. Vereeniging 1894, I pag. 52.

de gerechtelijke statistiek geen onderscheid tusschen deze twee overtredingen nu alle principe ontbreekt aan deze onderscheiding ¹⁾.

Mr. Snijder van Wissenkerke kwam door het aantal gegratieerden na te gaan eveneens tot de conclusie, dat het aantal landloopers belangrijk grooter is dan dat der bedelaars en leidde hieruit af dat het niet wenschelijk zou zijn de landlooperij uit de rij der strafbare handelingen te doen vervallen ²⁾. Ongetwijfeld zou deze geachte spreker die conclusie niet gemaakt hebben, indien hij geweten had hoe dit groote aantal landloopers ontstaat.

De meeste sprekers — Prof. Van Hamel en Jhr. Mr. A. J. Rethaan Macaré uitgezonderd — hebben zich voornamelijk bepaald tot de vraag of bedelarij en landlooperij strafbaar moesten gesteld worden en welke de rechtsgrond der straf was. Vrijwel algemeen hebben deze sprekers zich schuldig gemaakt aan de zelfde fout, waarop indertijd de heer Goeman Borgesius in de Tweede Kamer reeds wees ³⁾, van zich niet af te vragen wat bedelarij eigenlijk was. Als men b. v. de heer Levy hoort zeggen: „als gij gevende een menschelijkheidsplicht vervult, kan ik, vragende, niet met de straf-

¹⁾ Van de 367 te Utrecht in 1892 veroordeelde bedelaars en landloopers, waren 246 *landloopers* in de stad Utrecht aangehouden en 80 *bedelaars* te Bodegraven gearresteerd. In Utrecht zelf kwam geen enkelen *bedelaar* voor en men is daar zoozeer overtuigd, dat dit vooreerst wel zoo blijven zal, dat in de formulieren van het vonnis de woorden „*landlooper te Utrecht*” gedrukt staan. Bijna alle *bedelaars*, die voor de Utrechtsche rechtbank verschijnen, zijn steeds uit Bodegraven afkomstig. In andere gemeenten schijnt men deze personen stil te laten begaan.

²⁾ Hand. Ned. Jur. Vereen. 1894 II pag. 215

³⁾ Hoofdst. I pag. 48.

wet in aanraking komen. Indien het Koninkrijk der Hemelen voor de armen is, op aarde kunt gij ze dan niet in de gevangenis sluiten. Maar wat *in* bedelarij strafbaar is, dat is het verstoren van de openbare orde, het zondigen tegen den huisvrede van onze bedrijvige maatschappij, die voor haar verkeer en vertier geen ruimte zou overhouden, als men in het openbaar drommen van bedelaars hun gang liet gaan¹⁾ dan treft men wederom de zelfde fout aan.

Wat is bedelen? Mr. van der Feltz zich deze vraag stellend, maakte de mijnsinziens volkomen juiste conclusie dat bedelen is: „het niet willen werken uit luiheid en vadsigheid, waardoor men toont den arbeid te schuwen; — meer bepaald *het door daden gebleken streven om te leven ten koste van het publiek*”²⁾.

Het enkele vragen is geen bedelen en kan dus onmogelijk door de wet gestraft worden; die drommen van vragende menschen, die het verkeer zouden belemmeren, zouden door gemeente-verordeningen en politie, juist omdat ze het verkeer belemmerden, wel geweerd kunnen worden.

Dit leven ten koste van anderen omvat het voortdurend gevaar voor de maatschappij, dit is het bedrog, dat gestraft moet worden, dit is de diefstal aan de maatschappij in het algemeen en aan de werkelijke armen in het bijzonder gepleegd.

En wat doet het er dan toe of men zoo iemand bedelaar of land-looper noemt, of het van den openbaren weg af al dan niet gezien

1) Hand. Ned. Jur. Vereen. 1894 II pag. 130.

2) Mr. G. W. van der Feltz: Wat is bedelen? Leiden 1878.

kan worden? Zoodra de feiten dit opzet bewijzen is het misdrijf van bedelarij gepleegd, onverschillig onder welke gemaskeerde vorm het geschied is.

Zoo komt men tot die twee verschillende soorten van vragers, waarop Professor van Hamel evenals Jhr. Mr. Rethaan Macaré gewezen hebben, de eigenlijke bedelaars en de armen en ongelukigen, die zich zelf niet kunnen onderhouden ¹⁾).

Deze twee categoriën moeten ten strengste van elkaar onderscheiden worden, en juist doordat de artikelen 432—434 W. v. S. dit geheel over het hoofd zien, is het geheele stelsel met de rijkswerkinrichtingen niets anders dan een absolute mislukking.

Geheel afzonderlijk van de inrichtingen, waar ieder een plaats krijgen kan, die door gebrek aan werk, zwakheid van karakter etc. niet in eigen onderhoud kan voorzien (ongeveer de geheele tegenwoordige bevolking van de rijkswerkinrichtingen), behooren er strafkoloniën te zijn, waar de eigenlijke bedelaar en luiard leert werken.

Maar behalve deze scheiding moet voor alles deze waarheid in het oog gehouden worden: *malheureusement pour la grande majorité de ceux, qui passent par le dépôt de mendicité, le vagabondage est la phase finale, qui a succédé dans leur existence à celle de l'enfance moralement abandonnée. Ils sont sans métier et le temps de l'éducation professionnelle est passé pour eux*" ²⁾). Een groote zorg

¹⁾ Hand. Ned. Jur. Vereen. 1894. II pag. 162 vlg. Themis 1894. pag. 296 vlg.

²⁾ Revue pénitentiaire 1894 pag. 820.

daarom gewijd aan de opvoedingsgestichten en aan de berechting van jeugdige misdadigers enerzijds en anderzijds een goede regeling van het armbestuur, want het is zooals Mr. de Pinto zegt: „het komt mij voor, dat men met alle veranderingen en verbeteringen van de strafwetten, niet zal bereiken het doel, wat geen minder groot man dan Napoleon I zich had voorgesteld te verwezenlijken, namelijk om de bedelarij uit te roeien — dat om dit doel nabij te komen, *de preventie ook thans nog de grootste rol moet spelen*” ¹⁾.

¹⁾ Hand. Ned. Jur. Vereen. 1894 II pag. 207.

HOOFDSTUK III.

DE BELGISCHE WET VAN 27 NOVEMBER 1891. POUR LA RÉPRESSION DU VAGABONDAGE ET DE LA MENDICITÉ. ¹⁾.

Na de beschouwingen in het vorige hoofdstuk over de werking van de artikelen 432—434 W. v. S. is het belangrijk de werking der als opschrift van dit hoofdstuk geplaatste wet na te gaan, die aan toestanden, vrijwel analoog aan de in het vorig hoofdstuk geschetste, een einde moest maken.

Eenerzijds was deze wet het gevolg van de motie, aangenomen op het Antwerpensch congres van 1890: „que la rebellion contre la loi du travail, l'oisiveté habituelle et volontaire, peuvent seules justifier des mesures de correction; que la société ne doit punir que ceux, qui ne veulent pas travailler, qu'elle doit venir en aide, au contraire à ceux que des circonstances accidentelles ou indépendantes de leur volonté empêchent de se livrer au travail” ²⁾ anderzijds moest zij vervangen de wet van 1866, waarvan Minister Le Jeune in zijn memorie van toelichting verklaarde: „elle érige néan-

¹⁾ Zie Bijlage M.

²⁾ Bull. de la soc. gén. des prisons 1891 pag 203.

moins en délit le fait isolé de tendre la main ou de se trouver momentanément sans travail et sans abri. Elle ne distingue pas ce qui, dans la mendicité et le vagabondage, ne doit faire l'objet que de mesures préventives et ce qui appartient à la répression. Elle place au même rang la misère et le vice, elle frappe des mêmes peines et confond dans une commune flétrissure le malheureux qui ne mérite que la pitié et le mendiant de profession ou le vagabond vicieux" ¹⁾.

Indien Minister Le Jeune een oordeel over de artikelen 432—434 W. v. S. had moeten uitspreken, hij zou zeer zeker dezelfde woorden gebezigd hebben.

De vraag, die bij de samenstelling van het strafwetboek, en bij de laatste vergadering der Nederlandsche-Juristen-Vereeniging de gemoederen zoozeer vervuld heeft, wat dan toch wel de grond is, waarop men bedelaars en landloopers straffen kan, wordt door deze wet geheel overbodig verklaard: „de maatregelen, door welke de rechterlijke overheid een individu ter beschikking van de Regeering stelt, zijn geene veroordeelingen; het

¹⁾ „Dit waren de in het oog vallende gebreken van het oude systeem: te korte duur van het verblijf, want de repressive strekking kwam daardoor niet tot haar recht; bovendien hadden de geïnterneerden geen gelegenheid een voldoende uitgaanskas te verdienen, en dat moet toch als een noodzakelijke voorwaarde voor herstel beschouwd worden; mede het ontbreken van eene goede classificatie waardoor verbetering en bescherming tegen elkander onmogelijk werd gemaakt. Zoo onwaardigen en ongelukkigen op gelijke wijze behandeld worden, dan moeten de laatsten er onder lijden. Het enkele feit van ellende moet tot een delict gemaakt een demoraliseerenden invloed hebben op de dikwijls karakter-zwakke en alles behalve energische lieden, die er het voorwerp van zijn.” Aldus Mr. Bijl in zijne dissertatie over deze wet. Amsterdam 1893 pag. 54.

zijn politiemaatregelen. Bedelarij en landlooperij behooren niet tot de criminaliteit; het internement, waaraan de personen worden onderworpen, komt niet voor onder de opgesomde straffen, maar de redenen van sociale bescherming wettigen deze maatregelen ten opzichte van allen, die tot landlooperij of bedelarij vervallen zijn." (M. v. T.) ¹⁾

Daargelaten, dat het eenigszins zonderling mag heeten een internement, dat zeven jaren duren kan, een politie-maatregel te noemen, wordt door deze wet, door de definitie, in art. 13 gegeven, van de personen, die ter beschikking van de regeering gesteld worden om in een dépôt de mendicité opgenomen te worden, feitelijk zeer duidelijk aangegeven, wat zij als rechtsgrond van de straf, of in het onderhavig geval, van de politie-maatregel beschouwt.

Om nu het boven reeds vermelde doel te bereiken, verdeelt deze wet de bedelaars en landloopers in twee categoriën, die ieder op afzonderlijke wijze behandeld worden en niets met elkaar uit te staan hebben:

- A. de eigenlijke bedelaars: „les individus valides qui, au lieu de demander au travail leurs moyens de subsistance, exploitent la charité comme mendiants de profession” en landloopers: „les individus, qui par fainéantise, ivrognerie ou dérèglement de mœurs vivent en état de vagabondage (art. 13). ²⁾

¹⁾ Mr. Bijl t. a. p. pag. 44.

²⁾ Art. 8 stelt gelijk met landloopers les souteneurs de filles publiques,

B. de ongelukkigen: „les individus trouvés en état de vagabondage ou mendiant sans aucune des circonstances ci-dessus mentionnées à l'article 13 (art. 16) m. a. w. die menschen, die door ouderdom, ziekte, gedwongen werkeloosheid, etc. als landlooper gevonden zijn, of die daardoor tot bedelen hun toevlucht hebben moeten nemen.

De personen onder A vermeld worden door de „juges de paix” ter beschikking van de regeering gesteld om in een dépôt de mendicité te worden opgesloten voor ten minste twee en ten hoogste zeven jaren, waar zij zich onder gestrenge tucht met verplichten arbeid hebben bezig te houden. Voor de mannen is dit te Hoogstraeten-Merxplas en voor de vrouwen te Brugge.

Naast deze dépôts de mendicité staan de maisons de refuge, waar, behalve de door de juges de paix ter beschikking van de regeering gestelde personen onder B vermeld, bovendien opgenomen kunnen worden personen, voor wie door het gemeente-bestuur die opname gevraagd is. Deze maisons de refuge zijn niets anders dan een staats-asyl, waar deze menschen tijdelijk een onderdak kunnen bekomen, zonder eenig repressief karakter, met onbepaalden duur van het verblijf: een erkenning van de waarheid, dat er in ieder land een menigte menschen zijn, die niet voor zich zelf kunnen zorgen, en die, wanneer ze niet in een dergelijk asyl een plaats vinden, van de strafwet gebruik maken om in een gevangenis een onderkomen te vinden.

Daar echter de menschen, die hiertoe hun toevlucht nemen, dat niet doen dan na een vrij lang, zij het dan ook ongewild, niets doen, dat

niet nagelaten heeft op hen een verderfelijken invloed te oefenen, moeten zij in dit refuge de lust en de gewoonte van werken weer terugkrijgen. Een tweede noodzakelijke voorwaarde om wederom een plaats in de maatschappij te veroveren, is voor hen het bestaan van een uitgaanskas; vandaar dat art. 17 bepaalt: les individus internés dans les maisons de refuge seront mis en liberté, lorsque leur masse de sortie aura atteint le chiffre, qui sera fixé par le Ministre de la justice, pour les diverses catégories dans les quelles ces reclus seront rangés et d'après le métier qu'ils exercent. Met deze restrictie alleen, dat niemand tegen zijn zin langer dan één jaar kan gehouden worden.

Voor beide categoriën, zoowel voor de opgeslotenen in de Dépôts als voor de opgenomenen in de Refuge geldt, dat de Minister van Justitie hen steeds ontslaan kan als hij van oordeel is, dat een langer internement overbodig is.

Naast deze zoo scherp volgehouden principieele scheiding, die door onze strafbepalingen totaal verwaarloosd wordt, staat een niet minder belangrijke verdeeling, evenzeer door ons strafwetboek onvoldoende geregeld, tusschen jongeren en ouderen.

Behalve de uitvoerige en goede bepalingen betreffende de écoles de bienfaisance, waardoor zulk een machtige stap gedaan wordt op het gebied der preventie, bepaalt deze wet, dat om in een Dépot of in een Refuge te kunnen worden opgenomen, men den leeftijd van achttien jaren moet voltooid hebben. Maar, daar ook voor dezen nog de omgang met ouderen verderfelijk is, worden zij, die den leeftijd van één en twintig jaren nog niet voltooid hebben

en die in een dépôt moeten worden opgesloten, geheel afgezonderd van de ouden (art. 5). Behalve deze maatregelen kunnen nog steeds menschen, waarbij dit noodig is voor hen zelf of voor hun omgeving, onderworpen worden aan een regime van afzondering.

Merkwaardig voor de toestanden hier te lande, waar men een dozijn bedelaars en landloopers dikwijls binnen het uur ziet berechten, is de groote zorg, die deze wet aan die personen wijdt.

Om nauwkeurig te weten in welke van de drie genoemde inrichtingen een bedelaar of landlooper moet opgenomen worden, bepaalt artikel 12: les juges de paix vérifient l'identité, l'âge, l'état physique, l'état mental et le genre de vie des individus traduits devant le tribunal de police du chef de vagabondage ou de mendicité.

Hoe nauwkeurig dit onderzoek ook geschieden moge, toch is het ondenkbaar dat nimmer vergissingen zouden voorkomen, vandaar het correctief door artikel 28 aangeboden, dat den Minister van Justitie machtigt iemand, die in een verkeerd gesticht is geplaatst, naar het juiste over te doen brengen.

In hoofdzaak is hiermede het principe van de Belgische wet aangegeven.

Voor de hand ligt nu de vraag, die ook door het Antwerpen-sche congres in 1894 gesteld werd, of de principes van het congres, in 1890 te Antwerpen gehouden, en door deze wet uitgevoerd, goede resultaten hebben opgeleverd. Als antwoord op deze vraag is door de H.H. van der Veken en Batardy, president en secretaris van de „Société belge pour le patronage des mendiants

et des vagabonds" een rapport ingediend, waaraan het volgende ontleend is.

In het begin had men door de nieuwe principes dezer wet vele moeilijkheden te overwinnen. Het onderzoek vooral van den juge de paix, waaruit hij concludeeren moest in welke inrichting iemand thuis behoorde, gaf door het totale gebrek aan gegevens veel moeite, te meer daar dit onderzoek volgens art. 3 der wet van 1849 binnen 24 uur afgevoerd moet wezen. Nu is er een afzonderlijk casier judiciaire georganiseerd, waarin van alle veroordeelden sinds 1 Januari 1892 nauwkeurige inlichtingen te vinden zijn omtrent zijne gerechtelijke antecedenten, zijne vroegere internementen, den datum van zijn laatste invrijheidstelling, het bedrag van zijn uitgaanskas, zijne pogingen om weer aan het werk te komen etc. Is een aangehouden persoon bij de plaatselijke politie nog niet genoeg bekend, dan wordt er onmiddellijk naar het departement van justitie om inlichtingen gescind.

Vergissingen zijn zodoende zeer zeldzaam geworden.

Een tweede moeilijkheid bood de vaststelling van den dag van ontslag aan door de ongelukkige gevolgen, die hieruit kunnen voortvloeien, b. v. een opgenomene in het Refuge zal een hem beloofde betrekking verloren zien gaan, omdat zijn ontslag eenige dagen te laat valt, wegens gebrek aan een voldoende uitgaanskas; of een opgeslotene in het Dépôt zal alle kans om weer aan het werk te komen zien verdwijnen, daar zijn ontslag in een voor zijn ambacht ongunstig seizoen valt.

Ten einde deze gevolgen te voorkomen, is een afzonderlijke tak

van dienst georganiseerd om de verzoeken om ontslag te onderzoeken : een moeilijk werk „en ce qu'il doit concilier les exigences de la répression et de la sécurité publique avec les règles d'humanité, qui ne doivent jamais perdre leurs droits; difficile encore à cause du nombre considérable des reclus et partant des requêtes.”

Een moeilijkheid van algemeenen aard, toepasselijk op alle werk-inrichtingen, gevangenissen etc. is de inrichting van het werk, ingewikkelder bovendien nog, waar men met een bevolking, als in deze soort van gestichten opgenomen is, te doen heeft. Hier toch zijn de gecompliceerde elementen : „concilier l'intérêt des colons en facilitant leur reclassement avec les nécessités matérielles de l'administration et de la surveillance. Sans créer de concurrence désastreuse à certaines industries privées, trouver des occupations de rapport, qui facilitent en même temps au colon soit l'apprentissage d'un métier sérieux, soit l'entretien de l'habileté professionnelle, qu'il peut posséder.”

Heeft men in Veenhuizen in den veldarbeid de oplossing van dit vraagstuk gehoopt te vinden, in België is men op grond van de ondervinding hier en elders opgedaan, tot de conclusie gekomen, dat „les travaux agricoles et notamment le défrichement des terrains encore incultes ne peuvent convenir qu'exceptionnellement, tant parceque ce genre de travaux, moins faciles à surveiller et qui s'exécutent avec plus de négligence, ne suffisent ni comme réapprentissage d'une vie laborieuse ni, pour le reclus du Dépôt, comme élément de la peine, que, parceque ce n'est pas la population agricole, qui fournit habituellement des recrues à l'armée du vaga-

bondage." ¹⁾ Een Koninklijk Besluit van 5 Januari 1894 (Moniteur Belge 8 Februari) heeft de algemeene regels van het werk aldus aangegeven :

- I^o. Verplicht werk voor alle valide geïnterneerden.
- II°. Voor zoover mogelijk moet de geïnterneerde zijn eigen ambacht uitoefenen; bestaat er in de inrichting een werkplaats voor dit ambacht, dan heeft hij hierop recht.
- III°. Vorming van zoo talrijk en verschillend mogelijke werkplaatsen, ten eerste om principe II zooveel mogelijk toe te passen; ten tweede omdat de vorming van een te groot aantal werklieden van een zelfde ambacht een niet te verontschuldigen concurrentie zou veroorzaken aan de vrije arbeiders in dit vak en bovendien den ontslagenen in den weg zou staan om werk te vinden.
- IV°. Om de prijzen niet te verlagen en geen voor de private industrie verderfelijke concurrentie te weeg te brengen is het den Staat verboden de voortbrengselen te verkoopen; maar, om improductief werk te vermijden, is vervaardiging toegestaan van voorwerpen, noodig voor de verschillende

¹⁾ Zoo waren, volgens eigen verklaring, van de voor de eerste maal te Veenhuizen opgenomen :

Uit de stad afkomstig		Uit het land afkomstig	
in 1890	257	in 1890	150
" 1891	311	" 1891	81
" 1892	342	" 1892	144
" 1893	286	" 1893	155

rijks-instellingen, te bepalen door den Minister van Justitie.

V^o. Loonregeling :

- a. In het Refuge wordt het loon (salaire) bepaald door de werkelijke waarde van het gewone handwerk, verminderd met de onderhoudskosten van den persoon en met de verliezen van grondstoffen door slecht werk tengevolge van onhandigheid of onwil.
- b. In het Dépôt is het loon slechts een vergoeding (gratification), geregeld eenerzijds naar het gedrag, anderzijds naar de beroepsvaardigheid van den geïnterneerde.

Tot zoover de uitvoering van de wet. De onmiddellijke resultaten hebben de juistheid der beginselen dezer wet volkomen bewezen, zooals uit een beschouwing der volgende cijfers blijkt :

In het Dépôt voor mannen te Hoogstraeten-Merxplas zijn

OPGENOMEN IN :	1891.	1892.	1893.
Januari	1147	1101	627
Februari	696	1044	550
Maart	1168	1343	679
April	1480	1296	568
Mei	1330	1116	656
Juni	1355	1061	624
Juli	1467	1002	559
Augustus	1375	910	622
September	1266	838	619
October	1613	868	745
November	1602	802	771
December	1772	851	783
Totaal	16571	12231	7803

EN ONTSLAGEN IN :	1891.	1892.	1893.
Januari	1342	1317	444
Februari.	1336	1333	453
Maart	1632	1483	796
April.	1530	948	788
Mei	1386	893	841
Juni	1299	1069	711
Juli	1351	943	545
Augustus	1297	872	703
September	1211	622	518
October	1467	729	500
November	1118	595	414
December	1265	505	478
Totaal.	16234	11309	7191

In het Dépôt te Brugge, waar de vrouwen verpleegd worden, zijn de cijfers als volgt:

OPGENOMEN IN :	1891.	1892.	1893.
Januari	137	142	70
Februari.	119	146	79
Maart	142	160	87
April.	154	138	63
Mei	126	132	77
Juni	125	140	96
Juli	169	113	81
Augustus	148	123	93
September	115	114	109
October	147	93	78
November	155	100	67
December	157	90	94
Totaal.	1674	1491	994

EN ONTSLAGEN IN :	1891.	1892.	1893.
Januari	138	150	60
Februari.	106	116	52
Maart	120	147	74
April.	163	97	67
Mei	147	102	65
Juni	138	97	84
Juli	122	108	65
Augustus	110	32	160
September	135	184	65
October	163	49	64
November	116	58	57
December	115	48	45
Totaal.	1573	1188	854

Zijn deze cijfers op zich zelf reeds een welsprekend bewijs voor de deugdelijke basis, waarop de Belgische wet rust, nog meer is dat het geval, wanneer men bedenkt, dat het totaal aantal der geïnterneerden in de verschillende inrichtingen op $\frac{1}{4}$ is teruggebracht.

Voor een belangrijk deel zijn deze goede resultaten ook te danken aan een in het jaar 1893 opgerichte vereeniging, die speciaal voor de menschen, die opgenomen zijn in een dépôt of een refuge, optreedt: de „société belge pour le patronage des mendiants et des

vagabonds", een particuliere vereeniging, die door de regeering op alle mogelijke wijzen wordt geholpen, zoozeer dat zij zelfs eenigszins het karakter aanneemt van een publiekrechtelijke instelling.

Tien à twaalf leden van deze vereeniging, die als membre-visiteur optreden, bezoeken twccmaal per week deze inrichtingen, om ieder bij zich te ontvangen, die het begeert; voornamelijk natuurlijk de personen, wier internement ongeveer verstreken is, en hen, wier tusschentijds ontslag op handen is.

„Voici le membre-visiteur à l'oeuvre”:

„Il a devant lui un rapport, qui le renseigne sur l'état civil personnel du reclus, son aptitude physique au travail, les noms de ses père et mère, leur décès, le nombre et l'âge de ses enfants, les noms de sa femme, son domicile de secours, sa profession, son casier judiciaire, le nombre de ses internements antérieurs aux Colonies, la date de son premier internement, celles de la dernière sortie de l'établissement et de la décision, qui l'a mis à nouveau à la disposition du Gouvernement, les peines disciplinaires encourues et enfin l'avis du Directeur relatif à sa libération anticipée. C'est sur cette piece que le membre-visiteur minutera aussi le sien et consignera les renseignements utiles au patronage du malheureux Médecin d'âmes, il va rechercher dans le passé les origines du mal et s'efforcer d'y trouver un point de repère, auquel il puisse rattacher le traitement du malade. Ces deux hommes jeteront ensemble un regard vers l'avenir, où il pourront entrevoir, peut-être, la dignité et le bien-être d'une vie

nouvelle, si différente de ces existences misérables et sans nom, qui se traînent dans les prisons et dans les Colonies.

Alors on discutera la possibilité d'une réconciliation entre époux, le pardon à implorer d'un père méconnu et justement irrité, le retour dans des ateliers où l'on a travaillé jadis avec honneur pendant de longues années, la reprise d'une profession hors du milieu où l'on s'était perdu ou l'expatriation dans un monde nouveau, pour ceux, dont l'éducation, les relations de famille, la position antérieure rendent difficile, sinon impossible, le relèvement dans le pays".

Blijkt het zodoende, dat er voor den geïnterneerde kans van slagen is, dan wordt door dit lid van de Patronage een verzoekschrift gestuurd naar den Minister van Justitie met vermelding der redenen, die hem bewegen tot in vrijheid stelling te adviseeren, echter niet, dan na eerst door een comité de placement, zetelend in de arrondissements-hoofdplaats, met onder-comités en correspondenten in de voornaamste gemeenten des lands, gecontroleerd te zijn.

Deze comités zijn het, die als „ambassadeurs du Malheur et du Répentir", optreden om werk of plaatsing te zoeken.

De bevolking dezer gestichten, die door de leden van de Patronage bezocht wordt, is in drie groote groepen te verdeelen:

1°. de zoogenaamde „vagabonds accidentels", menschen, die nooit vroeger met den rechter in aanraking zijn gekomen, maar die door omstandigheden buiten hun wil, als ziekte, achteruitgang van de industrie, werkstakingen etc. in de Refuge terecht gekomen zijn. Dezen vormen het belangrijkste deel van de resultaten door de Patronage verkregen.

2°. de menschen, die al een zeker aantal veroordeelingen achter den rug hebben, en ook al niet voor de eerste maal in deze inrichtingen opgenomen zijn; menschen, die de noodige geestkracht missen om alleen weer te recht te komen: die menigte, die men het best kenschetst als „grootte kinderen”.

Hier is natuurlijk een ruim arbeidsveld voor de Patronage, maar evenzeer blijven hier de decepties ook niet uit.

3°. de menschen, die hier een leven eindigen, dat grootendeels in gevangenissen is doorgebracht, en de souteneurs; meestal personen, waaraan de Patronage weinig doen kan.

In 1893 zijn op de boven beschreven wijze 2982 personen door de Patronage bezocht, waarvan door hare tusschenkomst 1482 ontslagen zijn — 847 uit het Dépôt en 635 uit het Refuge —; 1000 zelfs alleen op advies van den membre-visiteur. Actieve hulp van de Patronage hebben 500 ongelukkigen ondervonden, en wel aldus verdeeld:

150 personen werden als werkman geplaatst.

100 verzoeningen met familie werden tot stand gebracht.

5 invaliden werden opgenomen in gasthuizen.

14 menschen werden teruggebracht naar de plaats, waar zij de meeste kans hadden weer werk te zullen vinden.

11 personen werden geëmigreerd en

aan 220 geïnterneerden werd voorloopige hulp verleend.

Al bleven ook enkele teleurstellingen niet uit en bleek soms achteraf, dat de moeite aan een persoon besteed vruchteloos geweest was, toch mag men niet nalaten de resultaten van deze zoo jeudige

vereeniging hoogst belangrijk te noemen. Een woord van hulde mag dan ook niet onthouden worden aan Minister Le Jeune, aan wien deze noodzakelijke aanvulling van zijn wet, die zoozeer tot het verkrijgen van deze resultaten heeft medegewerkt, in hoofdzaak te danken is.

De zorgvuldige, rechtvaardige en degelijke behandeling van het bedelarij-vraagstuk in België en de daardoor verkregen resultaten, doen de Nederlandsche strafbepalingen tegen bedelaars en landloopers, met de rijks-werkinrichtingen in een allertreurigst daglicht verschijnen.

En dit te meer, nu in ons land alles aanwezig is, wat de Belgische oplossing van de kwestie, vereischt. In Veenhuizen heeft men een uitstekend maison de refuge, en in Hoorn een niet minder goed dépôt de mendicité. Mocht men hiertegen aanvoeren, dat Veenhuizen nu reeds hoofdzakelijk dit karakter vertoont door de groote vrijheid die de verpleegden, die daar met veldarbeid bezig gehouden worden, genieten, dat voor hen, die daar huisdiensten verrichten, als ziekenoppassers of als bedienden der ambtenaren of als zaalwachters, optreden, van straf eigenlijk zeer weinig te bemerken valt, dan dient in het oog gehouden te worden, dat, daargelaten, dat het lijnrecht in strijd is met de bedoeling van de wet, toch steeds de nota infamiae ook op hen rust, nu zij alleen door een rechterlijk vonnis hier kunnen komen, en dat dit stelsel toegepast in dezelfde inrichting als waar besliste misdadigers verblijven, nooit eenig resultaat kan opleveren.

In het Belgische stelsel met Veenhuizen — mits onder een gansch anderen naam — als maison de refuge en Hoorn als dépôt de mendicité; en in eene hiermede gepaard gaande goede regeling van de armenzorg, waardoor oude en invalide menschen geholpen worden, verbonden met een instelling als „la société belge pour le patronage des mendiants et des vagabonds”, in deze drie ligt mijns inziens ook voor ons land, de oplossing van het vraagstuk der bedelarij en der landlooperij.

BIJLAGEN.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

SHIA CEN

Large area of extremely faint, illegible text or markings, possibly bleed-through or very light handwriting.

Bijlage A.**Code Pénal.**

- Art. 269. De landlooperij is een wanbedrijf.
- Art. 270. Landloopers of geboefte zijn diegenen, die noch vaste woonplaats, noch middelen van bestaan hebben, en geenerlei ambacht of beroep gewoon zijn te oefenen.
- Art. 271. Landloopers of geboefte, die wettelijk voor zoodanig verklaard zijn, zullen te dier zake alleen, met drie of zes maanden gevangenis gestraft worden, en na het ondergaan van hun straf, ter beschikking van de hooge regeering blijven voor zoodanigen tijd, als zij bepalen zal, in aanmerking van hun gedrag.
- Art. 272. De personen, die bij vonnis voor landloopers verklaard worden, zullen, in gevalle zij vreemdelingen zijn, op last van de hooge regeering, buiten het rijksgebied gebracht mogen worden.
- Art. 273. De landloopers, die in Frankrijk geboren zijn, zullen na een vonnis, zelfs dat in kracht van gewijsde zaak is gegaan, opgeëischt mogen worden bij handeling van den municipalen raad der gemeente, waarin ze geboren zijn, of door eenen genoegzaam gegoeden burger verborgd mogen worden.

In gevalle de hooge regeering den opeisch toestaat, of den borgtocht aanneemt, zullen de dus opgeëichte of verborgde personen op haar bevel, naar de gemeente,

die hen opgeëischt of welke hun op verzoek van den borg tot verblijf gegeven zal worden, verzonden of gebracht worden.

Art. 274. Al wie gevonden zal worden te bedelen in eene plaats, voor welke eene openbare inrichting tot voorkoming van bedelarij in stand is, zal met drie tot zes maanden gevangenis gestraft, en na het uiteinde der straf in het bedelaarshuis gebracht worden.

Art. 275. In de plaatsen, waar nog geen zoodanige inrichtingen in stand zijn, zullen degenen, die bij gezonden lijve hun werk van bedelen maken, met één tot drie maanden gevangenis gestraft worden.

In geval zij buiten het kanton van hun woning gevat worden, zullen zij met een gevangenis van zes maanden tot twee jaren gestraft worden.

Art. 276. Alle bedelaars, zelfs niet van gezonden lijve, die dreigementen zullen gebruikt hebben, of zonder verlof van den eigenaar of van iemand van den huize, binnengetreden zullen zijn, hetzij in eene woning, hetzij in een daartoe behoorende besloten plaats, of die kwetsuren of krankten veinzen, of die in verbinding bedelen, tenware man of vrouw, vader of moeder en hunne kleine kinderen, of een blinde en zijn geleider, zullen met gevangenis van zes maanden tot twee jaren gestraft worden.

Art. 277. Alle bedelaar of landlooper, die gevat wordt, op eenige wijze vermomd zijnde, Of geweer bij zich hebbende, schoon hij daar geen gebruik van gemaakt noch mede bedreigd mocht hebben, Of vijlen, haken, of andere werktuigen bij zich hebbende, die geschikt zouden mogen zijn, hetzij tot plegen

van diefstallen of andere wanbedrijven, hetzij om hem in staat te stellen van in de huizen te komen of door te dringen,

Zal gestraft worden met twee tot vijf jaren gevangenis.

Art. 278. Alle bedelaar of landlooper, die gevonden zal worden eenig goed bij zich te hebben van meer dan honderd franken waarde, zonder te kunnen bewijzen, hoe hij daaraan gekomen is, zal gestraft worden met de straf, bij artikel 276 gesteld.

Art. 279. Alle bedelaar of landlooper, die eenige daad van geweld, hoegenaamd ook, jegens de personen gepleegd zal hebben, zal gestraft worden met het tuchthuis (van vijf tot tien jaren), onverminderd de zwaarder straffen, zoo er die vallen, naarmate van de soort en omstandigheden der feitelijkeit.

Art. 280. Alle landlooper of bedelaar, die een misdad begaan zal hebben, de straf van dwangarbeid voor een tijd medebrengende, zal bovendien gebrandmerkt worden.

Art. 281. De straffen bij dit wetboek gesteld tegen degenen, die zich van valsche getuigschriften, valsche paspoorten of valsche reisorders bedienen, zullen altijd tot het hoogste (of maximum) in hare soort gebracht moeten worden, wanneer zij landloopers of bedelaars opgelegd worden.

Art. 282. De landloopers of bedelaars, die de straffen, bij de vorige artikelen gesteld, ondergaan zullen hebben, zullen, na het uiteinde dier straffen, ter beschikking van de hooge regeering blijven.

Bijlage B.

Ontwerp W. v. Sr. 1815, B. II tit. X.

Van bedelaars en vagebonden.

- Art. 349. Die, in plaats van met werken den kost te winnen, of ondersteuning van de armen-fondsen te vragen, zich moedwillig overgeven en hun werk maken, om in de steden, dorpen of plaatsen, alwaar zij t'huis behooren, langs de straten of wegen, of aan de huizen der ingezetenen, zelve te bedelen, of hunne kinderen te doen bedelen, zullen voor de eerste reis gestraft worden met gevangenis van ééne of twee weken; — andermaal daarop betrapt wordende, met gevangenis van zes weken; en voor de derde maal, met gelijke gevangenis en altoosdurend bannissement uit dezelve stad, dorp of plaats.
- Art. 350. Die zoodanige bedelarij bedrijven, of door hunne kinderen doen bedrijven buiten de stad, dorp of plaats, alwaar zij t'huis behooren, doch echter binnen dezelfde Provincie, zullen voor de eerste reis gestraft worden met gevangenis van ééne of twee weken; — voor de tweede reis in dezelfde of eenige andere stad, dorp of plaats van dezelfde Provincie daarop betrapt wordende, met gevangenis van zes weken, en altoosdurend bannissement uit de stad, dorp of plaats, alwaar de tweede bedelarij is bedreven; — en voorts de derde maal met gelijke gevangenis en altoosdurend bannissement uit de Provincie.
- Art. 351. Die zoodanige bedelarij bedrijven, of door hunne kinderen doen bedrijven in eene andere Provincie, dan waar

zij t'huis behooren, zullen voor de eerste reis gestraft worden met gevangenis van ééne of twee weken; en andermaal daarop betrapt wordende, dadelijk voor altijd worden gebannen uit de Provincie, alwaar zoodanige bedelarij is gepleegd.

Art. 352. Al wie binnen dezen Staat een zwervend leven leiden, hetzij inboorling, hetzij uitlander, zonder ergens hier te Lande eene vaste woonplaats te hebben, of eenige kostwinning uit te oefenen, zullen, ingeval van bedelarij hetzij door hen zelve of op hunnen last door hunne kinderen bedreven wordende, gestraft worden, voor de eerste reis met eene gevangenis van zes weken, mitsgaders altoosdurend bannissement uit de Provincie, waar de bedelarij is bedreven; en daarna, wederom daarop in de eene of andere Provincie betrapt wordende, met gevangenis van zes maanden, en altoosdurend bannissement uit den geheelen Staat.

Art. 353. Wanneer eenige bedelaren hun bedrijf mogten plegen ten getale van twee of meer personen bij elkander (niet zijnde man en vrouw, vader of moeder met hunne kleine kinderen, of wel een blinde met zijn geleider), of wel alleen, doch gepaard met insolentiën, brutaliteiten of dreigementen; alsmede wanneer eenig bedelaar, buiten kennis van de eigenaren of bewoners, in eenige huizen, gebouwen, getimmerten of besloten erven mogt zijn ingeslopen, of op de gedane aanmaning van de beslotene erven, of ook van de opene erven of velden, waarop hij zich mogt hebben begeven, niet aanstonds wilde vertrekken, zullen zij deswege worden gestraft met gevangenis ten hoogste van twee jaren, onverminderd de bepalingen van de voorgaande artikelen.

Art. 354. Alle bedelaren, die zich verkleed of vermomd hebben;

of die valschelijk eenige ziekten of gebreken vertoonen of voorwenden; gelijk ook die zich bedienen van paspoorten, of andere diergelijke certificaten, ten behoeve van andere personen afgegeven, of door henzelve onder bedriegelijke voorgevens bekomen; of wanneer zij gevonden worden voorzien te zijn van eenige geweren of wapenen, hetzij openlijk of bedektelijk gedragen wordende, of met breekijzers, touwen, ladders, of andere tot het plegen van dieverijen of andere misdaden geschikte instrumenten, zonder daarvan eenige voldoende reden te kunnen geven, zullen deswege worden gestraft met gevangenis voor den tijd van ten hoogste drie jaren; onverminderd de bepalingen van de vier eerste Artikelen van dezen Titel.

Art. 355. De voorschriften, in dezen Titel voorkomende, zullen geenszins strekken om te verminderen de straffen bij dit Wetboek tegen diefstal, roof, geweldenarijen, gevaarlijke of zware bedreigingen, valschheid, bedrog of andere misdaden vastgesteld, gelijk ook niet de straffen der overtreding van bannissement; voor zooverre de bedelaars bevonden mogten worden ook daaraan zich te hebben schuldig gemaakt; in alle welke gevallen de Regter in het bepalen der straf ook op de gepleegde bedelarij behoorlijk acht zal geven.

Art. 356. Al wie zijn werk maakt om bedelaars of vagebonden te herbergen of aan dezelve schuilplaats te verleenen, zal met gevangenis of bannissement, den tijd van één jaar niet te boven gaande, gestraft worden.

Bijlage C.

Ontwerp W. v. Sr. 1827.

- Art. 341. Die zich moedwillig overgeven en hun werk maken, om in de gemeenten, alwaar zij t'huis behooren, langs de straten of wegen, of aan de huizen der ingezetenen, zelve te bedelen, of hunne kinderen te doen bedelen, zullen voor de eerste reis gestraft worden met gevangenis, te water en te brood voor den tijd van drie dagen; wederom daarop betrapt wordende, met gelijke gevangenis voor den tijd van zes dagen, en zullen dezelve na den afloop van dien worden verzonden naar eene der bedelaarsgestichten, in het Koningrijk bestaande.
- Art. 342. Die zoodanige bedelarij bedrijven, of door hunne kinderen doen bedrijven buiten de gemeente alwaar ze t'huis behooren, zullen, voor de eerste reis, gestraft worden met gevangenis te water en te brood voor den tijd van zes dagen; voor de tweede reis, in dezelfde of eenige andere gemeente, dan die waar zij te huis behooren, daarop betrapt wordende, zullen gestraft worden met gelijke gevangenis van niet minder dan zes en niet meer dan veertien dagen, en zullen zij daarna worden opgezonden naar eene der bedelaarsgestichten, in het Koningrijk bestaande
- Art. 343. Alle vreemdelingen, die binnen dit Koningrijk een zwervend leven leiden, zonder ergens hier te lande eene vaste woonplaats te hebben, of eenige kostwinning uit te oefenen, zullen, ingeval van bedelarij, hetzij door hen zelve, of op hunnen last door hunne kinderen be-

dreven wordende , gestraft worden, te water en te brood voor niet minder dan zes en niet meer dan veertien dagen , en zullen na het uiteinde van dien over de grenzen van het Koningrijk en , in zooverre doenlijk , naar het land hunner wooning gebragt worden.

Inboorlingen zullen in hetzelfde geval met eene gelijke gevangenis gestraft worden , en daarna naar eene der bedelaarsgestichten , in dit Koningrijk bestaande, worden opgezonden.

Art. 344. Wanneer eenige bedelaren hun bedrijf mogten plegen ten getale van twee of meer personen bij elkander (niet zijnde man en vrouw , vader of moeder met hunne kleine kinderen , of wel een blinde met zijn geleider) of wel alleen , doch gepaard met insolentiën , brutaliteiten of dreigementen ; alsmede wanneer eenig bedelaar , buiten kennis van de eigenaren of bewoners , in eenige huizen, gebouwen , schuren , getimmerten of besloten erven mogt zijn ingesloopen , of op de gedane aanmaning, van de besloten erven , of ook van de opene erven en velden , waarop hij zich mogt hebben begeven , niet aanstonds wilde vertrekken ; zullen zij deswege worden gestraft met gevangenis van ten hoogste een jaar , onverminderd de bepalingen van de voorgaande artikelen.

Art. 345. Alle bedelaren , die zich verkleed of vermomd hebben , of die valschelijk eenige ziekten of gebreken vertoonen of voorwenden , gelijk ook die zich bedienen van paspoorten of andere diergelijke certificaten , ten behoeve van andere personen afgegeven , of door hen zelve onder bedriegelijke voorgevens bekomen ; of wanneer zij gevonden worden voorzien te zijn van eenige geweren of wapenen , hetzij openlijk of bedektelijk gedragen wordende , of met breekijzers , touwen , ladders of andere

tot het plegen van dieverijen of andere misdaden geschikte instrumenten, zonder daarvan eenige voldoende reden te kunnen geven, zullen deswege worden gestraft met gevangenis voor den tijd van ten hoogste twee jaren, onverminderd de bepalingen van de drie eerste artikelen van dezen titel.

Art. 346. De voorschriften, in dezen titel voorkomende, zullen geenszins strekken om te verminderen de straffen bij dit Wetboek tegen diefstal, roof, geweldenarijen, gevaarlijke of zware bedreigingen, valsheid, bedrog of andere misdrijven vastgesteld, voor zooverre de bedelaars mogten bevonden worden ook daaraan zich te hebben schuldig gemaakt; in alle welke gevallen de Regter in het bepalen der straf ook op de gepleegde bedelarij behoorlijk acht zal geven.

Art. 347. Al wie zijn werk maakt om bedelaars of vagebonden te herbergen of aan dezelve schuilplaats te verleenen, zal met gevangenis of bannissement, den tijd van één jaar niet te boven gaande, gestraft worden.

Bijlage D.

Ontwerp W. v. Sr. 1842. Bk. II § 3.

Art. 2. Al wie een zwervend leven leidt zonder vaste woon- of verblijfplaats in dit Rijk, en zonder middelen van bestaan, en die doorgaande geenerlei ambacht of beroep uitoefent, zal als landlooper gestraft worden met correcti-

- onnele gevangenisstraf van ten minste veertien dagen en ten langste drie maanden.
- Art. 3. Hij die als landlooper is veroordeeld, zal na het ondergaan zijner straf op last der Regceering en voor eenen tijd door dezelve te bepalen, welke echter dien van vijf jaren niet zal kunnen te boven gaan, naar een bedelaarsgesticht kunnen worden overgebracht.
- Art. 4. Al wie in de gemeente, alwaar hij te huis behoort, langs de straten of wegen of aan de huizen der ingezetenen bedelt of zijne kinderen doet bedelen, zal gestraft worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste acht en ten langste veertien dagen.
- Ingeval van herhaling van hetzelfde wanbedrijf zal hij worden gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten minste acht dagen en ten langste drie maanden, en na het ondergaan zijner straf op last der Regeering, en voor eenen door dezelve te bepalen tijd, welke echter dien van vijf jaren niet zal kunnen te boven gaan, naar een bedelaarsgesticht kunnen worden overgebracht.
- Art. 5. Indien de daden, in het vorige artikel vermeld, buiten de gemeente, waar de schuldigen te huis behooren, zijn gepleegd, zullen zij worden gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten minste acht dagen en ten langste eene maand; en in geval van herhaling, met correctionnele gevangenisstraf van ten minste veertien dagen en ten langste vijf maanden.
- Art. 6. Indien de bedelarij gepleegd wordt door twee of meer personen bij elkander (niet zijnde man en vrouw, vader of moeder met hunne kinderen of wel een blinde of gebrekkelijke met zijnen geleider); alsmede, wanneer een bedelaar, buiten kennis of toestemming van de eigenaren of bewoners, in eenige gebouwen of aanhoorigheden daar-

van, of in eenige besloten erven mogt zijn ingeslopen, of wel valschelijk eenige ziekte of gebrek vertoont of voorwendt, zullen zij, die zich aan het een of ander schuldig maken, gestraft worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste acht dagen en ten langste een jaar.

Art. 7. Alle bedelaars of landloopers, die zich vermomd hebben of die gevonden worden in het bezit, hetzij van eenige wapenen of breekijzers of van eenige tot het plegen van diefstal of andere misdrijven geschikte werktuigen of voorwerpen, of wel van goederen, niet tot hun gewoon gebruik dienende zonder voor dat bezit eenige voldoende reden te kunnen geven, zullen gestraft worden met correctionnele gevangenisstraf van ten minste een maand en ten langste twee jaren.

Art. 8. De schuldigen, in de drie vorige artikelen vermeld, zullen na het ondergaan hunner straf, op last der Regeering en voor eenen door dezelve te bepalen tijd, welke echter dien van tien jaren niet zal kunnen te boven gaan, naar een bedelaarsgesticht kunnen worden overgebracht.

Bijlage E.

Ontwerp Wetb. v. Sr. 1847. Bk. II § 3.

Art. 4. Voor landlooper wordt gehouden die, zwervend en zonder middelen van bestaan gevonden, niet bewijst een vaste verblijfplaats binnen het Rijk te hebben of gewoon te zijn eenig ambacht of beroep uit te oefenen.

Art. 5. De landlooper wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste twee maanden gestraft.

Art. 6. Bedelarij wordt met correctionnele gevangenisstraf van ten langste veertien dagen en, bij herhaling, van ten langste twee maanden gestraft.

Deze straffen kunnen worden verdubbeld, indien de daad gepleegd is buiten de gemeente, waar de dader te huis behoort.

Art. 7. Bedelarij wordt gestraft met correctionnele gevangenisstraf van ten langste zes maanden, indien:

1°. zij door twee of meerdere personen bij elkander is gepleegd;

Van deze bepaling zijn uitgezonderd kinderen beneden de tien jaren, man en vrouw, ouders met hunne kinderen of kleinkinderen beneden de tien jaren, en de gebrekkelijke, die eenen geleider behoeft, met zijnen geleider;

2°. de dader een gebouw of vaartuig buiten toestemming van den bewoner is binnengetreten, of een erf, waarop hij zich heeft begeven, niet onverwijld op de aanmaning van den bewoner vrijwillig heeft verlaten;

3°. de dader ziekte, kwalen of zwakheid heeft voorgewend;

4°. de dader zich beledigingen of bedreigingen heeft veroorloofd.

Art. 8. Bedelarij wordt gestraft met correctionnele gevangenisstraf van één tot zes maanden, indien:

1°. Zij bij nacht ten platten lande buiten de kom der dorpen is gepleegd;

2°. de dader zich feitelijkheden heeft veroorloofd;

Indien twee of meer der zes in dit en het voorgaand

artikel vermelde omstandigheden te zamen komen ,
is de gevangenisstraf van één maand tot één jaar.

- Art. 9. De landlooper of bedelaar wordt met correctionnelle gevangenisstraf van één maand tot twee jaren gestraft , indien hij zich vermomd heeft of gevonden is in het bezit van wapenen of andere voorwerpen , geschikt tot het plegen gewelddadigheden tegen personen of goederen of van eenige zaak van eene , met betrekking tot zijnen toestand , buitengewone waarde , welke niet tot zijn gewoon gebruik diende , en wier bezit hij op geene voldoende wijze heeft kunnen rechtvaardigen.
- Art. 10. In de gevallen , bij de vijf voorgaande artikelen voorzien , kan de rechter bevelen , dat de schuldige , na zijne straf ondergaan te hebben , voor eenen door de Regeering te bepalen tijd , doch van ten langste vijf jaren , naar een bedelaarsgesticht worde overgebracht.
- Indien zoodanig bevel is gegeven , en een gemeentebestuur den veroordeelde opeischt , of eenig ingezeten , onder borgtocht voor zijn te houden goed gedrag instaat , blijft het aan de regeering vrij om den veroordeelde , in plaats van naar een bedelaars-gesticht , naar de gemeente te doen overbrengen , door wier bestuur hij is opgeëischt , of naar die , welke door dien ingezeten is aangewezen.
- Art. 11. De bepalingen van het voorgaand artikel zijn niet toepasselijk op vreemde landloopers of bedelaars. Ten opzichte van hen kan de rechter , in diezelfde gevallen , bevelen dat zij , na hunne straf ondergaan te hebben , over de grenzen des rijks worden gebracht.
- Art. 12. Indien het bevel tot overbrenging over de grenzen des rijks door van den wil der regeering onafhankelijke omstandigheden niet kan worden uitgevoerd , heeft zij de

bevoegdheid om den veroordeelde, in plaats van over de grenzen, voor eenen tijd van ten langste vijf jaren naar een bedelaars-gesticht te doen overbrengen.

Art. 13. Geen straf wordt ter zake van het wanbedrijf, in het eerste lid van artikel 6 genoemd, uitgesproken, indien blijkt dat de dader in zijn onderhoud niet heeft kunnen voorzien, en zich vruchteloos vóór de begane daad aan het bevoegd gezag, ter overbrenging naar een bedelaars-gesticht, heeft aangemeld.

De rechter kan desniettemin zijne opzending naar een bedelaars-gesticht gelasten voor eenen tijd, door de regeering te bepalen, doch van ten langste vijf jaren.

Bijlage F.

Artikel 19 der Wet van 29 Juni 1854 (Stbl. n°. 102).

Vervangende de artt. 271 laatste gedeelte, 272, 273, 274 en 282 van den Code Pénal door de volgende bepalingen:

Die bedelende wordt gevonden in eene plaats, voor welke eene openbare inrichting tot voorkoming van bedelarij bestaat, wordt gestraft met gevangenis van veertien dagen tot zes maanden.

De rechter kan gelasten, dat landloopers en bedelaars na het uiteinde der gevangenisstraf naar een bedelaars-gesticht of werkhuis zullen worden overgebracht. De last tot overbrenging is verplichtend ten aanzien van hen, die reeds eenmaal wegens landlooperij of bedelarij zijn veroordeeld.

Veroordeelde landloopers en bedelaars, welke vreemdelingen zijn, kunnen ten allen tijde op last der regeering over de grenzen worden geleid.

Bijlage G.

Ontwerp-wet tot wijziging van art. 19 der Wet van 29 Juni 1854 (Stbl. 102).

*Ingediend bij Koninklijke boodschap van 29 April 1874, tevens
ter vervanging van 275 Code Pénal.*

Hij die bedelt wordt gestraft met eene gevangenisstraf van zes dagen tot drie maanden.

Niet strafbaar is het indien blijkt, dat de dader niet in staat is om te werken en dat hij zich bij de betrokken arbesturen en bij het gemeentebestuur vruchteloos om de noodige ondersteuning heeft aangemeld.

De rechter kan gelasten, dat landloopers en bedelaars, die reeds eenmaal wegens landlooperij of bedelarij zijn veroordeeld geweest, na het uiteinde der gevangenisstraf naar een bedelaarsgesticht of werkhuis zullen worden overgebracht.

Het verblijf van veroordeelde landloopers en bedelaars in een bedelaarsgesticht of werkhuis kan telkenmale den tijd van drie jaren niet te boven gaan.

Veroordeelde landloopers en bedelaars, welke vreemdelingen zijn, kunnen ten allen tijde op last der regeering over de grenzen worden geleid.

Dit ontw. is in den loop der behandeling aldus gewijzigd :

Hij die bedelt wordt gestraft met een gevangenisstraf van zes dagen tot drie maanden, tenzij blijkt, dat op zijne aanvraag om onderstand, vallende in de termen van art. 22 van de wet tot regeling van het armbestuur, door het in dit artikel aangewezen bestuur afwijzend werd beslist.

De rechter kan gelasten, dat landloopers en bedelaars, die wegens landlooperij of bedelarij reeds zijn veroordeeld geweest, na het einde der gevangenisstraf naar een bedelaarsgesticht of werkhuis zullen worden overgebracht.

Het verblijf van veroordeelde landloopers en bedelaars in een bedelaarsgesticht of werkhuis kan telkenmale den tijd van drie jaren niet te boven gaan.

Veroordeelde landloopers en bedelaars, welke vreemdelingen zijn, kunnen ten allen tijde op last der regeering over de grenzen worden geleid.

Nader gewijzigd ontw. v. wet.

Hij, die bedelt, wordt gestraft met een gevangenisstraf van zes dagen tot drie maanden.

Niet strafbaar is hij, op wiens aanvraag om onderstand door het in art. 22 der wet tot regeling van het armbestuur aangewezen bestuur afwijzend werd beslist, wanneer de rechter oordeelt, dat die aanvraag viel in de termen dier bepaling.

De rechter kan gelasten, dat landloopers en bedelaars enz.

Zie verder boven: gewijzigd ontwerp.

Bijlage H.**Ontwerp Wetb. van Strafr. Staatscommissie 1875.**

Art. 152. Hij, die, niet gewoon eenig beroep uit te oefenen, van bedelen een kostwinning maakt, wordt gestraft met gevangenisstraf van hoogstens drie maanden.

Niet strafbaar is hij, van wien blijkt dat hij, tot werken niet in staat en behoeftig, zich vruchteloos tot het verkrijgen van onderstand bij de betrokken arm- of gemeente-besturen heeft aangemeld.

Art. 153. Zij, die, hetzij met gebruikmaking van middelen, geschikt om vrees aan te jagen, hetzij in vereeniging van drie of meer personen, niet tot hetzelfde huisgezin behorende, bedelen, worden gestraft met gevangenisstraf van hoogstens negen maanden.

Art. 154. Hij, die, zonder middelen van bestaan en niet gewoon eenig beroep uit te oefenen, rondzwerft, wordt gestraft met gevangenisstraf van hoogstens drie maanden.

Zij, die, hetzij met gebruikmaking van middelen, geschikt om iemand vrees aan te jagen, hetzij in vereeniging van drie of meer personen, niet tot hetzelfde huisgezin behorende, zonder middelen van bestaan en niet gewoon eenig beroep uit te oefenen, rondzwerfen, worden gestraft met gevangenisstraf van hoogstens negen maanden.

Art. 155. De schuldige aan een der in de artikelen 152—154 omschreven misdrijven kan daarenboven, zoo hij tot werken in staat is, tot plaatsing in een rijkswerkinrichting worden veroordeeld.

Art. 533. Hij, die bedelt, wordt gestraft met hechtenis van hoogstens twaalf dagen.

Indien de schuldige binnen het laatste jaar wegens deze overtreding is veroordeeld, kan de straf met een derde worden verhoogd.

Niet strafbaar is hij, van wien blijkt dat hij, behoeftig zijnde, zich vruchteloos tot het verkrijgen van onderstand bij de betrokken arm- of gemeentebesturen heeft aangemeld.

Bijlage I.

Oorspronkelijk Regeeringsontwerp. Wetb. van Strafr.

Art. 150. Hij, die, niet gewoon eenig beroep uit te oefenen, van bedelen eene gewoonte maakt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden.

Niet strafbaar is hij, die zich vruchteloos om onderstand heeft aangemeld bij het burgerlijk bestuur, bevoegd om de aanvraag in te willigen, indien blijkt dat onderstand voor hem volstrekt onvermijdelijk was.

Art. 151. Zij, die, hetzij met gebruikmaking van middelen, geschikt om vrees aan te jagen, hetzij in vereeniging van twee of meer personen, niet tot hetzelfde huisgezin behorende, bedelen, worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste negen maanden.

Art. 152. Hij, die, zonder middelen van bestaan en niet gewoon eenig beroep uit te oefenen, rondzwerft, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden.

Zij, die, hetzij met gebruikmaking van middelen, geschikt om vrees aan te jagen, hetzij in vereeniging van twee of meer personen, niet tot hetzelfde huisgezin behoorende, zonder middelen van bestaan en niet gewoon eenig beroep uit te oefenen, rondzwerven, worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste negen maanden.

Art. 153. De schuldige aan een der in de artikelen 150—152 omschreven misdrijven kan daarenboven, zoo hij tot werken in staat is, tot plaatsing in eene rijkswerk-richting worden veroordeeld.

Art. 489. Hij, die bedelt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste twaalf dagen.

Indien tijdens het plegen van de overtreding nog geen jaar is verlopen, sedert de schuldige wegens dezelfde overtreding is veroordeeld, kan de straf met een derde worden verhoogd.

Niet strafbaar is hij, die zich vruchteloos om onderstand heeft aangemeld bij het burgerlijk bestuur, bevoegd om de aanvraag in te willigen, indien blijkt dat onderstand voor hem volstrekt onvermijdelijk was.

Bijlage K.

Gewijzigd Regeeringsontwerp. Wetb. van Strafr.

Art. 429 (nieuw). Hij, die in 't openbaar bedelt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste twaalf dagen.

Art. 430 (nieuw). Bedelarij, door drie of meer vereenigde perso-

nen boven den leeftijd van zestien jaren , wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste drie maanden.

- Art. 431 (nieuw). Indien tijdens het plegen van een der in de beide vorige artikelen omschreven overtredingen nog geen jaar verlopen is, sedert de schuldige wegens een dezer overtredingen onherroepelijk is veroordeeld, kan de straf met een derde worden verhoogd en de schuldige, zoo hij tot werken in staat is, tot plaatsing in eene Rijkswerkinrichting worden veroordeeld.

**Wetboek van Strafrecht, zooals het is vastgesteld
bij de wet van 3 Maart 1881, Stbl. n°. 35.**

- Art. 432. Hij, die in het openbaar bedelt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste twaalf dagen.
- Art. 433. Bedelarij door drie of meer vereenigde personen boven den leeftijd van zestien jaren, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste drie maanden.
- Art. 434. Indien tijdens het plegen van eene der in de beide vorige artikelen omschreven overtredingen nog geen jaar is verlopen, sedert de schuldige wegens eene der overtredingen onherroepelijk is veroordeeld, kan de straf met een derde worden verhoogd en de schuldige, zoo hij tot werken in staat is, tot plaatsing in een rijkswerkinrichting worden veroordeeld voor ten hoogste drie jaren.
-

Bijlage L.**Oorspronkelijk Regeeringsontwerp tot wijziging van
het Wetboek van Strafrecht.**

Art. 432. Hij, die in het openbaar bedelt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste twaalf dagen.

Met dezelfde straf wordt, als schuldig aan landlooperij, gestraft hij, die zonder middelen van bestaan en niet gewoon eenig beroep uit te oefenen, rondzwerft.

Art. 433. Overtredingen, bedoeld in 't vorig artikel, gepleegd door drie of meer vereenigde personen boven den leeftijd van zestien jaren, worden gestraft met hechtenis van ten hoogste drie maanden.

Art. 434. De schuldige aan eene der in de beide vorige artikelen omschreven overtredingen kan bovendien, zoo hij tot werken in staat is, tot plaatsing in een rijkswerkinrichting worden veroordeeld voor ten hoogste drie jaren.

**Gewijzigd ontwerp tot wijziging van het Wetboek
van Strafrecht.**

Art. 432. Hij, die in het openbaar bedelt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste twaalf dagen.

Met dezelfde straf wordt, als schuldig aan landlooperij, gestraft hij, die zonder middelen van bestaan rondzwerft.

- Art. 433. Bedelarij of landlooperij, gepleegd door drie of meer vereenigde personen boven den leeftijd van zestien jaren, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste drie maanden.
- Art. 434. De schuldige aan eene der in de beide vorige artikelen omschreven overtredingen kan bovendien, zoo hij tot werken in staat is, tot plaatsing in een rijkswerkinrichting worden veroordeeld voor ten hoogste drie jaren.
-

**Wetboek van Strafrecht, zooals het is gewijzigd bij
de wet van 15 Januari 1886, Stbl. n°. 6.**

- Art. 432. Met hechtenis van ten hoogste twaalf dagen wordt gestraft:
- 1°. als schuldig aan bedelarij, hij die in het openbaar bedelt;
 - 2°. als schuldig aan landlooperij, hij die zonder middelen van bestaan rondzwerft.
- Art. 433. Bedelarij of landlooperij, gepleegd door drie of meer personen boven den leeftijd van zestien jaren, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste drie maanden.
- Art. 434. De schuldige aan eene der in de beide vorige artikelen omschreven overtredingen kan bovendien, zoo hij tot werken in staat is, tot plaatsing in een rijkswerkinrichting worden veroordeeld voor ten hoogste drie jaren.
-

Bijlage M.**Wet van 27 November 1891.**

Pour la répression du vagabondage et de la mendicité.

- Art. 1. Le gouvernement organisera pour la répression du vagabondage et de la mendicité, des établissements de correction sous la dénomination de dépôts de mendicité et des maisons de refuge, et des écoles de bienfaisance.
- Art. 2. Les établissements de correction dont il est fait mention à l'article précédent, seront affectés exclusivement à l'internement des individus que l'autorité judiciaire mettra à la disposition du gouvernement pour être enfermés dans un dépôt de mendicité. Les maisons de refuge dont il est fait mention au même article seront exclusivement affectées à l'enternement des individus que l'autorité judiciaire mettra à la disposition du Gouvernement pour y être internés et des individus dont l'internement dans une maison de refuge sera requis par l'autorité communale.
- Les écoles de bienfaisance seront affectées aux individus âgés de moins de dix-huit ans accomplis, qui seront mis par l'autorité judiciaire à la disposition du Gouvernement ou dont l'admission aura été demandée par l'autorité communale.
- Art. 3. Les individus âgés de plus de dix-huit ans accomplis, dont l'internement dans une maison de refuge sera requis par l'autorité communale, y seront admis lorsqu'ils s'y présenteront volontairement, munis de l'ampliation de l'arrêté d'un collègue des bourgmestre et échevins requérant leur admission.

- Art. 4. Lorsque l'internement dans une maison de refuge aura été requis par une administration communale, les frais d'entretien seront à la charge de la commune.
- Art. 5. Les individus âgés de moins de vingt et un ans accomplis, qui seront internés dans les dépôts de mendicité, y seront entièrement séparés des reclus ayant dépassé cet âge.
- Art. 6. Les individus valides internés dans un dépôt de mendicité ou dans une maison de refuge seront astreints aux travaux prescrits dans l'établissement.
Ils recevront, sauf retrait par mesure disciplinaire un salaire journalier sur lequel une retenue sera opérée pour former leur masse de sortie.
Le Ministre de la justice fixera pour les diverses catégories dans lesquelles les reclus seront rangés et d'après les travaux aux quels ils seront employés le taux du salaire et le montant de la retenue.
Les masses de sortie seront délivrées aux intéressés, partie en espèces, partie en vêtements et outils.
- Art. 7. Le régime intérieur et la discipline des établissements seront réglés par arrêté royal.
Les détenus peuvent être soumis au régime de la séparation.
- Art. 8. Tout individu trouvé en état de vagabondage sera arrêté et traduit devant le tribunal de police.
Sont assimilés aux vagabonds, les souteneurs de filles publiques.
- Art. 9. Tout individu trouvé mendiant pourra être arrêté et traduit devant le tribunal de police.
- Art. 10. Les étrangers adultes et valides ne résidant pas en Belgique qui seront trouvés mendiant ou en état de vagabondage seront immédiatement reconduits à la frontière.
- Art. 11. Par dérogation à l'article 3 de la loi du 1er Mai 1849, le Ministère public devant lequel les individus mis en

état d'arrestation en vertu de la présente loi seront amenés, pourra ordonner que l'inculpé sera mis provisoirement en liberté.

Le juge de paix en disposera de même lorsqu'il ne statuera pas immédiatement sur la poursuite.

- Art. 12. Les juges de paix vérifient l'identité, l'âge, l'état physique, l'état mental et le genre de vie des individus traduits devant le tribunal de police du chef de vagabondage ou de mendicité.
- Art. 13. Ils mettent à la disposition du Gouvernement, pour être enfermés dans un dépôt de mendicité, pendant deux ans au moins et sept ans au plus, les individus valides qui, au lieu de demander au travail leurs moyens de subsistance, exploitent la charité, comme mendiants de profession; les individus qui, par fainéantise, ivrognerie ou dérèglement de mœurs, vivent en état de vagabondage; les souteneurs de filles publiques.
- Art. 14. Les tribunaux correctionnels pourront mettre à la disposition du Gouvernement, pour être enfermés dans un dépôt de mendicité, pendant un an au moins et sept ans au plus, après leur peine subie, les vagabonds et mendiants qu'ils condamneront à un emprisonnement de moins d'un an du chef d'une infraction prévue par la législation pénale.
- Art. 15. Le Ministre de la justice fera mettre en liberté les individus enfermés dans un dépôt de mendicité, dont il jugera inutile de prolonger l'internement jusqu'au terme fixé par le tribunal.
- Art. 16. Les juges de paix pourront mettre à la disposition du Gouvernement, pour être internés dans une maison de refuge, les individus trouvés en état de vagabondage, ou mendiant, sans aucune des circonstances ci-dessus mentionnées à l'article 13.

Art. 17. Les individus internés dans les maisons de refuge seront mis en liberté lorsque leur masse de sortie aura atteint le chiffre qui sera fixé par le Ministre de la justice, pour les diverses catégories dans les quelles ces reclus seront rangés et d'après le métier qu'ils exerceront.

Art. 18. Les individus internés dans une maison de refuge ne pourront en aucun cas, y être retenus contre leur gré, au delà d'un an.

Le Ministre de la justice fera mettre en liberté tout individu interné dans une maison de refuge, dont il jugera que l'internement n'est plus nécessaire.

Art. 19. Le Gouvernement pourra en tout temps faire reconduire à la frontière les individus de nationalité étrangère qui seront mis à sa disposition, pour être internés dans un dépôt de mendicité ou dans une maison de refuge.

Art. 20. La direction des maisons de refuge remettra aux reclus, à leur sortie de l'établissement, un certificat relatant leur séjour dans la maison, avec attestation de bonne conduite, s'il y a lieu.

Art. 21. Les frais d'entretien des individus internés dans les dépôts de mendicité en vertu d'une décision de l'autorité judiciaire, seront supportés à concurrence d'un tiers par la commune de leur domicile de secours. Le surplus sera réparti par moitié entre l'Etat et la province. Il en sera de même des frais d'entretien des individus valides internés dans les maisons de refuge.

Lorsqu' un individu interné dans un dépôt de mendicité ou dans une maison de refuge en vertu d'une décision de l'autorité judiciaire n'aura pas de domicile de secours en Belgique, et lorsque son domicile de secours ne pourra pas être découvert, les frais d'entretien mis à la charge de la commune du domicile de secours par l'alinéa précédent

seront supportés par la province sur le territoire de laquelle il aura été arrêté ou traduit en justice.

S'il s'agit de souteneurs, ces frais seront supportés par la commune sur le territoire de la quelle ils exploitaient la débauche.

Art. 22. La part incombant à la commune dans les frais d'entretien des individus internés dans les dépôts de mendicité est à la charge du budget communal.

La part incombant à la commune dans les frais d'entretien des individus internés dans les maisons de refuge sera supportée par les hospices et les bureaux de bienfaisance, sans préjudice des subsides de la commune en cas d'insuffisance des ressources de ces administrations.

Art. 23. Lorsqu'un individu mis à la disposition du Gouvernement pour être interné dans une maison de refuge sera déclaré invalide par la direction de la maison, les frais d'entretien, sauf le cas de blessure ou de maladie survenue pendant l'internement seront supportés, aussi longtemps que l'incapacité de travail subsistera, par la commune de son domicile de secours. La direction en donne immédiatement avis à la commune du domicile de secours.

Art. 24. Lorsque l'individu traduit devant le tribunal de police, en vertu de l'article 8 ou de l'article 9 de la présente loi, n'aura pas l'âge de seize ans accomplis, le juge de paix, si l'état habituel de vagabondage ou de mendicité est prouvé, ordonnera qu'il sera interné provisoirement dans une école de bienfaisance de l'Etat jusqu'à sa majorité.

Art. 25. Lorsqu'un individu qui n'avait pas l'âge de seize ans accomplis au moment du fait, sera traduit devant le tribunal de police, du chef d'une infraction que la loi punit d'un emprisonnement de moins de huit jours, d'une amende de moins de 26 francs ou de ces deux peines cumulées,

le juge de paix, même dans le cas où il y aurait récidive ne le condamnera ni à l'emprisonnement ni à l'amende, mais, selon la nature et la gravité du fait, le renverra de la poursuite ou le mettra à la disposition du Gouvernement jusqu' à sa majorité.

Les poursuites exercées en vertu des articles 24 et 25 ne seront pas mentionnées dans les renseignements fournis ultérieurement au sujet des individus poursuivis.

Art. 26. Les cours et tribunaux pourront, lorsqu' ils condamneront à l'emprisonnement un individu n'ayant pas l'âge de dix huit ans accomplis, ordonner qu'il restera à la disposition du Gouvernement depuis l'expiration de sa peine jusqu' à sa majorité.

La condamnation, dans ce cas, sera exécutée endéans les huit jours à compter de la date à laquelle elle sera devenue définitive.

Art. 27. Les individus mis à la disposition du Gouvernement en vertu des articles 24, 25, 26, 27 et 28 de la présente loi seront internés dans une école de bienfaisance de l'Etat.

Art. 28. Si, par suite d'une erreur commise dans la constatation de son âge, un individu n'ayant pas l'âge de dix-huit ans accomplis était mis à la disposition du Gouvernement pour être enfermé dans un dépôt de mendicité, le transfèrement dans les écoles de bienfaisance de l'Etat serait immédiatement ordonné par le Ministre de la justice.

De même le transfèrement dans une maison de refuge serait immédiatement ordonné par le Ministre de la justice, si un individu ayant dépassé l'âge de dix-huit ans accomplis était mis à la disposition du Gouvernement pour être interné dans une école de bienfaisance de l'Etat.

Art. 29. Les individus qui n'auront pas dépassé l'âge de treize ans accomplis, à la date de leur entrée dans une école

de bienfaisance de l'Etat, resteront pendant toute la durée de leur internement, complètement séparés des individus entrés à un âge plus avancé.

De même, les individus entrés dans une école de bienfaisance de l'Etat à l'âge de plus de treize ans accomplis et moins de seize ans accomplis, resteront, pendant toute la durée de leur internement séparés des individus entrés à un âge plus avancé,

Art. 30. Les individus mis à la disposition du Gouvernement, conformément aux articles 24 et 25 de la présente loi ou en vertu de l'article 72 du Code pénal pourront, après avoir été internés dans une école de bienfaisance de l'Etat, pendant six mois sans interruption, être placés en apprentissage chez un cultivateur ou un artisan.

Ils pourront aussi avec l'assentiment de leurs parents, ou tuteur être placés dans un établissement public ou privé d'instruction ou de charité.

Art. 31. Les individus internés dans les écoles de bienfaisance de l'Etat pourront être rendus conditionnellement à leurs parents ou à leur tuteur, par décision du Ministre de la justice, lorsque leurs parents ou leur tuteur présenteront des garanties suffisantes de moralité et seront à même de surveiller convenablement leur enfant ou leur pupille.

Art. 32. Les individus rendus conditionnellement à leurs parents ou à leur tuteur ainsi qu'il est prévu à l'article précédent, pourront, jusqu'à leur majorité, être réintégrés dans une école de bienfaisance de l'Etat, par décision du Ministre de la justice, lorsqu'il sera reconnu que leur séjour chez leurs parents ou leur tuteur est devenu dangereux pour leur moralité.

Ils seront pour l'application de la règle établie par l'article 29 de la présente loi, censés avoir été mis à la

disposition du Gouvernement à la date à laquelle ils auront été réintégrés.

Art. 33. Les individus âgés de moins de dix-huit ans accomplis dont l'admission dans une école de bienfaisance de l'état sera demandée par le collège des bourgmestre et échevins d'une commune du royaume et autorisée par le Ministre de la justice, seront placés dans les écoles de bienfaisance de l'État, sous le même régime et dans les mêmes conditions que les individus mis à la disposition du Gouvernement, par l'autorité judiciaire.

Ils resteront à la disposition du Gouvernement jusqu'à leur majorité et, pour l'application de la règle établie par l'article 29 de la présente loi, ils seront censés avoir été mis à la disposition du Gouvernement à la date, à laquelle leur admission aura été demandée par le collège des bourgmestre et échevins.

Le collège des bourgmestre et échevins justifiera, s'il y a lieu, du consentement de la personne exerçant les droits de la puissance paternelle à l'égard de l'individu dont l'admission dans les écoles de bienfaisance de l'État sera demandée.

Art. 34. Les frais d'entretien et d'éducation des individus placés dans les écoles de bienfaisance de l'État seront à la charge de l'État pour une moitié, et pour l'autre moitié à la charge soit de la commune de leur domicile de secours, s'ils ont été mis à la disposition du gouvernement par une décision de l'autorité judiciaire, soit de la commune qui aura demandé leur admission.

Lorsqu'un individu interné dans une école de bienfaisance de l'État en vertu d'une décision de l'autorité judiciaire n'aura pas de domicile de secours en Belgique, et lorsque son domicile ne pourra être découvert, les

frais d'entretien et d'éducation mis à la charge de la commune du domicile de secours par l'alinéa précédent, seront supportés par la province sur la territoire de laquelle il aura été arrêté ou traduit en justice.

- Art. 35. Les frais d'entretien et d'éducation des enfants mis à la disposition du Gouvernement, en vertu des articles 25 et 26, seront supportés par l'État.
- Art. 36. Il sera statué par le Roi sur les réclamations relatives à la désignation de la commune à laquelle incombent les frais d'entretien, dans les dépôts de mendicité, des souteneurs dans le cas prévu au § 3 de l'article 21 de la présente loi, ainsi que sur les réclamations dirigées contre la décision de la direction de la maison de refuge dans le cas prévu à l'article 23.

Ces réclamations devront, sous peine de déchéance, être adressées au Ministre de la justice dans les trente jours à compter de l'envoi du compte à régler ou de la décision de la direction.

Les réclamations au nom des provinces seront formées par les gouverneurs dans les cas prévus au § 2 de l'article 21 et au § 2 de l'article 34 de la présente loi.

- Art. 37. Le Roi fixera annuellement le prix de la journée d'entretien dans les écoles de bienfaisance de l'État, dans les maisons de refuge et dans les dépôts de mendicité.
- Art. 38. Le remboursement des frais occasionnés par les individus, dont l'internement aura été ordonné ou autorisé en vertu de la présente loi sera poursuivi, s'il y a lieu, à charge de ceux-ci ou conformément aux articles 205, 206 et 207 du Code civil, à charge de leurs parents ou alliés.
- Il peut également être poursuivi à charge de ceux qui sont responsables de la blessure ou de la maladie qui a nécessité l'assistance.

L'action est prescrite conformément aux dispositions de l'article 2277 du Code civil.

Art. 39. Seront punis, par le tribunal correctionnel, d'un emprisonnement de huit jours à trois mois :

1°. Celui qui aura fait mendier un enfant n'ayant pas seize ans accomplis.

2°. Celui qui aura procuré un enfant de moins de seize ans ou un infirme à un mendiant qui s'en sera fait accompagner dans le but d'exciter la commisération publique.

En cas de récidive, la peine pourra être portée au double.

Art. 40. Le Gouvernement adressera aux Chambres législatives, tous les trois ans, un rapport sur l'exécution de la présente loi.

Art. 41. Les lois du 13 Aôut 1833, du 3 Avril 1848 et du 6 Mars 1866 sont abrogées.

Art. 42. La présente loi sera mise en vigueur le 1er Janvier 1892.

STELLINGEN.

STELLINGSMA

STELLINGEN.

I.

De artikelen 432—434 W. v. S. behooren, daar zij niets anders uitwerken dan een gebrekkige Staatsarmenzorg onder een onzedelijke voorwaarde, afgeschaft te worden.

II.

De Nederlandsche wetgeving in zake bedelarij en landlooperij behoort in den geest der Belgische wet van 27 November 1891 ingericht te worden.

III.

De leer van den onbetaalden arbeidstijd (volgens welke de winsten der ondernemers ontstaan, door den arbeiders een deel van de opbrengst van hun arbeid te onthouden) is onjuist.

IV.

Een eigendomsregeling, waarbij bijzonder eigendom alleen toegelaten wordt voor „genotmiddelen”, is theoretisch en praktisch onmogelijk.

V.

De leer van Bastiat, dat de waarde afhangt van „le travail épargné”, is onjuist.

VI.

Niettegenstaande de, krachtens de wet van 2 Juni 1875, Stbl. n°. 75, gew. 19 Dec. 1876, Stbl. n°. 255, verkregen vergunning tot het oprichten van eene inrichting, die gevaar, schade of hinder kan veroorzaken, blijft de actie uit art. 1401 en 1402 B. W. in stand.

VII.

Onder „personen of goederen”, in art. 1 van de wet van 9 April 1875, Stbl. n°. 67, „tot regeling van den dienst en het gebruik der spoorwegen” moet verstaan worden: personen of goederen, die vervoerd worden.

VIII.

Rechtspraak door leeken in zaken van koophandel verdient geen aanbeveling.

IX.

Invoering van leerplicht is wenschelijk.

X.

Alle armenzorg, die generaliseert is af te keuren.

XI.

Gemeente-verordeningen, waarbij het venten van geschriften op den openbaren weg wordt verboden, zijn, mits in het belang der openbare orde, niet in strijd met art. 7 der grondwet.

XII.

Een godsdienstlooze staatsschool is in strijd met de bedoeling der grondwet.

XIII.

Art. 193 der grondwet verbiedt den wetgever niet de armenzorg in haar geheel te regelen.

XIV.

Ten onrechte is aan de gemeenten alle invloed op de benoeming van den burgemeester ontzegd.

XV.

Een erfflater is volgens Nederlandsch Burgerlijk recht bevoegd een door hem bij uitersten wil in het leven geroepen stichting tevens tot erfgenaam in te stellen.

XVI.

Het verdient afkeuring, dat art. 908 B. W. het erfrecht bij versterf tot bloedverwanten in den twaalfden graad uitstrekt.

XVII.

Het eenige middel, dat een tafelhouder open staat, als tegen zijn eisch tot betaling eener schuld, wegens het verschaffen van kost, betaling en het verlopen van een termijn van één jaar wordt aangevoerd, is het opleggen van den eed, dat de schuld werkelijk voldaan is; behoudens het bepaalde in art. 2009 al. 2 B. W.

XVIII.

Voortdurende dronkenschap, gepaard met doorbrenging van goederen en moreele ondergang van het huishouden, levert volgens Nederlandsch burgerlijk recht een reden op tot scheiding van tafel en bed.

XIX.

De beslissing of vivisectie behoort tot de „mishandeling”, bedoeld bij art. 254 W. v. S., is a priori niet te geven, maar is aan het oordeel van den judex facti overgelaten.

XX.

Te recht kent ons strafwetboek geen voorwaardelijke veroordeeling.

